

sayı 109

#ekoIQ
yeşil iş yeşil yaşam

TARİHİ
KAZANIM MI,
YENİ BİR
HEZİMET Mİ?
COP28

AKÇANSA'DAN DOĞA VE İKLİM DOSTU ÜRÜNLERLE YEŞİL GELECEĞE DESTEK!

İklim hedeflerimiz doğrultusundaki sorumlu yaklaşımımızı 'Sürdürülebilir Ürün Hareketi' girişimiyle destekliyoruz. Çevre dostu sürdürülebilir çimento ürünlerimizi 'Green For Cement', düşük karbonlu hazır beton ürünlerimizi ise 'Green For Concrete' çatısı altında topladık.

Doğaya saygılı ürünlerle sürdürülebilirlik hedeflerimizi destekliyor, yeşil yarınlar için çalışıyoruz.

GREEN FOR CEMENT

Actioncem

Solidcem

ACTIONCEM

SÖLIDCEM

ACTIONCEM^{ECO}

SÖLIDCEM^{ECO}

ACTIONCEM^{PRO}

SÖLIDCEM^{PRO}

Duocem

DUQCEM

DUQCEM^{ECO}

DUQCEM^{PRO}

GREEN FOR CO₂CRETE

Value Added
Product Category

Standard
Product Category

A⊕BETON

eco crete®

HIDROMIX

eco crete®⊕

S⊕LIDMIX

S⊕LIDMIX^{PRO}

100⊕BETON

Y⊕LBETON

Y⊕LBETON^{PRO}

PERFORMIX

Dr. Barış DOĞRU
baris@ekoIQ.com

Sayın Mehmet Şimşek, Türkiye İklim Politikalarında da Rasyonel Yaklaşım Dönmeli!

Türkiye resmi rakamlara göre %60'ın, çeşitli araştırma kurumlarının verilerine göre %100'ün üzerinde bir enflasyon yaşıyor. Bundan 3-4 sene önce %10 civarlarında seyreden bir enflasyona sahipti. Aradaki büyük farkın ise, ekonomi biliminin rasyonellerinin dışında, "Ortodoks" olmayan mali politikalarından kaynaklandığı genel kabul görüyor. Politika faizini düşürerek, enflasyonu düşürebileceğine dair bu rasyonel dışı yaklaşım kısa bir süre önce terk edildi. Faizi yükseltmek tabii ki tek başına bir çözüm değil ancak en azından 200 yıllık ekonomi biliminin temel bir varsayımı tekrar kabul edilmiş oldu.

Bu girişi neden yaptım peki? Çünkü Türkiye iklim politikalarında da ve ona bağlı olarak enerji politikalarında da rasyonel dışı bir zemine kaymış durumda. Bir yandan kömürlü termik santraller inşa ederek, var olan kömürlü termik santrallerin kapasitelerini büyüterek; bunun için Akbelen gibi orman alanlarını tahrip ederek, fosil yakıtlara yönelik sübvansiyonları sürdürerek, her gün yeni kararnamele yeni orman alanlarını kullanıma açarak, tutarlı bir iklim politikası izleyemez. 2053 yılına verdiği karbon nötr olma sözünü tutamaz...

Bu tutarsızlık ve irrasyonel tutum ne yazık ki COP28'deki Türkiye müzakere heyetinin yaklaşımlarında da açık bir şekilde gözlemlendi. Bir yandan, en yoksul ülkeler için ayrılmış "Kayıp ve Zarar Fonu"ndan yararlanma talebi; diğer yandan fosil yakıtlardan çıkış konusunda herhangi bir tutum sergilememesi; diğer yandan sağlık ve tarım başta olmak üzere yüzlerce ülkenin altına imza attığı bildiri ve deklarasyonlara katılmama tutumu (Son gün atılan 8 imzanın 4'ü COP27'den kalma deklarasyonlardı), hem bizim hem de dünyanın dört bir yanından gözlemciler için anlaşılması zor yaklaşımlar oldu.

COP28'de Türkiye müzakere heyetine ilettiğimiz ve yanıtlayacaklarını söylemelerine rağmen bugüne kadar bir cevap alamadığımız soruları aşağıda iletiyoruz; rasyonel ve bilimsel yaklaşımın iklim politikalarına da uzanmasını umuyoruz.

Türkiye Müzakere Heyetine Sorularımız:

1- COP28'deki Küresel Stok Değerlendirmesi (GST) tartışmalarında Türkiye'nin fosil yakıtlardan çıkış ya da azaltım konularına itiraz ettiği konuşuluyor. Bu doğru mu? Kömürden çıkış ittifakı da en son 7 ülkenin katılımıyla beraber daha da büyüdü. Türkiye bu ittifakın içerisinde yer almayı düşünmüyor mu? Benzer şekilde geçtiğimiz yıl güncellenen NDC'yi güçlendirme planı var mı?

2- COP'un ilk haftasında başta yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği hedeflerini artırma olmak üzere, gıda ve sağlık konularında taahhütler veren ülkeler oldu. Türkiye ise bu taahhütlere imza atmadı. Nedenini öğrenebilir miyiz? Özellikle 2023'ün başında yayımlanan Ulusal Enerji Planı'nı da göz önüne aldığımızda yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği hedefini artırma planı Türkiye'nin planlarıyla uyumuyor mu? Buradaki çekince nedir?

Yine Türkiye'nin, yenilenebilir enerjisi 2030'a kadar 3 katına çıkarma hedefinin GST metnine eklenmesine itiraz ettiği konuşuldu. Bu doğru mu?

Bahsi geçen anlaşmalara imza atılmaması Türkiye'nin kendini iklim politikalarında yalnızlaştırdığı şeklinde yorumlanıyor. Bu konuda ne söylemek istersiniz?

3- Türkiye Kayıp ve Zarar Fonu'ndan yararlanmak istediğini COP'un başında açıkladı. Ancak, Yeşil İklim Fonu çerçevesinde uzun yıllar emisyon azaltım teknolojilerine yatırım yapmak amacıyla fondan yararlanmak istediğini belirtmiş, kırılan ülkelerin beklediği desteğe talip olmadığını aktarmıştı. Şimdi bu pozisyonunu değiştirdi ve bu nedenle de ulusal ve uluslararası STK'lar tarafından eleştirildi. Bu eleştiriler ve pozisyon değişikliğine dair neler söylemek istersiniz?

4- Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan Türkiye'nin COP'a ev sahipliği yapmak istediğini Liderler Zirvesi'nde bir kez daha belirtti. Biyoçeşitlilik zirvesini ise Şubat ayında yaşadığımız deprem felaketi gerekçesiyle iptal etmişti. Türkiye nasıl bir COP hayal ediyor ve COP'a ne zaman ev sahipliği yapmak istiyor?

10 Filistin ya da Başkalarının Acısına Bakmanın “Sürdürülebilirliği” Üzerine

Filistin’in bağımsızlığı için mücadele veren silahlı örgütlerden biri olan Hamas’ın 7 Ekim’de masum halka yönelik düzenlediği silahlı saldırı, şiddetin politik olduğu kadar ekonomik bir deşifre olduğunu da tekrar gözler önüne serdi. Bir etki-tepki sarmalında seyreden şiddetin taraflara yansıyan ve can kayıplarına neden olan politik ve insani bağlamına ek olarak, ekonomik temalarını da masaya yatırmak gerekir.

14 “Sürdürülebilirlik, Spor İstanbul’un Hayati Bir Parçası”

İş modellerinin İstanbul Büyükşehir Belediyesinin “adil, yeşil ve yaratıcı şehir” anlayışı ile uyumlu olduğunu belirten Spor İstanbul Genel Müdürü İ. Renay Onur, iş süreçlerinin uluslararası sürdürülebilirlik standartlarına uygun hale gelmesi için neler yaptıklarını anlattı. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının desteklenmesinde üstlendikleri görev ve sorumluluklar hakkında konuşan Onur, “Spor İstanbul Sürdürülebilirlik Raporu 2022” konusunda da açıklamalarda bulundu.

EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
adına sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni (Sorumlu)
Dr. Barış Doğru baris@ekoIQ.com

Editör

Bulut Bağatır bulut@ekoIQ.com
Elif Yaşar Özyürek elif@ekoIQ.com
Erhan Arca erhan@ekoIQ.com
Nihat Nuyan nihat@ekoIQ.com

Art Direktör Özlem Sarar D. ozlem@ekoIQ.com

Yerel Yönetimler Editörü Sibel Bülay sibel@ekoIQ.com

Sürdürülebilirlik Projeleri Koordinatörü

Elif Gökçe Şahin gsahin@alumni.harvard.edu

Redaksiyon Şöhret Baltaş

Katkıda Bulunanlar

S. Sena Akkoç, Nilsu Birce Bayraktar, Eren Baltaş

Yayın ve Yönetim Adresi:

EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
Osmanağa Mahallesi, Kuşdili Caddesi No: 33/2 34714 Kadıköy, İstanbul
Tel: (90) 216 349 40 97-98

İki ayda bir yayınlanır. Yaygın Süreli Yayın ISSN 1309-441-6

40

34 “2030 Hedefleri için Bina Kaynaklı Emisyonların %60 Azaltılması Gerekıyor”

Avrupa Birliği'nin 2030 yılına kadar seragazi emisyonunu %55 oranında azaltma hedefine ulaşabilmek için bina sektöründeki emisyonların %60 oranında azaltılması gerektiğini vurgulayan İzocam Genel Direktörü Murat Savcı, “Binalardan ortaya çıkan emisyonların çoğu; genel alan ısıtma ve soğutmasından kaynaklanıyor. Bu, Avrupa'daki toplam nihai enerji tüketiminin kabaca yarısını temsil ediyor” dedi.

40 “Mavi Finansman, İklim Değişikliğiyle Mücadelede En Önemli Eylem Alanlarından Biri Olacak”

İklim krizi riskleri nedeniyle tüm dünyada yeşil dönüşüm yatırımlarına ve bu alandaki finansman kaynaklarına duyulan ihtiyacın giderek büyüdüğünü belirten Escarus Genel Müdürü Dr. Kubilay Kavak, mavi finansmanın öneminin de giderek artacağını vurguluyor.

44 DOSYA 109 / COP28: Tarihi Kazanım mı, Yeni Bir Hezimet mi?

30 Kasım-13 Aralık tarihleri arasında Birleşik Arap Emirlikleri'nde (BAE) gerçekleştirilen 28. Taraflar Konferansı (COP28) kimilerinin “tarihi”, kimilerinin ise “hezimet” olarak tanımladıkları bir anlaşmayla sona erdi. Peki bu anlaşmayı veya BAE Başkanlığının ifade ettiği şekliyle BAE Uzlaşısı'nı tarihi yapan neydi; hezimet olarak nitelendirilmesine neden olan eksiklikleri nelerdi?

98 Tüketilebilir ve Demokratikleştirilmiş Verilerle, Üretime Dair Operasyonları İyileştirmenin 9 Yolu

Masa başı çalışanların operasyonel verimlilikte hayati rol oynadığı aşikâr. Verilerin demokratikleştirilmesi, yani daha geniş kesimlerle tüketilebilecek hale getirilmesi, asıl kullanıcıları daha iyi karar vermeye yönlendiren içgörülerini sağlayabilir.

98

HER SAYIDA

04 Gözümüzden Kaçmayanlar Gözde İvgin: Türkiye'nin tek sualtı deniz parkı olan Gökçeada'daki Yıldızkoy'da mikroplastik tespit edildi; Oxfam'ın raporuna göre dünyanın en zengin %1'lik kesimi, en yoksul %66'dan daha fazla karbon salımına neden oluyor; Uluslararası Enerji Ajansı, küresel ısınmayı 1,5 dereceye sınırlandırma hedefine ulaşmak için 2030'a kadar yenilenebilir enerji yatırımlarının yıllık 4,5 trilyon dolara yükselmesi gerektiğini duyurdu...

08 Sürdürülebilir İşler Arzu Deniz Aksoy: Doğa Dostu Markaların Gücü: Sürdürülebilirlik ve Güven

18 SU: COP28, Su Krizine Çözüm Getirebilir mi?

20 Veri-Analiz Elif Gökçe Şahin: Paris Sözleri Tutulamadı; Artış 3 Dereceye Yaklaşabilir! (Yenilenebilir Enerji x 3) + (Enerji Verimliliği x 2) = +1,5°C; Yenilenebilir Yine Yükselişte; Kalkınma, İklim ve Doğa Krizleri

24 Organik Beslenmeye Doğru Herkes için “Sürdürülebilir Gıda Sistemleri”; Doğa ve Cildiniz ile Dost HiPP Vücut Losyonu Düşük Emisyonlu Besinlerle Daha Az Ekolojik Ayakizi; Bebeğinizi Organik Badem Özleri ile Tanıştırın; vde ve “Temiz Pişirme” Çevremizi Koruyor

28 UN Global Compact Türkiye COP29'a Kadar Daha Hızlı, Daha İleri

38 Sürdürülebilir Kalkınma Gülin Yücel: İklim Krizi Mücadelesinde Döngüsel Ekonominin Rolü

42 Bu Dünya Bizim Zeynep Özler: Çıkmaz Sokak

78 Marjinal Sosyal Aynur Kolbay Hülya: Artısıyla Eksisiyle COP28

82 Sağlık Prof. Dr. E. Didem Evcî Kıraz: 35 Yıllık Bir Çabanın Yıl Dönümü: Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Sağlık Şehirler Projesi

84 İyi Bak Arnas Akbaş: Bir Döngüsel Dönüşüm Hareketi: Nivogo

86 Yaşanabilir Kentler Sibel Bülay: Mega Şehirler, Küresel Gündem ve Finansman

92 Sürdürülebilir Tüketim Prof. Dr. Ahu Ergen: Tüketici Döngüsel Ekonomiye Hazır mı?

94 Küre Arif Ergin: COP31 Kapadokya'da Gerçekleşir mi?

102 Politik Kamera Nihat Nuyan: İki Yabancı Bir Yerli Önerdim!

106 Kitap İklim Değişikliğine Karşı Yeşil Anayasalcılık; İklim Değişikliği, İnsanlık Krizi; Land, Water, Air and Freedom: The Making of World Movements for Environmental Justice (Toprak, Su, Hava ve Özgürlük: Çevresel Adalet Hareketlerinin Dünya Çapında Oluşumu)

gözü- müzden kaçma- yanlar

Türkiye'nin tek sualtı deniz parkı olan Gökçeada'daki Yıldızkoy'da mikroplastik tespit edildi; Oxfam'ın raporuna göre dünyanın en zengin %1'lik kesimi, en yoksul %66'dan daha fazla karbon salımına neden oluyor; Uluslararası Enerji Ajansı, küresel ısınmayı 1,5 dereceyle sınırlandırma hedefine ulaşmak için 2030'a kadar yenilenebilir enerji yatırımlarının yıllık 4,5 trilyon dolara yükselmesi gerektiğini duyurdu...

Gözde İVGİN

Birleşik Arap Emirlikleri'nin Dubai kentinde yapılan İklim Konferansı'nda aralarında ABD ve Çek Cumhuriyeti'nin de bulunduğu yedi ülke daha **Kömürden Vazgeçenler İttifakına** katıldı. Türkiye ise OECD üyesi ülkeler arasında kömürden vazgeçmeyeceğini açıklayan sekiz ülkeden biri.

İklim alanında çalışan 17 sivil toplum ve düşünce kuruluşu, Türkiye için 2030'a kadar %35 **mutlak emisyon azaltımı çağrısında** bulundu.

Türkiye'nin tek sualtı deniz parkı olan Gökçeada'daki Yıldızkoy'da mikroplastik tespit edildi. Araştırma sonucuna göre, Yıldızkoy'un yüzey suyundaki **mikroplastik konsantrasyonu**, dünyadaki çeşitli deniz koruma alanlarındaki değerlere göre kısmen daha yüksek.

Avrupa Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu, **sürdürülebilir ürünlere yönelik eko-tasarım** düzenlemesi konusunda anlaşmaya vardı. Yeni düzenlemenin yürürlüğe girmesinin ardından, iki yıl içinde Avrupa genelinde satılmayan giysi ve ayakkabıların imha edilmesi tamamen yasaklanacak.

Dünya Doğayı Koruma Birliği'nin **nesli tehlike altındaki türler** listesinde kırmızı kategoride gösterilen Caretta caretta türü deniz kaplumbağalarının en büyük yuvalama alanları olan Belek ve Kızılot kumsallarında geçen yıla göre yuva ve yavru çıkış sayısında ciddi artış yaşandı. Buna göre iki kumsalda, toplamda 153 bin yavru deniz kaplumbağası denize ulaştı.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin yaptığı çalışmalara Carbon Disclosure Project (CDP) tarafından en yüksek skor olan "A" puanı verildi. Böylelikle İstanbul, CDP'nin yaptığı **iklim eylemi liderleri** listesine giren 119 küresel şehir arasında yer alıyor.

Alman ilaç şirketi Bayer, "Roundup" isimli glifosat içeren **zirai ilacın kanser oluşumunu tetiklediği** iddiasıyla mahkemeye başvuran dört kişiye 1,56 milyar dolar tazminat ödeyecek. ABD'de görülen mahkeme sonucunda jüri, Bayer'in ürünün potansiyel tehlikeleri konusunda davacıları uyarmadığı için sorumlu olduğuna karar verdi.

Brezilya'da rekor sıcaklık yaşandı; birçok kentte kırmızı alarm verildi. Rio de Janeiro'da **hissedilen sıcaklık 52,5 dereceye** kadar çıktı.

Oxfam'ın raporuna göre dünyanın en zengin %1'lik kesimi, en yoksul %66'dan daha fazla karbon salımına neden oluyor. 77 milyon kişinin oluşturduğu %1'lik grubun karbon salımının önümüzdeki on yıllar boyunca 1,3 milyon insanın **sıcaklığa bağlı ölümüne** neden olacağı belirtiliyor.

İstanbul'un beş ilçesinin **yaya yoğunluğu fazla olan** bölgelerinde, 20 kilometre olan elektrikli scooter hız sınırı 12 kilometreye düşürüldü. Karar Kadıköy, Şişli, Beşiktaş, Beyoğlu ve Fatih'i kapsıyor.

Kenya Hükümeti, **iklim krizi ve ormansızlaşma** ile mücadele etmek için 2032 yılına kadar 15 milyar ağaç dikme hedefi nedeniyle 13 Kasım gününü ulusal bayram ilan etti.

Avrupa İstatistik Ofisi'nin (Eurostat) son raporuna göre Türkiye, 2022'de Avrupa Birliği'nden (AB) en fazla **geri dönüştürülebilir plastik atık ithal eden ülke** oldu. 2022'de AB dışına en çok ihraç edilen geri dönüştürülebilir atıklar sırasıyla kağıt, plastik ve cam oldu.

Dünyanın en yaşlı köpeği Bobi, 31 yaşında hayatını kaybetti. Bobi, Guinness Rekorlar Kitabı'na dünyanın **hem hayattaki hem de gelmiş geçmiş en yaşlı köpeği** olarak girmişti.

Meteoroloji Genel Müdürlüğü, Mevsimlik Sıcaklık Analizi verilerini açıkladı. Verilere göre son 53 yılın en sıcak 10'uncu Temmuz ayının ve en sıcak ikinci Ağustos ayının görüldüğü Türkiye'de, **bu yıl en sıcak yedinci yaz mevsimi** yaşandı. Mevsim normallerinin üzerinde sıcak günlerin ölçüldüğü Eylül ayı ise 53 yılın en sıcak altıncı Eylül'ü olarak kayıtlara geçti.

KISA KISA

Kuraklık ve aşırı sıcaklık nedeniyle Trakya Bölgesi'nde ayçiçeği üretiminde büyük bir verim kaybı yaşandı. Kayıp bölgesel olarak değişmekle birlikte %25 ile %75 arasında. Bazı tarlalarda bitkinin gelişemesinden dolayı hasat yapılamadı.

İstanbul Beşiktaş'taki **Yıldız Parkı'nı yapılaşmaya açan** "koruma statüsü değişikliği" mahkeme tarafından reddedildi. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının statü değişikliği kararını İstanbul Büyükşehir Belediyesi yargıya taşımıştı.

İngiltere'de plastik çatal, bıçak, tabak ve tepsi gibi **tek kullanımlık ürünler** ile ilgili yasak yürürlüğe girdi. Uygulama süpermarket veya paket servisler tarafından kullanılan plastik ürünleri kapsamayacak.

Muğla'nın Bozburun beldesinde başlatılan çalışmanın sonucunda denizden **10 tonun üzerinde atık ağ** çıkarıldı.

Uluslararası Enerji Ajansı, 2030'a kadar küresel ısınmayı 1,5 dereceyle sınırlandırma hedefine ulaş-

mak için **yenilenebilir enerji yatırımlarının** yıllık 4,5 trilyon dolara yükselmesi gerektiğini duyurdu. Ajans, 2030 yılına dek küresel yenilenebilir enerji kapasitesinin üç, enerji verimliliğinin iki katına çıkacağını düşünüyor.

ABD Ulusal Kar ve Buz Veri Merkezi, Antarktika çevresindeki **deniz buzu seviyesinin** rekor düzeyde **gerilediğini** açıkladı. Bu durumun penguenler başta olmak üzere tüm canlılar için korkunç sonuçlar doğurabileceği konusunda uyarıda bulunan bilim insanları, iklim değişikliğinin Güney Kutbu'nda etkisini artırmasından endişeli.

Türkiye'de 2023 su yılı yağışı %6 düştü. Uzmanlar yağışların azalmasıyla **meteorolojik kuraklık tehdidinin büyüdüğü** uyarısı yaptı. Ayrıca Türkiye'nin 4'te 3'ünün kalıcı kuraklığa sürüklendiği bildirildi.

Kaynak: Kapsül, Reuters, Bloomberg, Ekonomist, Yeşil Gazete, Cumhuriyet, Hürriyet, Vesaire, İklim Haber, BBC, The Guardian, Gazete Oksijen, Dünya, Diken, T24, BirGün.

SICAĐI, SOĐUĐU, GÜRÜLTÜYÜ
İZOCAM'LA
DIŐARIDA BIRAK

İZOCAM®

Arzu Deniz AKSOY, Sosyal Etki Girişimcisi, Bağımsız Yönetim Kurulu Üyesi
arzudeniz.aksoy@gmail.com

Doğa Dostu Markaların Gücü Sürdürülebilirlik ve Güven

İçinde yaşadığımız tüketim toplumlarında vazgeçilmez olan şeylerin en başında hiç de şaşırtıcı olmayan bir şekilde tüketim gelir. Günümüz insanı tüketmeden yaşayamadığı gibi, bugünün ekonomik sistemi de tüketim olmadan varlığını sürdürülemez ve bizi durmaksızın tüketmeye teşvik eder. Kimi zaman ihtiyaç duyduğumuz için ama çoğu zaman dinmek bilmeyen arzularımızı biraz olsun dizginlemek adına tüketiriz. Fakat unutmamamız gerekir ki, ünlü bir yazarın dediği gibi, **“Çok sevdiğimiz şeyler felaketimizi hazırlar”** (George R. R. Martin, *Taht Oyunları, Epsilon Yayınları*).

İklim krizinin kendini giderek daha çok hissettirdiği şu günlerde, şanslıyız ki birçok toplum bu konuda geçmişte olmadığı kadar bilinçli. Bilgiye ulaşmanın oldukça kolay olduğu çağımızda, hemen herkes yaşadığımız problemlerin farkında. Ancak tüketimi ondan vazgeçemeyeceğimiz kadar çok seviyorsak, ge-

riye yalnızca tek seçenek kalıyor: O da sürdürülebilir tüketim! Ve ne yazık ki bunu da doğa dostu markalar olmadan başaramayız.

DOĞA DOSTU MARKA VE TÜKETİCİ İLİŞKİSİ

Günümüzün bilinçli tüketicisi, tüketirken sadece ürünleri değil, aynı zamanda markaların çevresel sorumluluklarını ve sürdürülebilirlik çabalarını da değerlendiriyor. Bu konuda tüketici davranışlarını değerlendiren birçok market araştırması ve akademik çalışmaya ulaşmamız mümkün. Tüm bu bilgiler ve sahip olduğumuz farkındalık ışığında, doğa dostu markaların yükselişi ve tüketicilerin çevreye duyarlı markalara olan ilgisinin artması kaçınılmaz. Basitçe; tüketicinin markaya yönelik tutumu, marka tercihini doğrudan etkileyen faktörlerden biridir dememiz yanlış olmayacaktır. Yani çevre dostu uygulamalar bugün markette bir rekabet unsuru olarak karşımıza çıkıyor. Uzun lafın kısası, doğa dostu markaların gücü sadece çevreyi koruma taahhütleriyle sınırlı değil. Aynı zamanda tüketicilerin bu markalara olan güvenini ve bağlılığını şekillendiren bir dizi faktörü de içeriyor, yani tüketicinin markaya yönelik tutumunu doğrudan etkiliyor.

Markaların sürdürülebilirlik çabaları onlara, tüketicilerle kendi değerlerini ve davalarını paylaşma şansı sunar. Bu noktada en önemli mesele markanın sürdürülebilirlik çabalarını kendi hikayesi ve anlatısı ile, bir diğer deyişle kendi mottosu ile birleştirebilmesidir

Fotograf: Xiaolong Wong-Unsplash

“Markaların sürdürülebilirlik çabaları onlara, tüketicilerle kendi değerlerini ve davalarını paylaşma şansı sunar. Bu noktada en önemli mesele markanın sürdürülebilirlik çabalarını kendi hikayesi ve anlatısı ile, bir diğer deyişle kendi mottosu ile birleştirebilmesidir denebilir”

Fotoğraf: Charlesdeluvio-Unsplash

denebilir. Başarılı bir örnek vermemiz gerekirse; hikayesini sürekli gerçekleştiren, yıllardır birçok tüketicinin kalbine taht kurmuş olan Apple, inovatif ve dinamik ruhunu sürdürülebilirlik çabalarıyla birleştirerek, Çevresel İlerleme Raporu (2023) isimli belgede **“Her Apple ürününün temelinde geleceğe yönelik bir plan vardır”** diyerek ön plana çıkartıyor. Günümüz tüketicisi bir markanın yalnızca ürünlerini değil, aynı zamanda markanın bu ürünleri nasıl ürettiğini, kaynaklarını nasıl kullandığını ve hem süreç boyunca hem de ortaya çıkan ürün ile çevresel etkileri nasıl azalttığını da bilmeyi istiyor. Bu şeffaflık tüketicinin markaya olan güvenini artırırken yine aynı tüketicinin sürece dahil olmasına olanak tanıyor. Ve durmaksızın anlam arayan modern insana yaptığı tercihler ile kendi hikayesini oluşturma, bir fark yaratma fırsatı sunuyor. Daha detaylı ele almamız gerekirse, sürdürülebilirlik çabaları tüketicilere markanın toplumsal bir sorumluluk taşıdığını ve sadece kâr amacı gütmekle kalmayıp markaların çevresel ve sosyal sorumluluklarını da yerine getirdiğini gösteriyor. Örneğin, bir marka sürdürülebilir tarım uygulamalarını benimseyerek doğal habitatları koruyabilir ve çiftçilere adil çalışma koşulları sağlayabilir ya da gelecek yıllarda ulaşmak üzere karbon nötr bir ajanda be-

nimseyebilir. Bu tür etik ve sorumluluk sahibi uygulamalar, markanın tüketicilerle olan bağıni güçlendirir; çünkü tüketiciler sadece ürün alışverişi yapmakla kalmadıklarını, değerleri ve misyonları olan bir markayla etkileşimde bulduklarını ve tercihleriyle bir fark yarattıklarını hissedebilirler. Bu, tüketicilerin sadece ürünleri değil, aynı zamanda markaların değerlerini de satın aldıkları anlamına geliyor. Marka imajını güçlendiren bu etken tüketici güvenini artırırken markaya duyulan bağlılığı da pekiştiriyor. Özetle, markaların sürdürülebilirlik çabaları ve daha yeşil bir yarın için ortaya koydukları ajandalar, markanın sadece geçici bir trende değil, uzun vadeli bir çevresel ve sosyal sorumluluk taahhüdüne sahip olduğunu tüketiciye gösteriyor ve uzun vadede tüketici sadakatini artırıyor. Bu da doğa dostu markaların piyasadaki rekabet avantajını artıran başlıca etkenlerden biridir dememiz yanlış olmayacaktır.

BAĞ KURMANIN ANAHTARI

Vurgulamakta fayda var ki doğa dostu markaların asıl gücü, sürdürülebilir ürünler ve uygulamalar yardımıyla tüketicilere daha bilinçli ve etik bir tüketim seçeneği sunma, başka bir deyişle, **çok sevdiğimiz şeylerin felaketimizi hazırlamadığı bir yol yaratma yetisidir**. Sürdürülebilirlik, artık bir lüks değil. Sürdürülebilirlik, markaların başarısı ve uzun vadeli bir tüketici ilişkisi için kritik bir unsur olarak karşımıza çıkıyor. Tüm markaları bu durumun farkına varmaya ve gezegenimizin çağrısına kulak vererek günümüzün ve geleceğin bilinçli tüketicileriyle sağlam bir bağ kurma fırsatının doğa dostu uygulamalardan geçtiğini hatırlamaya davet ediyorum. #

Filistin ya da Başkalarının Acısına Bakmanın “Sürdürülebilirliği” Üzerine

Filistin’in bağımsızlığı için mücadele veren silahlı örgütlerden biri olan Hamas’ın 7 Ekim’de masum halka yönelik düzenlediği silahlı saldırı, şiddetin politik olduğu kadar ekonomik bir deşifre olduğunu da tekrar gözler önüne serdi. Bir etki-tepki sarmalında seyreden şiddetin taraflara yansıyan ve can kayıplarına neden olan politik ve insani bağlamına ek olarak, ekonomik temaslarını da masaya yatırmak gerekir.

 Nihat NUYAN

En sade haliyle yüz yıllık karşılıklı ve kusurlu politik hamlelerle seyreden Filistin-İsrail ilişkisinin tarihsel derinliğini ve karmaşıklığını göz ardı etmeden, gelinen son noktada bir insanlık dramı haline gelen sürecin uluslararası düzeyde yarattığı ekonomik ve ekolojik zararlar hakkında düşünmek gerekiyor. Hamas militanlarının “sinema filmlerini” anımsatan ve “bilgisayar oyunlarını” referans alan silahlı saldırıla-

rını aksiyon kameralarla çekip sosyal medya üzerinden servis etmesi; yeni militanlar kazanmak ve korku yaratmak amacıyla profesyonel yöntemlerle çektikleri video görüntülerinden “filmler” yapıp paylaşan İşid’in eylemlerini akla getirdi. Her ne kadar İşid bu konuda hatırı sayılır ölçüde avantaj sağladıysa da, politik çizgileri benzeştiği (kimi İşid militanları Hamas saldırılarında yer aldı) ölçüde keskin şekilde ayrışan

(İşid 2018'de Hamas'a savaş ilan etmişti) Hamas'ın videoları da örgüt tarafından arzu edildiği gibi sosyal medya ve haber kanallarında bolca kendine yer bularak, şiddetin yaygınlaşmasına ve olağanlaşarak meşruiyet kazanmasına aracılık etti. Elbette şiddeti estetik hale getirip izlerkitleye sunmanın ve bu yolla sempatican edinirken karşı tarafa korku salarak çatışmada avantaj kazanma beklentisinin dinamiklerini tartışmak başlı başına farklı bir yazının konusu. Bugünün gerçeği ise başka türden bir hassasiyet sorununu ortaya koyuyor: On binlerce sivil, tarafı olmak istemedikleri bir savaşın kurbanı oldular ve bu sayıya her geçen gün binlercesi eklenmeye devam ediyor. Bugünün sorusu: Birleşmiş Milletler öncülüğünde belirlenen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve insan hakları beklentileri yönünden ne durumdayız? Diğer bir ifadeyle; dünyada bir yerde bir devlet bir halkı kıyımdan geçirirken bizler ekranlarımızın karşısında ne hissediyoruz?

Aslında yanıt belli, fakat "yalnızca yapmacık bir üzüntüyle seyrederken, bir gün kıyametin kendi kapımızı çalma ihtimalini göz ardı ederek bilinçsizce şükrediyoruz" şeklindeki öznel yanıtı da başka bir yazının konusu olarak bir yana bırakarak; karar mercilerinin tutumunun, iklim krizinin zorlu süreçlerinden geçen dünyamıza Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları doğrultusunda nasıl etki ettiğine bakmak gerekiyor. Çünkü insanlığı ve onun yaşam alanı olan

"iklim krizini tetikleyen şeylerden birinin de savaş olduğunu düşünmemek yaniltıcı olacaktır. Her şey bir yana Gazze'nin yeniden inşası demek karbon emisyonlarının artması demek"

dünyayı düze çıkaracak şeyin bu olduğu ortada... Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 2015'te görüşülen "Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi" kapsamında, 2030'a kadar tüm dünyada açlık ve aşırı yoksulluğu yok etme, insanlar ve ülkeler arasındaki eşitsizliği azaltma, iklim değişikliğiyle etkili mücadele ve çevrenin korunması, kaliteli eğitim ve herkese ulaşılabilir enerji sağlama gibi amaçlar bulunuyor. Eylül ayının sonlarına doğru, yani malum saldırılar gerçekleşmeden önce Filistin Devlet Başkanı Muhammed İştıyye, New York'taki BM Genel Merkezinde düzenlenen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Zirvesi'nde, "İsrail'in Filistin işgaline son vermesini sağlamak için çalışmak tüm uluslararası toplumun sorumluluğundadır ve bağımsız bir Filistin devletinin kurulması, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasının en önemli şartıdır" demişti.

Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırılarının "tahıl krizi" başta olmak üzere çeşitli sorunlara yol açmasına ek olarak milyonlarca insanı göçe zorlaması, sivil kayıplar ve ekonomik çöküşü tetiklemesine benzer şekilde Filistin'de de İsrail saldırıları ve Hamas'ın sivillere yönelik saldırıları en temel "yaşam hakkı"nı ortadan kaldırır bir seyirde devam ediyor. Birleşmiş Milletler öncülüğünde dünyada açlık ve yoksullukla mücadele edilmesi amaçlanırken Filistin'de sivil halkın yaşam alanlarının yok edilmesi; yeni göç dalgalarının, yeni açlık ve yoksulluk krizlerinin ortaya çıkmasına neden oluyor.

“Netice itibariyle; savaşın haklı bir tarafı olmadığını, sivil ve sayıları on binleri bulan çocuk ölümlerinin gerçekliğinde, barış yanlısı bir tutum takınmanın da Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları arasında yer aldığını göz önünde bulundurarak, dünya kamuoyunun tepkisini dile getirmesinin kaçınılmaz gerekliliği ile yüzleşiyoruz”

BİNLERCE İNSAN ÖLDÜRÜLDÜ, MİLYONLARCASI GÖÇE ZORLANDI

Birleşmiş Milletler Filistinli Mültecilere Yardım Ajansı (UNRWA) yayımladığı son raporda yaklaşık 2 milyon Filistinli yurttaşın yerinden edildiğine ve 2023 yılının Filistin topraklarındaki en kanlı yıl olduğuna vurgu yaptı. UNRWA'nın bölgede 156 sığınma kampı olduğunu ve bunlardan en az otuzunun doğrudan İsrail güçlerince vurulduğunu hatırlatalım. Ayrıca vurulan yüzlerce okul ve hastanenin, sağlıklı bireyler ve nitelikli eğitim gibi SKA'ları olanaksız kıldığını söylemeye gerek yok. Bölgede temiz suya erişimin olmaması bir yana, sivilin yaşam haklarının hiçe sayılması; barış ve adalet hedefindeki küresel amaçları geçersiz kılıyor...

İklim krizini tetikleyen şeylerden birinin de savaş olduğunu düşünmemek yanıltıcı olacaktır. Her şey bir yana Gazze'nin yeniden inşası demek karbon emisyonlarının artması demek. Savaş için kullanılan hava ve kara araçlarının yakıt emisyonları, orman ve şehir yangınları, füze ve silahlar için harcanan milyonlarca dolar ve bunun küresel ekonomiye maliyeti. Ki kısmen her birimizin omuzlarına binen bir maliyettir bu. Devletlerimizin İsrail veya Hamas ile sürdürdüğü kimi gizli kimi açık ticaretler bizim vergilerimizle ölümlerin yaşanmasına da neden oluyor.

EcoPeace Orta Doğu'nun Filistin direktörü Nada Majdalani'nin dediği gibi: “Bu savaş, Gazze'nin do-

ğasını her yönüyle yok etti.” Yüzyılın sonuna kadar 4 santigrat derece artış olacağı tahmin edilen bir bölgeye yağın on binlerce bombanın, küresel ısınmaya önemli bir katkı sunduğu aşikar. Geçtiğimiz günlerde sonuçlanan BM İklim Zirvesi COP28'e katılan İsrail'in geçen yıl en üst perdeden açıkladığı, 2050'ye kadar İsrail'in net sıfır olacağı yönündeki beyanlarının geçerliliği tartışma konusu. BM gözlemci raporlarına göre Aralık ayı başlarında İsrail Gazze'ye 6 günde 6 bin bomba attı. The Washington Post tarafından doğrulanan bir videoda, beyaz fosfor olarak bilinen kimyasal silahların da bölgede kullanıldığı şüphesi üzerinde duruluyor ki İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW) de bu kanyı doğrulayan açıklamalarda bulundu.

Netice itibariyle; savaşın haklı bir tarafı olmadığını, sivil ve sayıları on binleri bulan çocuk ölümlerinin gerçekliğinde, barış yanlısı bir tutum takınmanın da Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları arasında yer aldığını göz önünde bulundurarak, dünya kamuoyunun tepkisini dile getirmesinin kaçınılmaz gerekliliği ile yüzleşiyoruz. Birleşmiş Milletlerin öncülüğünde insan hakları konusunda gerçekten samimi dünya devletlerinin özellikle Filistin topraklarında kullanılan füze ve kimyasal silahların yol açtığı ölümler ve doğaya verilen onarılmaz zararlar karşısında aksiyon alması ve caydırıcı tepkilerle olaya müdahil olması belki de tek çözüm olacak. #

Sürdürülebilir bir gelecekte **TSKB Etkisi!**

BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nı merkeze alan bankacılık modelimizle Net Sıfır Karbon'lu yarınlar için hız kesmeden değer üretiyoruz. Ülkemizin yenilenebilir enerji kurulu gücünün %15'i bizim desteğimizle güç üretiyor. Portföyümüzün %93'ü iklim dostu, kapsayıcı ve pozitif sosyal etkili yatırımlardan oluşuyor. Uzun soluklu toplumsal projelerimizle eğitim, çevre ve sanat alanında fark yaratıyoruz. Tüm bu adımlarımızla çevre, sosyal ve yönetim alanında en düşük risk notuna sahip Türk bankası olurken, globalde ilk 15 kurum arasında yer alıyoruz.

**Cumhuriyetimizin 100 yıllık büyüme yolculuğuna
73 yıldır eşlik etmekten gurur duyuyor,
gelecek 100 yılı heyecanla bekliyoruz.**

KURUMSAL BANKACILIK | YATIRIM BANKACILIĞI | DANIŞMANLIK HİZMETLERİ

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası
www.tskb.com.tr

“Sürdürülebilirlik, Spor İstanbul’un Hayati Bir Parçası”

İş modellerinin İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin “adil, yeşil ve yaratıcı şehir” anlayışı ile uyumlu olduğunu belirten Spor İstanbul Genel Müdürü İ. Renay Onur, iş süreçlerinin uluslararası sürdürülebilirlik standartlarına uygun hale gelmesi için neler yaptıklarını anlattı. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının desteklenmesinde üstlendikleri görev ve sorumluluklar hakkında konuşan Onur, bu yılın ilk sürdürülebilirlik raporu olan “Spor İstanbul Sürdürülebilirlik Raporu 2022” konusunda da açıklamalarda bulundu.

 ELİF YAŞAR ÖZYÜREK

Spor İstanbul’un sosyal etkisini artırırken iş süreçlerini uluslararası sürdürülebilirlik standartlarına uygun hale getirmek için atılan adımları öğrenebilir miyiz? Bu bağlamda Spor İstanbul’un sürdürülebilirlik stratejisi hakkında neler söylemek istersiniz?

Tüm iş süreçlerimizi planlarken sosyal etkiyi stratejimizin kalbine koyuyoruz. İş modellerimiz İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin (İBB) vizyonu ile uyumlu bir şekilde çalışmamızı kolaylaştırıyor. Sosyal etki odaklı yaptığımız tüm hizmetler, İBB’nin “adil, yeşil ve yaratıcı şehir; mutlu İstanbul” oluşturma vizyonu ile uyumlu.

2019 yılında göreve geldikten iki ay sonra tüm yöneticilerin katıldıkları bir sürece başladık. “**Değişim teoremizi**” hazırlayarak anket verileri, odak grup toplantıları ve bizim takip ettiğimiz veriler çerçevesinde; Spor İstanbul’un üyeler, engelli üyeler, etkinlik katılımcıları, gönüllüler, eğitmenler ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu hazırlık kursu öğrencilerinden

oluşan altı paydaşı üzerinde yarattığı değişimi ortaya koyduk. Değişimler ışığında da “Spor İstanbul Değişim Teorisi” ortaya çıktı.

Sonrasında 2021 yılında sosyal etki yönetimi kapsamında gerçekleştirdiğimiz kapsamlı bir araştırma ile farklı paydaş gruplar nezdinde yürütülen anket ve raporlama süreçlerini içine alan “sosyal etki analizi ve ölçümlemesi” yapmaya başladık. Yine 2021 yılında tüm şirket faaliyetlerimizi kapsayan Yatırımın Sosyal Geri Dönüşü (SROI) analizi yaptırarak ve 1 TL’lik yatırımımızla paydaşlarımızın gözünde 101 TL’lik değer yarattığını ölçtüğümüz sonuçlarımız Social Value International (SVI) tarafından onaylandı. Analiz aynı zamanda Spor İstanbul bünyesinde nelerin çok iyi işlediğini, nelerin yeniden düzenlenmesi gerektiğini göstermesi açısından stratejimize önemli katkılar sağlıyor.

2022 Eylül ayında, Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi imzacısı olarak insan hakları, çalışma standartları, çevre, yolsuzlukla mücadele başlıkların-

da 10 ilkeyi desteklediğimizi ve bu ilkeleri kendi etki alanımızda da geliştirmeye yönelik niyetimizi beyan ettik. Bir yandan kamu iştiraki olarak kamu kaynaklarını, yani vatandaşın vergisini kullandığımız bilinci ile hareket ederken diğer yandan finansal, çevresel ve yönetsel boyutlarda sürdürülebilirliği dikkate alarak çalışmalarımıza yön veriyoruz. Sürdürülebilir kalkınma stratejimiz kapsamında belirlediğimiz hedefleri ve atacağımız adımları, Birleşmiş Milletler (BM) Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA'lar) ile ilişkilendiriyoruz. Tüm iş birimlerimizin sorumlu yönetim süreçlerine entegre olmasını önemsiyoruz. Ayrıca iş birimlerimizin sürdürülebilirlik yolculuğumuzda aktif katılım göstermelerinin verimliliğimizi artırdığının bilincindeyiz. Yanı sıra anlayışımızın daha iyi koşullarda iş yapma kültürünün içselleşmesi için önem taşıdığına da inanıyoruz.

Sürdürülebilirlik yönetiminizde hangi konular, hangi gerekçelerle önceliklendirildi?

Aktif katılım, hesap verebilirlik, şeffaflık ve işbirliği ilkeleriyle ortaya konan İBB Vizyon 2050 Strateji Belgesi, İstanbul kentinin geleceğini tarif ediyor. Spor İstanbul sürdürülebilirlik yönetimi ise çevresel, toplumsal ve yönetim boyutları ile bugünden başlayarak geleceği tasarlayan bir anlayışı yansıtıyor. Dolayısıyla sürdürülebilirlik yönetimi, İstanbul kentinin kapsayıcı gelecek stratejisinin şirket bünyesindeki somut ifadesini oluşturuyor.

Masa başında yapılan araştırmanın yanı sıra sahadan gelen verinin gücüne de inanıyoruz. Bu neden-

“Spor İstanbul sürdürülebilirlik yönetimi çevresel, toplumsal ve yönetim boyutları ile bugünden başlayarak geleceği tasarlayan bir anlayışı yansıtıyor. Dolayısıyla sürdürülebilirlik yönetimi, İstanbul kentinin kapsayıcı gelecek stratejisinin şirket bünyesindeki somut ifadesini oluşturuyor”

le sürdürülebilir kalkınma stratejimizi oluştururken ana paydaşlarımız olan çalışanlarımıza, tedarikçilerimize, üyelerimize ve işbirliği yaptığımız kurumlara bizimle ilgili ihtiyaçlarını ve beklentilerini sorduk. Hem stratejik açıdan hem de paydaşlarımızın gözünden öne çıkan sürdürülebilirlik konularımız şunlar oldu: Hizmet Kalitesi, Üye/Katılımcı Sağlığı ve Güvenliği, Üye/Katılımcı Memnuniyeti, İnovasyon ve Dijitalleşme, Çalışan Eğitimi/ Gelişimi ve Yetenek Yönetimi.

İBB'nin bir iştiraki olarak Spor İstanbul, BM SKA'larının desteklenmesinde hangi görev ve sorumlulukları üstleniyor?

Sürdürülebilir, bütünsel ve uzun vadeli bir yönetim modelini benimseyen İBB; ulaşılabilir, çevreye duyarlı, üreten, paylaşılan, adil yaşam koşulları oluşturan, katılımcı yenilikçi bir yönetim yaklaşımı ile BM SKA'larını önceleyen 2020-2024 dönemi Stratejik Planını oluşturuyor. Belediyenin tüm birimleri ve iştirak firmaları da aynı anlayışı benimseyerek iş modellerini yeniden değerlendiriyor.

Spor İstanbul'un öncelikli faaliyetleri, İBB'ye ait spor

“Ürettiğimiz, paylaştığımız değerler ve iş modellerimiz ile Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını destekliyoruz. Gerçekleştirdiğimiz faaliyetler ile Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam (SKA3) ve Eşitsizliklerin Azaltılması (SKA10) amaçlarına doğrudan, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (SKA5) ve Nitelikli Eğitim (SKA4) amaçlarına dolaylı olarak katkıda bulunuyoruz”

salonlarını işletmek. Sporun her dalında ulusal ve uluslararası nitelikte teknik, eğitsel, sportif yarışmalar; festival, kamp, konferans, seminer, kurs gibi organizasyonlar düzenlemek de önceliklerimiz arasında. Yanı sıra araştırma ve eğitim çalışmaları da yapıyoruz.

Sürdürülebilir gelecek, Spor İstanbul'un vizyonunun hayati bir parçasını oluşturuyor. Ürettiğimiz, paylaştığımız değerler ve iş modellerimiz ile SKA'ları destekliyoruz. Gerçekleştirdiğimiz faaliyetler ile Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam (SKA3) ve Eşitsizliklerin Azaltılması (SKA10) amaçlarına doğrudan, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (SKA5) ve Nitelikli Eğitim (SKA4) amaçlarına dolaylı olarak katkıda bulunuyoruz.

Ayrıca sunduğumuz spor hizmetlerini ve etkinliklerini insan yaşamına, doğaya ve çevreye saygılı bir çerçevede gerçekleştirme yaklaşımımızla da Erişilebilir ve Temiz Enerji (SKA7), Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar (SKA11), İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme (SKA8), Bilinçli Üretim ve Tüketim (SKA12) ve İklim Eylemi (SKA13) iş yapma süreçlerinde gözettığımız SKA'lar.

Bu yıl ilk sürdürülebilirlik raporunuzu, “Spor İstanbul Sürdürülebilirlik Raporu 2022” başlığıyla yayımladınız. Raporun önemli verileri hakkında kısaca bilgi alabilir miyiz?

Daima uluslararası sürdürülebilirlik standartlarını temel alarak iş süreçlerini daha sistematik, şeffaf ve ölçülebilir hale getirme yolunda adımlar atıyoruz. Amacımız doğrultusunda 2022 yılında yayımlanan ilk sürdürülebilirlik raporumuz sürdürülebilirlik

odaklı paydaş diyalogunun geliştirilmesi yönünde bir beyan niteliğinde. Mikado Sürdürülebilir Kalkınma Danışmanlığının desteğiyle hazırlanan bu ilk rapor, Spor İstanbul'un çalışmalarını şeffaf ve hesap verilebilir şekilde üçüncü kişilerle paylaşması için bir kanal sağlıyor. Aynı zamanda uluslararası göstergeler nezdinde değerlendirilebilmesi ve göstergelerin iş süreçlerimize entegre edilmesi adına da çok önemli bir fayda sunuyor. Spor İstanbul'un Sürdürülebilirlik Raporu, İBB bünyesindeki ilk sürdürülebilirlik raporu olma özelliğini de taşıyor.

İstanbul Maratonu, Spor İstanbul'un önemli etkinlikleri arasında yer alıyor. Maratonun yarattığı sosyal etkiyi ölçmek üzere İstanbul Maratonu Sosyal Etki Raporunu yayımladınız. Rapor neler söylüyor?

İstanbul Maratonu yalnızca İstanbul'un değil, Türkiye'nin en önemli uluslararası spor etkinliği. 45 yıldır pandemi dahil ara vermeden yapılmış başka uluslararası bir etkinlik yok. 42K, 15K, 8K Halk Koşusu kategorileri bulunan İstanbul Maratonu'nda katılımcılar, “Yardımseverlik Koşusu” kapsamında sivil toplum kuruluşlarını da destekliyor. Mikado Sürdürülebilir Danışmanlığının katkılarıyla hazırlanan memnuniyet ve sosyal etki analizlerinde İstanbul

Maratonu'nun en büyük etkisinin katılımcıların iyi olma hallerini güçlendirmesi olduğu tespit edildi. Katılımcıların neredeyse tamamı maraton ile kendilerini daha iyi hissettiklerini belirtti. Büyük bölümü ise birey olarak daha güçlü hissettiğini, zihinsel ve fiziksel olarak dayanıklılığının arttığını açıkladı. Katılımcılara göre İstanbul Maratonu'nun kazandırdığı en önemli şey, birey olarak güçlenme.

Maraton katılımcılarının diğer kazanımlarına bakıldığında maratona hazırlık kapsamında fiziksel aktivite seviyelerini artırdıklarını görüyoruz. Yine maraton ile motive olarak daha sonra başka sportif etkinliklere katılma arzusu duymaları da elde edilen bulgular arasında. 43. İstanbul Maratonu seyircilerinin de genel olarak maratona izlemekten dolayı memnun oldukları görülüyor. Gönüllü desteğinden herkes tarafından memnuniyet ve övgü ile bahsediliyor, öte yandan seyirci desteğinin eksikliği çalışma bulguları arasında karşımıza çıkıyor.

"Uluslararası sürdürülebilirlik standartlarını temel alarak iş süreçlerini daha sistematik, şeffaf ve ölçülebilir hale getirme yolunda adımlar atıyoruz. Amacımız doğrultusunda 2022 yılında yayımlanan ilk sürdürülebilirlik raporumuz sürdürülebilirlik odaklı paydaş diyalogunun geliştirilmesi yönünde bir beyan niteliğinde"

Eş kurucusu olduğunuz yardımseverlik koşusu "Adım Adım," fiziksel aktivite ve spor aracılığıyla sivil toplum kuruluşlarına (STK) kaynak sağlıyor, destek oluyor. Yardımseverlik koşuları ile çevre ve iklim konusunda çalışan STK'larla ne tür işbirliklerine gidildi, ne gibi katkılar sağlandı?

Hayatın, eğlenceli ve kişinin kendinde ve etrafında pozitif izler bırakan bir maraton olduğunu düşünüyorum. Adım Adım kendimi bulduğum bir yer oldu. Bağış yapan kişilerin şeffaflığa ne kadar önem verdiklerini gördüm. Bunun için, kişileri ve kurumları şeffaflığa ve hesap verebilirliğe önem veren dernek ve vakıflar ile bir araya getirmek amacıyla oluşturulan Açık Açık'ın kurucularından biri oldum. Adım Adım şu anda STK'ların bireysel bağışının %30-35'ini oluşturuyor. Ekonomik, sosyal ve toplumsal gelişimi, sosyal hizmetleri geliştirmeyi hedefleyen kültür, sağlık, sanat, eğitim, çevre alanlarında hizmet veren birçok STK, Adım Adım platformu üzerinden kaynak yaratabiliyor. Böylelikle Adım Adım, STK'ların sosyal etki yaratabilmelerini destekleyen bir platform olarak hizmet veriyor.

Adım Adım sayesinde, yalnızca İstanbul Maratonu'nda son 15 yılda 52 bin gönüllü koşucu, 750 bin bağışçı tarafından 91 STK için 115 milyon bağış yapıldı. Bağışlar ile 210 bin canlının hayatı güzelleşti. İstanbul Maratonu katılımcı sayısı ile bağlantılı ve doğal olarak da Türkiye'de en fazla bağış toplanan yarış konumunu koruyor. #

COP28, Su Krizine Çözüm Getirebilir mi?

Günümüzde etkisini her geçen gün hissettiren iklim değişikliği dünyadaki su kaynaklarının varlığını tehdit ediyor. Tahmin edilemeyen yağış rejimleri, küçülen buz levhaları, yükselen deniz seviyeleri, [sel felaketleri](#) ve kuraklıklar su ile doğrudan [ilgili](#).

SU KAYNAKLARININ VARLIĞI TEHLİKEDE!

Çevremiz, toplumumuz ve ekonomimiz için hayati öneme sahip olan tatlı su ekosistemleri büyük bir baskıya maruz kalıyor. Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP), izlenen tatlı su kaynaklarının 1970'ten bu yana yaklaşık **%83 oranında** azaldığına işaret ediyor. "Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) İklim Değişikliği 6. Değerlendirme Raporu"na göre, iklim değişikliği ile aşırı hava olayları daha olası ve daha şiddetli [hale geliyor](#). [Kuraklık](#) ve sel risklerine bağlı toplumsal zararların, küresel ısınmanın artışıyla birlikte daha da yükselmesi [bekleniyor](#). "EPIC Cevap: Sel ve Kuraklık Risk Yönetimi için Yenilikçi Yönetişim" raporuna göre, artan küresel sıcaklıklar atmosferin tutabileceği nem miktarını artırarak daha fazla fırtına ve şiddetli yağmura neden oluyor. Yine paradoksal bir şekilde karadan daha fazla su buharlaştıkça ve küresel hava durumu modelleri değiştikçe daha yoğun kuraklık dönemleri [yaşanıyor](#). Dünya Bankası, su ile ilgili afetlerin son 50 yıldaki afetler listesinin başında yer aldığının altını çiziyor. Kuruluşa göre, doğal tehlikelere bağlı ölümlerin %70'i suyla ilgili afetlerde meydana [geldi](#). "İklim Hizmetlerinin Durumu 2021: Su" raporuna göre ise 2000 yılından bu yana sel felaketleri önceki 20 yıla kıyasla **%134 artış** gösterirken, kuraklıkların sayısı ve süresi de aynı dönemde **%29 oranında arttı**.

BİLİMSEL VERİLER "İYİLEŞTİRİLMİŞ SU YÖNETİMİ" Nİ GÖSTERİYOR

Sağlıklı su ekosistemleri ve "iyileştirilmiş Su Yönetimi", seragazi emisyonlarını azaltabilir ve iklim

lim risklerine karşı koruma [sağlayabilir](#). UNEP'in yayımladığı "[İklim Eylemi için Doğa](#)" raporuna göre; Mangrovlar, deniz otlakları, sazlıklar ve bataklıklar gibi sulak alanlar, karbondioksidi emen ve depolayan oldukça etkili karbon depoları. Sulak alanlar aşırı hava olaylarına karşı da tampon görevi görüyor; barındırdıkları bitki ve mikroorganizmalar sayesinde suyun depolanmasını ve arıtılmasını sağlıyor. Dünya Meteoroloji Örgütüne (WMO) göre; sel, kuraklık ve su ile ilgili diğer tehlikeler için kurulan erken uyarı sistemleri, yatırım maliyetinin 10 katı ölçüsünde gelir sağlıyor ve felaket riskini [önemli ölçüde azaltabiliyor](#). Damla sulama gibi suyun daha verimli kullanılması yöntemlerini içeren "İklim Dostu Tarım", tatlı su kaynaklarına olan talebi azaltmaya yardımcı [olabiliyor](#). Tatlı su ekosistemlerinin korunması, ekosistemleri restore ederken olası sel felaketlerine karşı güçlendirilmiş bir kontrol mekanizması sunuyor.

"SU" COP28'İN GÜNDEMİNDE

30 Kasım-12 Aralık tarihleri arasında, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Dubai'de gerçekleşen COP28 iklim zirvesinde, 10 Aralık "Gıda, Tarım ve Su Günü" olarak belirlendi. Su ve gıda güvenliği ile dekarbonizasyon konularında iklim eylemi için duyurulara sahne olan günde; şu ana dek 159 ülke tarafından onaylanan [COP28 BAE Tarım, Gıda Sistemleri ve İklim Eylemi Bildirgesi](#) imzalandı. Bunun yanında [Su Eylem Gündemi](#) için harekete geçen ülkelerle birlikte küresel

“Çevremiz, toplumumuz ve ekonomimiz için hayati öneme sahip olan tatlı su ekosistemleri büyük bir baskıya maruz kalıyor. Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP), izlenen tatlı su kaynaklarının 1970’ten bu yana yaklaşık %83 oranında azaldığına işaret ediyor”

su kıtlığı ve gıda güvenliğine ilişkin açıklamalar yapıldı.

COP28 sırasında gıda sistemlerinin iyileştirilmesi için 7,1 milyar dolardan büyük bir bütçe belirlendi. Hükümet yetkilileri dışındaki paydaşların da katılım gösterdikleri günde; küçük ölçekli ve geleneksel yöntemlerle üretim yapan çiftçiler, balıkçılar ve gıda sistemi dönüşümünün ön saflarında çalışan kişiler; tarımsal ekoloji, tarımsal ormancılık, organik tarım, paludikültür (büyük ölçekli uygulama projeleri) ve yerel tatlı su yönetimi gibi sürdürülebilir uygulamaları kullanan topluluklar söz aldı.

COP28’de su bağlamında ele alınan gündem maddelerinin çerçevesi şöyle çizildi:

Suya Dayanıklı Gıda Sistemleri Oluşturma Konusunda Üst Düzey Bakanlar Diyalogu:

Duyurular arasında Birleşik Arap Emirlikleri ve Brezilya’nın COP30’a kadar sürecek iki yıllık bir işbirliği başlatması da yer alıyor. Karar, suya dayanıklı gıda sistemleri oluşturulması konusunda ilk kez bakanlar seviyesinde düzenlenen COP28 oturumunda alındı.

Tatlı Su Ekosistemlerinin Korunması: Zambiya, Liberya, Kanada, Birleşik Krallık ve Norveç dahil olmak üzere 30’dan fazla ülke [Temiz Su Meydan Okumasına](#) katıldı. Böylelikle ülkeler tatlı su ekosistemlerini koruma adına hedefler belirlemeyi ve bu hedefleri Ulusal Katkı Beyanları (NDC) ve Ulusal Uyum Planları’na dahil etmeyi taahhüt ediyor. Girişimle, 2030 yılına dek 300

bin kilometrelik nehir alanı ve 350 milyon hektar iç sulak alanının restorasyonu amaçlanıyor.

Su Güvenliğinde Finansman: Birleşik Arap Emirlikleri, kırılgan toplulukların su güvenliği çözümlerine ulaşması için başlatılan yeni fona destek sağlamak amacıyla IMF tarafından tahsis edilen [Özel Polişe Çekme Haklarına](#) 150 milyon dolarlık yatırım yapma taahhüdü verdi. Birleşik Krallık da, Dünya Bankası ile [İklim Değişikliği ve Su Güvenliği için Adil Geçişler](#) programına yönelik bir ortaklık ilan etti ve bunun içinde 39 milyon poundluk bir fon da bulunuyor. Program, düşük gelirli ve iklim açısından kırılgan ülkelerin su kaynaklarını yönetmelerine teknik destek sağlamayı amaçlıyor.

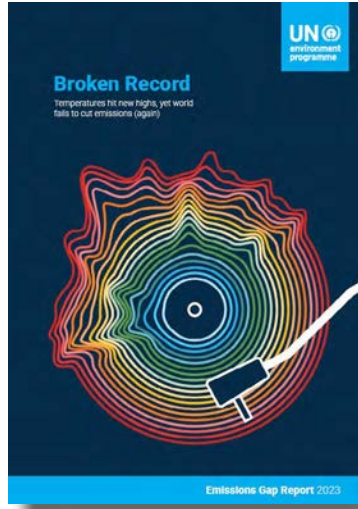
Kentsel Su Direncinin İyileşmesi: [Kentsel Su Katalizörü Girişimi](#) (UWCI), COP28 öncesindeki Birleşmiş Milletler 2023 Su Konferansında başlatıldı. Çeşitli ülkelere kamu kuruluşlarının ortaklığında başlatılan girişim; iklim değişikliği karşısında kentlerde herkesin güvenli ve iklime dayanıklı suya erişimini sağlamayı ve kanalizasyon hizmetlerini iyileştirmeyi hedefliyor. Günümüzde kentsel su sistemlerinde bulunan suyun [dörtte birinden fazlası](#) sızıntılar ve diğer faktörler nedeniyle kayboluyor. Bununla birlikte [2050’de 650 milyon](#) kent sakininin su sıkıntısı yaşaması bekleniyor. COP28’deki UWCI oturumunda çok boyutlu eylem için net bir yaklaşımın ana hatları çizildi ve sorunların üstesinden gelmenin yöntemleri ele alındı. #

Elif Gökçe ŞAHİN
gsahingalummi.harvard.edu

Paris Sözleri Tutulamadı; Artış 3 Dereceye Yaklaşabilir!

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UN Environment Programme-UNEP) Kasım ayında "[Emisyon Açığı Raporu 2023: Kırılmış Rekor-Sıcaklıklar yeni en yüksek seviyeye ulaşıyor, ama dünya hâlâ salımları kısmayı beceremiyor \(yeniden\)](#)" (Emissions Gap Report 2023: Broken Record-Temperatures hit new highs, yet world fails to cut emissions [again]) adlı bir rapor yayımladı. İsminden de anlaşıldığı gibi rapor; sıcaklık ve seragazi salımlarının her geçen gün rekor seviyelere ulaşmasına karşın hiçbir önlem alınmadığından ve bu gidişle ortalama küresel sıcaklığın yüzyılın sonuna kadar Sanayi Devrimi öncesine göre 2,5-2,9°C artmasının bekleneceğinden bahsediyor. Dolayısıyla bugüne kadar Paris Anlaşması'nda verilen taahhütlerin dahi artık yetersiz kalacağı; daha katı salım azaltma yöntemlerine gidilmesinin gerekliliği vurgulanıyor. Rapora göre, 2

derece sıcaklık artışına ulaşmak için 2030 yılına kadar salımların %28; 1,5 derece artış için ise %42 oranında azaltılması gerekiyor. Buna ulaşma yolunda ülkelerin verdikleri taahhütler çok önemli; zira salımların %80'i net sıfır taahhüdü veren ülkelere kaynaklanıyor.

Bu yılın başından Ekim ayının başına kadar geçen dönemde toplam 86 farklı günde Sanayi Devrimi öncesine göre 1,5 derece sıcaklık artışı tespit edilmiş. Eylül ayı ise ortalama 1,8 derecelik artış ile şimdiye kadarki en sı-

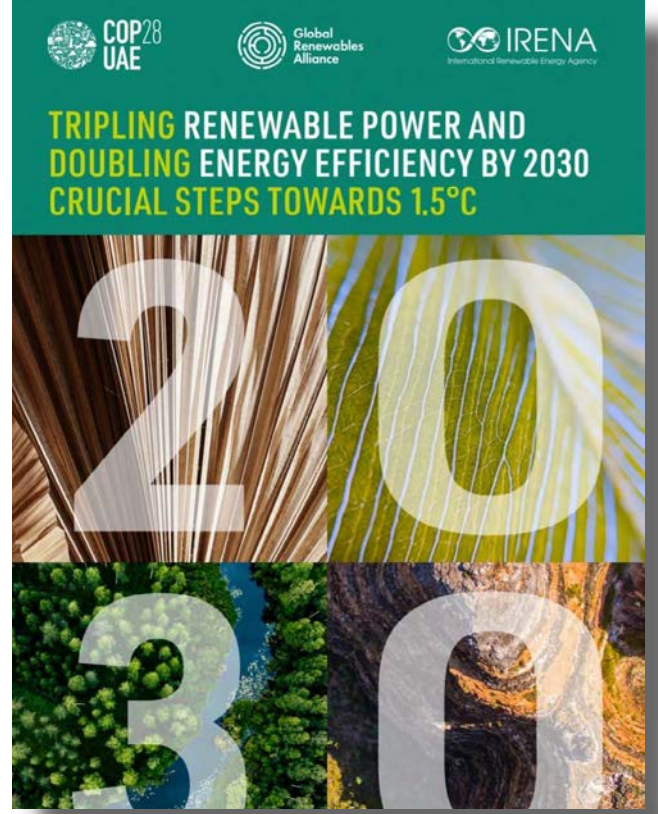
cak ay olmuş. Küresel ölçekte seragazi salımları ise 2021'den 2022'ye %1,2 oranında artış göstererek yeni bir rekor olan 57,4 GtCO₂e seviyesine ulaşmış. Seragazi salımlarını kısma çalışmaları bu şekilde sınırlı kalırsa yüzyıl sonuna kadar sıcaklık artışı 3°C'ye çıkacak. Nationally Determined Contributions (NDCs) tarafından verilen taahhütler tutulsa dahi, sıcaklık artışı 2,9°C olacak. Ek taahhütler de devreye girerse artış 2,5°C olacak ki G20 ülkelerinden hiçbiri bu konuda aksiyon almaya başlamadı ve başlayacağına dair taahhüt vermedi. Yani hâlâ %66 kesinlikle, artışlar 1,5 dereceden çok daha yüksek olacak. En iyimser senaryoya göre; artışın 1,5 derecede kalma olasılığı sadece %14 seviyesinde. Rapora göre, artışı 1,5 derecede kısıtlamak için tek çare atmosferden karbon yakalama çalışmalarının hızlanması ve yeni projelerin geliştirilip devreye alınması.

(Yenilenebilir Enerji x 3) + (Enerji Verimliliği x 2) = +1,5°C

Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı (IRENA), Ekim ayında [Dünya Enerji Geçişi Görünümü 2023: 1,5°C Yol Haritası \(World Energy Transitions Outlook 2023: 1,5°C Pathway\)](#) adlı bir rapor yayımladı. Rapor COP28'e hazırlık olarak, 2030 taahhütlerinin detaylı analizini, hedefin gerisinde kalan kısımları ve bunları çözüme yöntemlerini içeriyor. Rapora göre, Paris Anlaşması'ndaki hedeflere ulaşılması için yapılması gereken tek gerçekçi şey; yenilenebilir enerji kullanımının üç katına, enerji verimliliğinin ise iki katına çıkarılması.

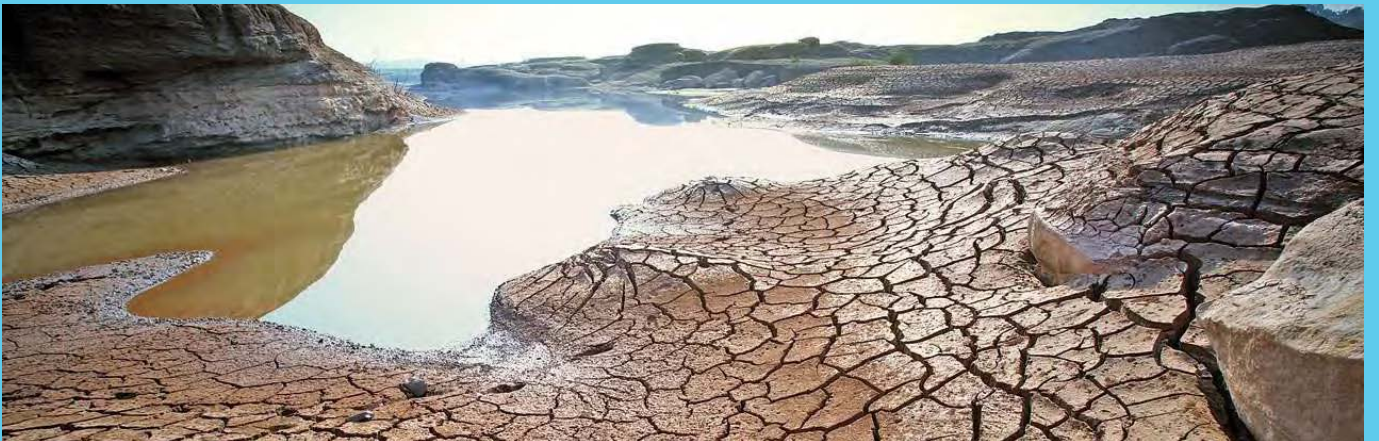
2022 yılı, %40 artışla yenilenebilir enerji üretimindeki en büyük artışı gördü. Fakat sektörel ve bölgesel farklılıklardan ötürü, bu rekor artış dahi 1,5°C artış için yeterli olmuyor. Yenilenebilir enerjinin günümüzdeki kapasitesi 3.400 GW seviyesinde. 2030 yılına kadar bu kapasiteyi üç katına çıkarmak için yıllık yaklaşık 1.000 GW kapasite ekleyip yedi yıl sonunda toplam kapasiteyi 11.000 GW seviyesine çıkarmak gerekiyor.

Kalkınma, İklim ve Doğa Krizleri

Dünya Bankası, Aralık ayında "[Kalkınma, İklim ve Doğal Krizler: Yaşanabilir bir Gezegende Yoksulluğu Bitirmek-42 Ülkeyi Kapsayan Dünya Bankası Ülke İklim ve Kalkınma Raporlarından Öngörüler](#)" (The Development, Climate, and Nature Crisis: Solutions to End Poverty on a Livable Planet-Insights from World Bank Country Climate and Development Reports covering 42 economies) adlı bir ra-

por yayımladı. Rapor; dünyanın halihazırda birbirine bağlı üç krizle (kalkınma, iklim ve doğa) karşı karşıya olduğunu ve şimdiye kadar atılan iklim adımlarının yetersiz olduğunu vurguluyor. Dünya Bankası'nın ülke raporları, her ülke için ayrı ayrı en etkili adımlar listesi ve adaptasyon öncelikleri sunarken, daha geniş kalkınma ve sürdürülebilirlik amaçlarına ulaşmalarına yardımcı oluyor.

Yenilenebilir Yine Yükselişte

Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı (IRENA) ve Dünya Meteoroloji Organizasyonu ilk ortak çalışmaları olan “2022 Yılı Değerlendirmesi: İklim Kaynaklı Küresel Yenilenebilir Enerji Potansiyel Kaynakları ve Enerji Talebi” (2022 Year in review: Climate-driven Global Renewable Energy Potential Resources and Energy Demand) adlı raporlarını Aralık ayında, COP28 toplantısının ilk gününde yayımladı. Rapor, meteorolojik değişkenlerin yenilenebilir enerji üstündeki etkilerini ve aralarındaki sinerjiyi ortaya koymayı amaçlıyor.

2022 yılında tüm küresel enerji kapasitesinin %83’ü yenilenebilir kaynaklardan sağlandı. Rapora göre, yenilenebilir kaynaklardaki bu artış eğilimi devam ederse, 2050 yılına kadar enerji tüketiminden kaynaklanan karbon salımı sıfırlanacak ve fosil yakıt kullanımını ciddi bir şekilde azalacak.

“Yenilenebilir kaynaklardaki bu artış eğilimi devam ederse, 2050 yılına kadar enerji tüketiminden kaynaklanan karbon salımı sıfırlanacak ve fosil yakıt kullanımını ciddi bir şekilde azalacak”

2022 Year in Review: Climate-driven Global Renewable Energy Potential Resources and Energy Demand

Raporda öne çıkan bulgular şu şekilde:

- Yenilenebilir enerji kaynakları, doğal iklim olaylarından çok etkileniyor. Örneğin, sezonluk veya yıllık rüzgar enerjisi değişkenliği %15 seviyelerine çıkabilirken güneş enerjisinde daha az değişkenlik gözlemleniyor.
- İklim olaylarının yenilenebilir enerji kaynakları ile olan ilişkisini anlamak, enerji verimliliği ve dayanıklılığı için çok önemli. Örneğin El Nino gibi büyük doğa olaylarının çeşitli enerji kaynakları üzerindeki etkilerini bilmek, zorluklara karşı mücadele ederken önlem almayı kolaylaştırıyor.
- İklim olaylarını yenilenebilir enerji operasyonlarına, yönetimine ve planlamasına entegre etmek erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesinde yararlı olur.
- Enerji üretiminde esneklik ve yedeklilik (Örneğin rüzgar varken rüzgar, yokken güneş enerjisi kullanmak) sağlamak verimliliği ve üretimi artırır.

GELECEĞE GİDEN YOL %100 YENİLENEBİLİR ENERJİDEN GEÇER

Bizim yolumuz daha yaşanabilir, daha sürdürülebilir bir dünyaya çıkıyor.

Biz bu yolda gelecek nesillerle aramızda bir köprü kurmak için tüm gücümüzle çalışıyoruz. Zorlu Enerji Sürdürülebilirlik Stratejimiz doğrultusunda her faaliyetimizde **Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları**'na hizmet etmeye ve Paris Anlaşması kapsamında ülkemizin düşük karbonlu gelecek hedeflerine ulaşması için tüm enerjimizle çalışmaya devam ediyoruz.

%100 yenilenebilir enerjimizle sürdürülebilir bir geleceğe adım adım ilerliyoruz.

Herkes için “Sürdürülebilir Gıda Sistemleri”

Herkesin yeterli ve sağlıklı gıdaya erişmesini sağlayan “sürdürülebilir gıda sistemleri” gıdanın işlenmesi, paketlenmesi ve tüketicilere ulaştırılması gibi her çeşit aşamayı kapsıyor. Öte yandan günümüzün verimsiz gıda sistemleri, seragazi emisyonlarının üçte birini oluşturarak iklim krizinin etkilerini artırıyor. Gezegenimizin en değerli kaynaklarından olan tatlı suların %70’i yine gıda sistemleri tarafından kullanılıyor. [Gıda sistemlerinin](#) adil, dirençli ve eşitlikçi olmasının yanı sıra artan küresel nüfusun nasıl besleneceği ve beslenirken gezegenimizin gelecek nesiller için korunması meselesi, sürdürülebilir gıda sistemlerinin önemli konu başlıkları arasında yer alıyor. Günümüzde biyolojik çeşitliliği koruyan, yenilenmeye açık, gıdaya erişimi sağlayan, eşitliğe önem veren ve sağlıklı yaşamı teşvik eden bir gıda sistemine geçiş hiç olmadığı kadar önemli!

Gıda Sistemleri Üzerindeki Baskı Artıyor

[Gıda sistemlerinin sürdürülebilir olması için;](#)

- Sistemin her aşamasında kâr elde edilmesiyle “ekonomik sürdürülebilirlik”,
- Geniş tabanlı toplumsal faydalar sağlama yoluyla “sosyal sürdürülebilirlik”,
- Çevre üzerinde olumlu ya da en azından olumsuz bir etki barındırmamasıyla “çevresel sürdürülebilirlik” olmak üzere üç farklı boyutta hareket edilmesi gerekiyor.

Nüfus artışı, kentleşme, tüketim davranışları ve iklim değişikliğinden kaynaklanan baskılar artarak gıda sistemlerinin [üzerindeki baskıyı büyütüyor](#). Mevcut uygulamalar insanlığın ihtiyaçlarını karşılamamakla birlikte gezegenimize zarar veriyor. Sürdürülebilir bir gıda sistemi için öncelikle insan ile beslenme arasındaki zedelenmiş ilişkinin yeniden gözden geçirilmesi gerekiyor.

[Dünya Ekonomik Forumu](#), gıda sistemlerinde insan

ve gezegen sağlığı için atılması gereken [beş adım](#) belirledi:

1) Dünyanın Yenileyici Gücünden Yararlanmalıyız

Yenileyici tarım, yüksek kaliteli ve besin yoğunluğu yüksek gıdalar üretebilen sağlıklı toprakların oluşmasını sağlıyor. Toprağı bozmak yerine iyileştiriyor; üretken çiftlikleri, sağlıklı toplulukları ve ekonomileri destekliyor. Üstelik çiftçilerin geçim kaynaklarının korunmasına yardımcı oluyor.

2) Güçlü Yerel ve Döngüsel Gıda Sistemlerinin İnşası

Daha güçlü yerel ve döngüsel gıda sistemlerinin oluşturulması değerli doğal kaynakların, mineralerin ve besin maddelerinin döngüde tutulmasına yardım ediyor. Döngüsel tarım işletmeleri yalnızca

çevresel çözümler sağlamakla kalmıyor aynı zamanda istihdam yaratırken ülkelerin ithalat bağımlılığını da azaltıyor.

3) Çiftçilerin Sesine Kulak Verilmeli

Artan dünya nüfusu ile daha önce benzeri görülmemiş sayıda insanın beslenmesi çiftçilerin üretimine bağlı olacak. Bu nedenle [çiftçiler](#) politika tartışmalarının ayrılmaz bir parçası haline getirilmeli. Çözüm üretmeleri ve küresel yenileyici devrimin ön saflarında yer almaları için güçlenmelerine destek verilmeli.

"Günümüzde biyolojik çeşitliliği koruyan, yenilenmeye açık, gıdaya erişimi sağlayan, eşitliğe önem veren ve sağlıklı yaşamı teşvik eden bir gıda sistemine geçiş hiç olmadığı kadar önemli!"

Yerel gıda üretiminde ve kimyasal ürünlere bağımlılığın azaltılmasında da çiftçilerin gücünden yararlanılmalı.

4) Düşük Maliyetten Gerçek Maliyete Geçiş

Bir paradoks olarak ucuz gıda dünya için yüksek maliyete sahip. Küresel ekonomide önemli miktarda finansal yüke mâl olan bu durum, dünyayı sürdürülemez bir gıda sistemine hapsediyor.

5) Küresel İşbirlikleri Teşvik Edilmeli

Geleceğe dair umutlarımızı korumakla birlikte gezegenimiz için zaman hızla tükeniyor. Gıda üretme ve tüketme şeklinin dönüştürülmesinin önündeki engeller hemen kaldırılmalı ve gıda sistemlerinde izlenen yol haritası acilen değiştirilmeli. Bunun için de hükümetler, işletmeler, sivil toplum kuruluşları, fon sağlayıcıları, çiftçiler ve tüketiciler arasında güçlü işbirlikleri kurulmalı.

Doğa ve Cildiniz ile Dost HiPP Vücut Losyonu

Geliştirilmiş sürdürülebilirlik ilkelere dayanarak yenilenmiş konsepti ile HiPP Babysanft Vücut Losyonu, hem doğaya karşı daha hassas hem de nazik bakımı sayesinde cildinizle daha uyumlu. İklim pozitif bir marka olma yolunda ilerleyen HiPP ailesi, iklim korumasına aktif olarak katkıda bulunarak her bir kutuda karbon ayakzini iyileştiriyor. HiPP formülleri %100'e kadar biyolojik olarak par-

çalanabiliyor ve ambalajları yüksek oranda ($\emptyset > \%96$) geri dönüştürülebilir. Kaliteyi daha da iyileştirmek adına bebekler için güvenli ve özel olan hammaddeler seçiliyor. Ürünler içerisinde İtalya ve İspanya'dan gelen olgun ve tatlı bademler özenle değerlendiriliyor ve mineral yağ veya uçucu yağlar kullanılmıyor. Daha detaylı bilgiye [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

Düşük Emisyonlu Besinlerle Daha Az Ekolojik Ayakizi

[Yaşam Döngüsü Değerlendirmeleri](#) (LCA) olarak bilinen yöntem besinlerin çevresel etkilerini ölçüyor. LCA tekniği ile yetiştirme, hasat, depolama, taşıma ve tüketime kadar olan tüm aşamalarda gıdaların çevresel etkisi saptanıyor. LCA'ları kullanan [araştırmacılara göre](#), küresel gıda sistemi dünyadaki seragazi (GHG) emisyonlarının yaklaşık %26'sından sorumlu. Diğer bir [araştırma](#), seragazi emisyonu en düşük olan meyve-sebzelerin doğal mevsiminde, kendi ortamında yetiştirilen ürünler olduğunu gösteriyor. Mevsimlik gıda tüketimi ile enerjide büyük tasarruf [sağlanıyor](#). Ayrıca lojistik hattı kısaltıldığı için de daha az seragazi emisyonu açığa çıkıyor.

Hamileler için En İyisi

Hamilelik, cildin en çok bakım istediği zamanlardan. Bu dönem boyunca gerilen cilt esnekliğini kaybediyor ve bakıma gereksinim duyuyor. Özellikle hamilelik döneminde gergin olan cildin ihtiyaçları için özel olarak formüle edilmiş HİPP Mamasanft Çatlak Önleyici Krem, hamilelikte ve sonrasında güvenle kullanılabilir. Bitkisel yağ bileşimi sayesinde cildi yumuşatarak çatlak oluşumunu önlemeye yardımcı olur.

HİPP Mamasanft Çatlak Önleyici Krem, yüksek kaliteli shea yağı, organik badem yağı ve değerli deniz topalağı kombinasyonu ile cildi yoğun şekilde nemlendiriyor. Aynı zamanda cildin elastikiyetini korumaya ve esnek kalmasına da yardımcı oluyor. Cilde uygulandığında kolayca emiliyor ve

yumuşaklık sağlıyor. Düzenli masajlarla birlikte çatlak oluşumunu önlemeye yardımcı olan HİPP Mamasanft Çatlak Önleyici Krem; alerjiye yol açabilecek esans, renklendirici PEG ve paraben içermiyor.

Daha detaylı bilgiye [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

Evde ve “Temiz Pişirme” Çevremizi Koruyor

Çevremiz için gıdanın tedarik zincirindeki aşamaları çok önemli. Sürdürülebilir malzemeler bulmaya, daha az israfa ve daha az enerji kullanımına olanak tanıyan [evde yemek yapma](#), tüketim etkinliklerimizi azaltıyor. Yapılan bir [araştırma](#) evde yemek pişirme alışkanlığı olan insanların

dışarıdan yemek yiyenlere göre daha fazla bitki bazlı gıdalar tükettiklerini ve daha sağlıklı olduklarını ortaya koyuyor. “[Temiz pişirme](#)” ise [zararlı emisyonlar](#) açığa çıkarmamanın yanı sıra küresel iklim değişikliğiyle mücadelede ve çevresel bozulmayı azaltmada oldukça etkili.

Bebeğinizi Organik Badem Özleri ile Tanıştırın

Bebeğiniz için zararlı kimyasallardan arındırılmış olan HiPP Babysanft Bebek Şampuanı, hassas ve narin cildi besleyip nemlendiriyor. Özel organik badem yağı içeren HiPP Babysanft Bebek Şampuanı hassas ve nazik bir şekilde temizleme sağlıyor, göz yakmıyor. Cilt ile uyumlu Ph değerine sahip ve cilt ile uyumluluğu dermatolojik olarak onaylanmış. İçerisinde organik badem özü bulunan ürün; mineral yağ, esansiyel yağ, renklendirici, koruyucu, PEG ve paraben içermiyor.

İçerdiği organik badem özü, kontrollü organik olarak elde edilen olgun bademlerden

sağlıyor ve içeriğinden dolayı en yüksek kaliteye sahip cilt bakım ürünlerinden biri. Cildin yenilenmesinde ve korunmasında özellikle yararlı olan doymamış yağ asitleri açısından oldukça zengin. Organik badem özü özellikle hassas ve kuru ciltler tarafından iyi tolere ediliyor ve bebek cilt bakımında tercih sebebi.

Bebeğiniz için hassas bakım ürünleri ile HiPP Babysanft'; bebek mağazaları, bazı yerel

marketler ve kişisel bakım ürünleri marketlerinde bulabilirsiniz.

Daha detaylı bilgiye [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

COP29'a Kadar Daha Hızlı, Daha İleri

UN Global Compact Türkiye

30 Kasım-12 Aralık 2023 tarihleri arasında Birleşik Arap Emirlikleri'nin Dubai şehrinde gerçekleştirilen 28. Taraflar Konferansı (COP28) birçok ilkler ve tartışmalarla sona erdi. Konferans, iklim krizinin gerektirdiği somut adımları karşılamadığı nedeniyle eleştirilmekle birlikte, fosil yakıtlar için "sonun başlangıcı" olarak değerlendirildi.

Konferansta en öne çıkan başlıklar şunlar oldu:

Fosil yakıtlar: IPCC'nin 6. Değerlendirme Sentez Raporu; kömür, petrol ve doğalgaz kullanımının 2050'ye kadar sırasıyla %100, %60 ve %70 oranında azaltılması gerektiğini ortaya koyuyor. Bununla birlikte COP28 Sonuç Bildirgesi'nde fosil yakıtlardan "çıkış" yerine "geçiş" kavramının kullanılması en çok eleştirilen noktalardan biri oldu. Diğer yandan fosil

yakıtların iklim kriziyle bağlantısının ilk kez bu kadar net bir şekilde kabul edilmesi, fosil yakıtlara ilişkin tutumun ne yönde seyredeceğine dair bir sinyal olarak değerlendirildi.

İklim finansmanı: COP28, tüm tarafların Kayıp ve Zarar Fonunun işler hale getirilmesi konusunda anlaşmasıyla başladı. İklim değişikliğinin yol açtığı kayıp ve zararlarla başa çıkmaya çalışan ülkelere tazminat ödenmesine yardımcı olacak fona, konferans süresince yapılan katkılar yaklaşık 800 milyon dolara ulaştı. Toplanan fon, ihtiyacın ancak binde ikisini karşılarken söz konusu finansmanın nasıl kullanılacağına ilişkin net bir karara varılmamış olması ise açıkta kalan bir diğer konu olarak değerlendirildi. Öte yandan Yeşil İklim Fonu, Uyum Fonu gibi diğer fonlarda da verilen taahhütler gerekli miktarların oldukça gerisinde kaldı.

Yenilenebilir enerji: Konferansın Sonuç Bildirgesi'nde 2030 yılına kadar küresel olarak yenilenebilir enerji kapasitesinin üç katına çıkarılması, kömür kullanımını azaltma çabalarının hızlandırılması ve karbondan arındırılması zor endüstrilerde uygulanmak üzere karbon yakalama ve depolama gibi teknolojilerin hızlandırılması çağrılarına yer verildi. Küresel Karbonsuzlaşmayı Hızlandırma Girişimi kapsamında 130 ülke, küresel yenilenebilir enerji kapasitesini 2030 itibarıyla üç katına ve enerji verimliliğindeki ilerleme hızını iki katına çıkarmayı taahhüt etti. Konferansta çok tartışılan konulardan biri de inovasyon ve yapay zeka başta olmak üzere yeni teknolojilerin iklim değişikliği ile mücadelede nasıl bir kaldıraç etkisi yaratabileceğiydi. Bu noktada özel

sektör; inovasyon yapma ve bunu ölçeklendirebilme kapasitesiyle, bu süreçte en öne çıkan aktör olarak işaret edildi. Özel sektör-kamu işbirliklerinin önemi bir kez daha vurgulandı.

TÜRKİYE'NİN TUTUMU

Küresel seragazi emisyonlarının %90'ından fazlasını oluşturan 63 ülkenin ve Avrupa Birliği'nin (AB) performansını değerlendiren İklim Değişikliği Performans Endeksi'ne göre 2022 yılında 47. sırada bulunan Türkiye, bu yıl dokuz sıra gerileyerek 56. sıraya düştü ve çok düşük performans gösteren ülkeler arasında yer aldı. Türkiye'nin net seragazi emisyon miktarını azaltmayı hedeflememesi, fosil yakıtları aşamalı olarak terk etme politikasının olmaması, fosil yakıtların sübvansede edilmesi ve hâlâ farklı bölgelerde gaz ve petrol aramalarına devam etmesi bu gerilemenin nedenleri arasında yer alıyor.

COP28 süresince Türkiye, "Dayanıklı Gıda Sistemleri, Sürdürülebilir Tarım ve İklim Eylemine İlişkin Emirlik Deklarasyonu" ve "İklim ve Sağlık Deklarasyonu" da-

"2030 hedeflerine ulaşmada yarı yolu geride bırakmışken, yolun yarısında değiliz. İklim değişikliği ile mücadelede ise 1,5 derece kavşağını geçmek üzereyiz. Dünyamızı yaşanabilir sınırlar içinde tutmak ve 2030 yılında hayalini kurduğumuz daha adil ve yaşanabilir bir dünyaya ulaşmak için rotamıza dönmeli, daha hızlı ve daha ileri yol almalıyız"

hil olmak üzere toplamda sekiz girişime katıldı. Yüksek yenilenebilir enerji potansiyeli ve halihazırda hedeflerine rağmen Türkiye'nin, Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği Üzerine Küresel Taahhüt'e katılmaması tartışma yarattı. Türkiye'nin fosil yakıtlardan çıkışı desteklemekten geri durması, Kömürden Çıkış Koalisyonuna dahil olmaması ise adil dönüşüm için Türkiye'nin iklim politikası ve hedeflerinin bütüncül bir şekilde ele alınması yönündeki çağrılarını kuvvetlendirdi.

COP28 İŞ DÜNYASI İÇİN NE ANLAMA GELİYOR?

Tüm tartışmalar ve eleştiriler bir yana bırakıldığında COP28'in verdiği mesajı şöyle özetleyebiliriz: İhtiyaç duyulan kararlılık ve hızda olmasa da **iklim değişikliği ile mücadelede yeni bir yola girdik**. Dönüşüm zamanları iş dünyası için yeni riskler ve fırsatlar barındırır. İklim değişikliği konusunda ise riskler ve fırsatlar neredeyse eşit derecede yüksek. Konunun diğer alanlardan farkı ise şirketler için artık bir tercihten çıkıp küresel rekabette hayatta kalma stratejisine dönüşmesi diyebiliriz.

Peki, şirketler bu durumun ne kadar farkında? Tüm araştırmalar iklim değişikliğinin CEO'ların en önemli gündem maddeleri arasında olduğunu ortaya koyuyor. Buna paralel olarak, her geçen gün karbon

**FORWARD
FASTER**

Tüm bilimsel çalışmaların bize söylediği üzere; yaşanabilir bir dünya için çabalarımızı artırmalı ve hızlandırmalıyız. Bu ihtiyaçtan yola çıkarak UN Global Compact, üye şirketlerini belirli alanlarda somut taahhütte bulunmaya davet eden “Daha Hızlı, Daha İleri (Forward Faster)” girişimini duyurdu.

emisyon azaltımı ve net sıfır hedefi açıklayan şirket sayısı artıyor. Bununla birlikte UN Global Compact ve Accenture işbirliğinde yayımlanan Özel Sektör Gözüyle SKA Durum Değerlendirmesi Raporu'na göre, iş dünyasının geçtiğimiz sekiz yılda 13. Sürdürülebilir Kalkınma Amacı olan İklim Eylemi'ne katkısı “oldukça negatif” oldu. Raporla bu durumun nedeni olarak karbon yoğunluğunu azaltma çabalarına rağmen enerji, ulaşım, binalar ve tarımdan kaynaklanan özel sektör emisyonlarının hızla artması, fosil yakıtlara yeni yatırımların devam etmesi ve açıklanan hedeflerin inandırıcılıktan uzak olması sayılıyor. Eylemlerin taahhütlerin gerisinde kalması bir yana, açıklanan hedeflerin inandırıcılığı da birçok paydaş tarafından sorgulanıyor. Hedeflerin neye göre belirlendiğini, bu hedeflere giden yol haritasını ve ilerlemeyi kamuoyuyla şeffaf bir şekilde paylaşmayan şirketler “yeşil badana” (greenwashing) eleştirisiyle karşı karşıya kalıyor.

Şirketler somut hedefler ve bu hedeflere götürecek yol haritalarını belirleyerek, taahhütlerini ve ilerlemelerini kamuoyuna açık bir şekilde raporlayarak bu alandaki çabalara katkı sağlayabilir. Raporlama ayrıca “greenwashing”in önüne geçmek için önemli bir araç. Bu noktada; UN Global Compact, CDP, WRI ve WWF ortaklığıyla hayata geçirilen “[Bilime Dayalı Hedefler İnisiyatifi](#)” (Science Based Targets-SBTi),

küresel bir standart olarak giderek daha fazla kabul görüyor. İnisiyatif, seragazi emisyonlarının azaltılması ve net sıfır hedefinin tutturulabilmesi için şirketlere uluslararası standartlara ve iklim bilimine uyumlu bir yol haritası sunuyor. Bugün itibarıyla Türkiye’den 64 şirket inisiyatife katıldı ve bu sayı her geçen gün artıyor.

UN Global Compact Türkiye olarak daha fazla şirketin bilime dayalı karbon emisyonu azaltım hedefi belirlemesi için onları destekliyoruz. İklim Hedefi Hızlandırma Programı, iklim nötr olma yolunda bilime dayalı emisyon hedeflerinde ilerleme kaydetmelerinde ve net sıfıra geçiş stratejisi belirlemelerinde şirketlere destek oluyor. İklim Eylemi Deneyim Paylaşım Grubu ise bu alanda şirketlerin en iyi uygulamaları paylaşımlarını ve birbirlerinden öğrenmelerini sağlıyor.

Tüm bilimsel çalışmaların bize söylediği üzere; yaşanabilir bir dünya için çabalarımızı artırmalı ve hızlandırmalıyız. Bu ihtiyaçtan yola çıkarak UN Global Compact, üye şirketlerini belirli alanlarda somut taahhütte bulunmaya davet eden “[Daha Hızlı, Daha İleri \(Forward Faster\)](#)” girişimini duyurdu. Girişim, iklim eylemi alanının da içinde bulunduğu beş temel alanda şirketleri somut taahhütte bulunmaya ve bu taahhütlerde ilerlemelerini raporlamaya davet ediyor. İklim eylemi alanındaki iki taahhüt şu şekilde:

■ 1,5 derece yolunda bilim temelli net sıfır emisyon azaltma hedefleri belirlemek ve en geç 2030’a kadar küresel emisyonları yarıya indirmek, 2050’ye kadar net sıfıra ulaşma amacını ortaya koymak.

■ İklim değişikliği risklerini azaltmak; uyum tedbirlerinin sosyal etkilerine odaklanan somut aksiyonlar olarak adil geçiş katkıda bulunmak ve bu süreçte işçiler, sendikalar, yerel topluluklar ve tedarikçilerle işbirliği içerisinde hareket etmek.

2030 hedeflerine ulaşmada yarı yolu geride bırakmışken, yolun yarısında değiliz. İklim değişikliği ile mücadelede ise 1,5 derece kavşağını geçmek üzereyiz. Dünyamızı yaşanabilir sınırlar içinde tutmak ve 2030 yılında hayalini kurduğumuz daha adil ve yaşanabilir bir dünyaya ulaşmak için rotamıza dönmeli, daha hızlı ve daha ileri yol almalıyız. #

HiPP Babysanft Organik Dudak Nemlendiricisi

Mineral yağ,
uçucu yağ,

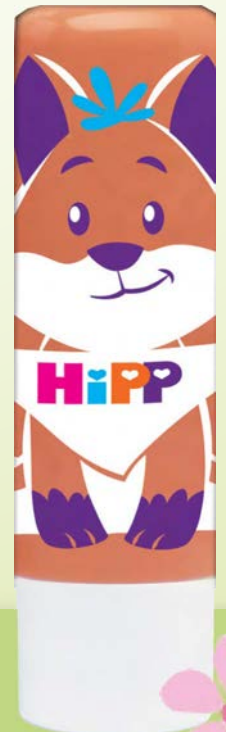
Mikroplastik içermez,
biyo-çözünür

Geri dönüştürülebilir
ambalaj

Hayvan testi yok

Allianz Türkiye ve TEGV'den Şanlıurfa'da Çocuklar için Spor Şenliği

Allianz Türkiye ve Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı, 6 Şubat depremlerinden etkilenen ve Şanlıurfa'ya göç eden çocuklar da dahil olmak üzere TEGV Şanlıurfa Sevgi-Erdoğan Gönül Eğitim Parkı'na kayıtlı tüm çocuklar için spor şenliği düzenledi. Sporun iyileştirici gücüyle bir araya gelen çocuklar, hareket ederken eğlendikleri ve öğrendikleri dopdolu bir gün geçirdi.

6 Şubat'ta meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremlerden etkilenen çocuklar da dahil olmak üzere Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV) Şanlıurfa Sevgi-Erdoğan Gönül Eğitim Parkı'na kayıtlı çocuklar, Allianz Motto Hareket sosyal sorumluluk programı kapsamında Şanlıurfa'da düzenlenen "MoveNow" spor şenliğine katıldı.

SÜRDÜRÜLEBİLİR DEĞER YARATMA MODELİ

Sürdürülebilir değer yaratma modeli kapsamında, toplumun iyiliği için gelecek nesilleri cesaretlendirmek amacıyla çalışan Allianz Türkiye, **iklim eylemi, sağlık ve kaliteli yaşam, nitelikli eğitim, toplumsal cinsiyet eşitliği** ile **insana yakışır iş ve ekonomik büyüme** gibi Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nı destekleyen projeler gerçekleştirmeye devam ediyor. Allianz

Grubu'nun sporun gücüne, spor ve sağlıklı yaşam kültürünün toplumda yaygınlaşmasının olumlu etkisine olan inancı doğrultusunda dünyanın pek çok ülkesinde yürüttüğü "MoveNow" adlı spor şenliği ilk kez Türkiye'de düzenlendi.

2016 yılından bu yana devam eden ve 7-14 yaş grubu çocukların hareket ve spor yoluyla sağlıklı büyümelerine, gelişim göstermelerine katkı sağlayan kurumsal sosyal sorumluluk programı Allianz Motto Hareket kapsamında, TEGV işbirliğinde düzenlenen "MoveNow" spor şenliği, 250'den fazla çocuğun katılımıyla 2 Aralık'ta Şanlıurfa'da gerçekleşti.

Yaş gruplarına göre planlanmış 10 farklı spor etkinliğini deneyimleyen 250'yi aşkın çocuk, hareket ederken eğlendikleri ve öğrendikleri dopdolu bir gün geçirdi. Allianz Türkiye ve TEGV gönüllüleri eşliğinde çocuklar takım çalışması, işbirliği, sorumluluk alma,

Allianz Türkiye ve TEGV gönüllülerinin eşliğinde çocuklar takım çalışması, işbirliği, sorumluluk alma, iletişim kurma gibi becerilerini geliştiren sportif aktivitelere katıldı. Bununla birlikte paralimpik & dünya yüzme şampiyonu milli sporcu Sümeyye Boyacı da çocuklarla söyleşi yaparak ilham veren başarısının sırlarını paylaştı.

iletişim kurma gibi becerilerini geliştiren sportif aktivitelere katıldı. Bununla birlikte paralimpik & dünya yüzme şampiyonu milli sporcu Sümeyye Boyacı da çocuklarla söyleşi yaparak ilham veren başarısının sırlarını paylaştı.

"ÇOCUKLARIN SAĞLIKLI GELİŞİMLERİNİ DESTEKLİYORUZ"

"MoveNow" spor şenliğiyle ilgili değerlendirmelerde bulunan Allianz Türkiye CEO'su Tolga Gürkan, "Gelecek nesilleri destekleme sorumluluğumuzdan hareketle, depremde etkilenen çocukların yanında olmaya ve onlara destek sağlamaya büyük önem veriyoruz. Deprem felaketinin ardından yaraların sarılması için bölgeye yapılan yardım çalışmalarına katkıda bulunmanın yanı sıra, özellikle çocukların sağlıklı gelişimlerini desteklemek ve yüzlerinde bir tebessüm oluşturmak amacıyla sahada olmaya devam ediyoruz. Uzun yıllardır TEGV işbirliğinde devam eden ve bugüne kadar binlerce çocuğa ulaşmış olan Allianz Motto Hareket programımızı Şanlıurfa ve birçok ilimizdeki çocuklarla da buluşturmaktan mutluluk duyuyoruz" diyerek duygularını ifade etti. Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı Genel Müdürü Sait Tosyalı ise, "Allianz Türkiye, uzun zamandır TEGV'e farklı konularda destek veriyor. 2016 yılından beri Allianz Motto Hareket programı ile de binlerce çocuğumuz spor ve sağlıklı yaşam etkinliklerine katıldı. Bugün TEGV Şanlıurfa Sevgi-Erdoğan Gönül Eğitim Parkı'ndaki çocuklar farklı spor etkinliklerini deneyimledi ve eğlenceli bir gün geçirdi. Allianz Türkiye'ye verdikleri destek için teşekkür ederiz" dedi. #

İzocam Genel Direktörü Murat Savcı: “2030 Hedefleri için Bina Kaynaklı Emisyonların %60 Azaltılması Gerekliyor”

Avrupa Birliği'nin 2030 yılına kadar seragazi emisyonunu %55 oranında azaltma hedefine ulaşabilmek için bina sektöründeki emisyonların %60 oranında azaltılması gerektiğini vurgulayan İzocam Genel Direktörü Murat Savcı, “Binalardan ortaya çıkan emisyonların çoğu; genel alan ısıtma ve soğutmasından kaynaklanıyor. Bu, Avrupa'daki toplam nihai enerji tüketiminin kabaca yarısını temsil ediyor” dedi.

 Dr. Barış DOĞRU

Dünya, iklim krizinin etkilerini giderek daha güçlü bir şekilde hissediyor. Seragazi emisyonlarının artışı ise hala yeterli düzeyde sınırlanamadı. Bu emisyonlarda, binalardan kaynaklanan oldukça önemli bir pay bulunduğunu biliyoruz. Kurum olarak bu konuda neler yapıyorsunuz, biraz bilgi verebilir misiniz?

İzocam'ın hikayesinin başladığı 58 yıl önce varoluş amacımızı doğal kaynaklara zarar vermeden, can ve mal güvenliğini dikkate alarak, enerji tasarrufu ve konfor sağlayan çevreci ve sürdürülebilir yalıtım çözümleri geliştirmek olarak tanımlamıştık. Çıktığımız bu yolda; kaynakların verimli kullanılması, iklim değişikliği, sürdürülebilir yapıların inşası, enerji tasarrufu, çevreyi koruma ve yaşam kalitesini iyileştirme motivasyonu ile çalışan bir şirket olma özelliğimizi halen korumaktayız. Ülkemizde yalıtım sektörünün oluşması ve gelişmesinde öncü rol üstlenen bir firma olarak; yalıtım, enerji tasarrufu ve çevreyi koruma ilişkisinde toplumun farkındalığını artırmaya öncelik veriyoruz.

Dünyadaki enerji kaynakları giderek tükeniyor, gün geçtikçe artış gösteren seragazları, küresel ısınmayı tetikleyerek doğanın dengesini bozuyor. Gelecekte daha yaşanabilir bir dünya için enerji kullanımının azaltılması ve var olan kaynakların çok daha verimli bir şekilde kullanılması gerekiyor. Etkin bir enerji tasarrufu ise ancak yalıtım ile mümkün olabilir. Doğru yalıtım uygulamaları sayesinde enerji giderlerinin azalacağını, buna bağlı olarak da karbon salımlarının önemli ölçüde düşeceğini her platformda belirtiyoruz. Yaptığımız hesaplara göre, kurulduğumuz günden bu yana ürettiğimiz yalıtım ürünleriyle 780 milyon ton karbondioksitin atmosfere salımını önlemiş bulunuyoruz.

Binaların enerji verimliliği son derece önemli bir konu. Yalıtım yoluyla binaların emisyonlarında küresel ölçekte ne denli bir düşüş yaşanabilir?

Dünyadaki enerji kaynaklarının giderek tükendiğine hep birlikte şahit oluyoruz. Gün geçtikçe artış gösteren seragazi

salımı, küresel ısınmayı tetikleyerek iklim krizine zemin hazırlıyor. Gelecekte daha yaşanabilir bir dünya için enerji kullanımını azaltmamız ve var olan kaynaklarımızı çok daha verimli bir şekilde kullanmaya başlamamız gerekiyor. Avrupa Birliği (AB) de dünyamızı tehdit eden bu iklim krizi ile daha geç olmadan mücadele etmek için önemli stratejiler belirledi. İklim krizi ile mücadele noktasındaki hedeflerini daha önce açıklayan AB, 2030 yılına kadar karbon emisyonlarının 1990 yılı seviyelerine göre %55 oranında azaltılmasını ve 2050 yılına kadar Avrupa kıtasının ilk karbon nötr kıta olmasını hedeflemişti. Emisyonların %55 oranında azaltılması amacıyla bir nevi aksiyon ve yol haritası niteliğinde olan **“Fit For 55 Package”** ise 14 Temmuz 2021’de yayımlandı. Bu paket, AB Emisyon Ticareti Sistemi’nde (ETS) gerçekleştirilmesi beklenen reformların yanı sıra ETS dışı sektörleri, enerji verimliliğini, yenilenebilir enerjiyi, arazi kullanımını, emisyon standartlarını ve enerjinin vergilendirilmesini düzenleyen 11 karar ve yönergeyi içermesi açısından oldukça önemli.

2030 yılına kadar seragazi emisyonunu %55 oranında azaltma hedefine ulaşmak için ise bina sektöründe emisyonların %60 oranında azaltılması gerekiyor. Binalardan ortaya çıkan emisyonların çoğu genel alan ısıtma ve soğutmasından kaynaklanıyor. Bu, Avrupa’daki toplam nihai enerji tüketiminin kabaca yarısını temsil ediyor.

Bu noktada binalarda yalıtımın ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır. Doğru uygulamalarla yapılan yalıtım sayesinde, karbon salımlarını önemli ölçüde

azaltarak enerji giderlerini düşürmek ve doğayı korumak mümkün... Biz de İzocam olarak yıllardır yalıtımın sürdürülebilirliğe katkısını kamuoyuna anlatmak ve toplumu bilinçlendirmek amacıyla çalışmalarımızı aralıksız sürdürüyoruz.

Türkiye için durum nasıl? Yalıtım yoluyla ne kadarlık bir emisyon azaltımı gerçekleştirilebilir?

Küresel ısınma ve iklim değişikliği, su kaynaklarında azalma, çevre kirliliği ve doğal kaynakların hızla tüketilmesi gibi nedenler, yapı sektöründe çevre dostu yeşil binaların yapılmasını gereklilik haline getirdi. Dolayısıyla LEED ve BREEM gibi yeşil bina sertifikaları yıllardır ülkemizin ve sektörümüzün gündeminde. Son yıllarda projelerde kullanılan ürünler için EPD belgelerinin yanı sıra yaşam döngüsü analizleri de isteniyor.

Türkiye’nin dünya devletleriyle yarışan küresel bir güç merkezi haline gelmesinin amaçlandığı 2053 hedeflerine ulaşılmasında da enerji politikalarının büyük rol oynayacağı biliniyor. Bu nedenle yeşil binaların yaygınlaştırılması, geleceğimiz için daha da önem kazanacak diyebiliriz.

Yakın zamanda ülkemizde bu konuda atılan önemli bir adım da bu öngörüye doğrulamakta. Yeşil binaların belgelendirilmesi amacıyla yerli bir uygulama olarak ilk defa hazırlanan **Ulusal Yeşil Sertifika Sistemi “YeS-TR”** 2022 Haziran ayında Resmi Gazete’de yayımlanan yönetmelikle hayata geçirilmişti. Türkiye “YeS-TR” sertifikalı ilk binasına da çok kısa süre içinde kavuşacak.

“2030 yılına kadar seragazi emisyonunu %55 oranında azaltma hedefine ulaşmak için ise bina sektöründe emisyonların %60 oranında azaltılması gerekiyor. Binalardan ortaya çıkan emisyonların çoğu genel alan ısıtma ve soğutmasından kaynaklanıyor. Bu, Avrupa’daki toplam nihai enerji tüketiminin kabaca yarısını temsil ediyor”

Bu noktada biz de İzocam olarak, yerli ve geri dönüştürülebilir içerikteki ürünlerimizle, binaların yeşil bina sertifikasyon değerlendirmesinde projelere ek puan kazandırmakta ve yeşil bina sertifikası almalarına olanak sağlamaktayız.

İşin bir de tabii üretim kısmı var. Yani karbonsuzlaşmaya giden yolda atılacak adımların da bir üretim emisyon maliyeti var. İzocam olarak üretimden kaynaklanan emisyonlarınızı nasıl yönetiyorsunuz? Bu konuda bir azaltım taahhüdünüz var mı? Sıfır emisyonlu bir üretim, planlarınız dahilinde mi?

İzocam olarak sürdürülebilirliği dünyanın korunması için çok önemli bir fırsat olarak görmekte ve politikalarımızı da bu doğrultuda ve en doğru şekilde uygulamaya özen göstermekteyiz. Sürdürülebilirlik politikamız doğrultusunda çevre ve insan sağlığını gözeterek geliştirdiğimiz ürünlerin yanında, tesislerimizin de çevresel koşullar ile uyumlu olmasını önemsemekte ve minimum çevresel etki ile çalışmalarını sağlayacak şekilde yatırımlarımıza yön vermekteyiz.

Üretiminden ürünlerimizin içeriğine, ambalajından satışına kadar olan tüm süreçlerde sürdürülebilirlik konusunu merkeze alıyoruz. Bu kapsamda farkındalık yaratıcı projelere imza atmaya özen gösteriyoruz. Çevre dostu ürünler geliştirmek sürdürülebilirlik açısından çok önemli olsa da tek başına yeterli değil. Ürünlerin faydası ile kullanıcıyı buluşturmak ve farkındalık yaratmak önemli. Biz de çevre dostu yatırımlarımızda bu bilinçle hareket ediyoruz.

İzocam olarak 2050 yılına kadar karbon nötr olma hedefimiz var. Uzun vadedeki bu hedefimizi hayata geçirecek şekilde çalışmalarımıza yön vermekteyiz. Seragazi emisyonlarımızın azaltılmasını, su tüketimi-

“Türkiye'nin dünya devleriyle yarışan küresel bir güç merkezi haline gelmesinin amaçlandığı 2053 hedeflerine ulaşılmasında da enerji politikalarının büyük rol oynayacağı biliniyor. Bu nedenle yeşil binaların yaygınlaştırılması, geleceğimiz için daha da önem kazanacak diyebiliriz”

nin ve atık su oluşumunun sınırlandırılmasını, alternatif hammadde kaynaklarının üretim süreçlerine adapte edilmesini ve döngüsel ekonomiye katkı sağlayacak birçok projeyi, 2030 ve 2050 yılı sürdürülebilirlik hedeflerimizi gerçekleştirmek üzere detaylı olarak ele alıyoruz. Bu kapsamda İzocam olarak 2030 yılına kadar seragazi emisyonlarını en az %33 azaltmayı hedefleyen yatırım planlarımızı devreye aldık ve çalışmalarımız güncellenerek devam ediyor.

Geçtiğimiz dönemlerde Çevre, İş Sağlığı ve Güvenliği projeleri kapsamında Tarsus Tesisinde baca filtresi yatırı-

mı yaptık. Tesisimizin çevresel koşullarla en uyumlu şekilde çalışmasını sağlamak üzere yaptığımız bu çevre dostu teknolojik yatırımla, dünya standartlarında hava emisyon değerlerine ulaşmayı hedefledik. Bu yatırımlarımız ile otoritelerce 150 mg/Nm³ olarak istenen sınır değerinin çok daha altına, yaklaşık 3'te 1'ine inmeyi başardık.

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından verilen Temel Seviye Sıfır Atık Belgesi'ni de tüm tesislerimize kazandırarak çevre dostu tesis hedefimize büyük katkı sağladık. Temel Seviye Sıfır Atık Belgesi; tesislerde temel seviyede israfın önlenmesini, kaynakların daha verimli kullanılmasını, atık oluşum sebeplerinin gözden geçirilerek atık oluşumunun engellenmesini veya asgariye indirilmesini, atığın oluşması durumunda ise kaynağında ayrı toplanmasını ve geri kazanımının sağlanmasını kapsayan bir dizi süreci tamamlamış olduğumuzu ifade etmektedir.

Hem karbon salımı azaltımı hem de enerji maliyetleri azaltımı hedefimiz çerçevesinde taşıyıcı ve camyünü üretim tesislerimizde enerji izleme sistemleri kurarak geri kazanım verimlilik projeleri uyguladık. Yine ener-

ji kullanım azaltımı çerçevesinde tüm tesislerimizde aydınlatma tiplerini çevreci uygulamalarla yeniledik. Fırın üreticileri için tasarladığımız iğneli tip camyünü ürünlerimizdeki geliştirmelerle ise emisyon seviyelerimizi Avrupa standartlarının çok altına indirdik. Sürdürülebilirlik alanında verdiğimiz taahhütlere uygun olarak, atık azaltımı ve enerji tasarrufuna yönelik projelerimize bu yıl da devam ediyoruz. Bunların arasında, yüksek sıcaklıkta fırınlarla çalıştığımız için, fırın enerji kullanımını azaltıcı projeler ve kompresör veriminin artırılması projeleri de yer alıyor. Ayrıca toplama alanına giden atıkları tamamen sıfırlamaya yönelik projemizde çok iyi değerlere ulaştık. 2030 yılı için belirlediğimiz %72 azaltım hedefimizin çok üstünde bir başarı göstererek, şu anda atıklarımızı %82 seviyesinde azalttık. Sene sonunda ise atıkları azaltma oranımızın %92 seviyesine ulaşacağını öngörmekteyiz. Sürdürülebilirlik hedefimiz kapsamında tesislerimizde kullanılan su miktarının azaltılması için pek çok proje yürütüyoruz. En son Tarsus tesisimizde gerçekleştirdiğimiz Ters Osmos'tan çıkan atık suyun geri kazanımı projesi ile deşarj edilen su kullanımında yıllık 34.000 metreküp tasarruf etmeyi hedefledik. Su kaynağı yönetiminin verimli kullanılması ve operasyonel mükemmellik projeleriyle birlikte tesislerimizde sürdürülebilirlik çalışmalarına başladığımız günden bugüne kadar su kullanımında %23 tasarruf sağladık. Ürünlerimizin, Birleşmiş Milletler'in Sürdürülebilir Kalkınma için belirlediği küresel amaçlara olan katkısını vurgulayacak şekilde ambalaj tasarımını geçtiğimiz dönemde yenilemiştik. Ayrıca daha az boya ve plastik kullanarak, ambalaj boyları ve kullanılan paketlenme miktarlarını yeniden düzenleyerek çevre dostu bir ambalajlama elde etmiştik. Şimdi bunu bir

"İzocam olarak 2050 yılına kadar karbon nötr olma hedefimiz var. Uzun vadedeki bu hedefimizi hayata geçirecek şekilde çalışmalarımıza yön vermekteyiz. Sağlıklı yalıtımın hak olduğuna inanan bir firma olarak üzerimize düşeni yapmaya devam ediyoruz. Çevre dostu malzemeler içeren İzocam mineral yünler, dünyada en çok bilinen ve en güvenilir ürünler arasında yer almaktadır"

adım daha öteye taşıdık ve içeriğinde en az %50 geri dönüştürülebilir malzeme içeren yeni ambalajlarımız ile ürünlerimizi sevk etmeye başladık. Sağlıklı yalıtımın hak olduğuna inanan bir firma olarak üzerimize düşeni yapmaya devam ediyoruz. Çevre dostu malzemeler içeren İzocam mineral yünler, dünyada en çok bilinen ve en güvenilir ürünler arasında yer almaktadır. İzocam olarak, yerel ve geri dönüştürülmüş içeriğe sahip ürünlerimizle sürdürülebilirliğe hizmet ederken tüm canlılara ve doğaya sağlıklı bir yaşam sunuyoruz. İzocam, yalıtım sektöründe deri ve solunum yoluyla vücuda nüfuz eden elyafların vücuttan zararsız bir şekilde atılabilecek nitelikte ürünlere verilen EUCEB sertifikasına sahip ilk kurum olma özelliği taşımaktadır. Uzun yıllardır İzocam Taşyünü ve İzocam Camyünü ürünlerinde EUCEB sertifikası için aralıksız yatırımlar yapmaktayız. İnsan sağlığı önceliğimiz olduğu için bu yatırımlardan da hiçbir zaman ödün vermeyeceğiz. Gelecekte de gerek çevreci yatırımlarımız gerekse sürdürülebilir ve çevreci ürünlerimiz ile örnek ve öncü olmaya devam edeceğiz. #

Gülin YÜCEL, Brika Sürdürülebilirlik
gulin@brikasurdurulebilirlik.com

İklim Krizi Mücadelesinde Döngüsel Ekonominin Rolü

COP28'de 198 ülke, ilk Küresel Stok Sayımı'na imza attı. Bundan sonra her beş senede bir Paris Anlaşması'na oranla ne kadar ilerleme kaydedildiğini raporlayacak olan dizilerin ilki Dubai'de kabul edildi. Bir noktada bu, tüm ülkeler için sonun başlangıcının kabulü olarak da düşünülebilir. Fosillerden çıkışın kaçınılmaz bir "son" olduğuna ve buna rağmen kayıtların ve hasarların kaçınılmaz olduğuna dikkat çeker. Daha mağdur olanlara 31 ülke tarafından bağışlanan 12,8 milyar dolar kuşkusuz yetmeyecektir. Diğer tarafta 2022'de rekor bir ölçekte, dünya GSYH'nin yaklaşık %7,2'si yani yaklaşık 7 trilyon dolar (IMF rakamı, 24 Ağustos 2023) fosil desteği olarak devletler tarafından dağıtılmıştır.

Özetle iklim krizi ile baş etmek için gidilecek yol oldukça uzundur.

Diğer yanda hem IPCC AR6 Raporu hem de ilk Küresel Stok Sayımı enerji sisteminin dönüşüm zorunluluğundan bahsediyor. Emisyonların 2030'da 1990 seviyesinden %43 azalması, sadece enerji üretim kaynaklarının dönüşmesini değil, enerji kullanım şekillerinin de değişmesini şart koşuyor.

Enerjiyi kullandığımız en temel alanlardan biri yer altından malzemelerin çıkarılmasıyla ilgili. Dünyadaki emisyonların **%15'i sadece madencilikten** kaynaklanıyor –ki bu rakam içerisine ormancılık, arazi kullanımı vs. dahil değil. Aynı zamanda madencilik sektörü biyoçeşitlilik kaybının %80'inden sorumlu.

Bu noktada döngüsel ekonomiyi değerlendirmekte fayda var.

NEDEN DÖNGÜSEL EKONOMİ?

Döngüsel ekonomi iklim krizi, biyoçeşitlilik kaybı, atık ve kirliliğin ortadan kaldırılmasına yönelik sistem dönüşümü için şu çerçeveyi sunar:

- Tasarımların değişmesi ile atık ve kirliliğe son verilmesi,
- Ürün ve malzemelerin döngüselleşmesi,
- Ve bu sayede doğa sistemlerinin yeniden canlandırılması.

Emisyonların %70'i her gün ürettiğimiz ve tükettiğimiz ürünlerden kaynaklanıyor. İklim krizinin döngüsel ekonomi ile kesiştiği nokta ise tam da bu. Ürün ve bunların üretildiği kaynakları daha uzun süre ve mümkün olan en yüksek değerinde tutarsak, emisyonların iki ana kaynağı olan madencilik ve atık depolama ihtiyacını azaltmış oluruz.

Bununla birlikte döngüsel çözümlerin, eğer iklim hedefleri ile yeterince uyumlu değilse ise yeniden düşünülmesi ve tasarlanmaları gerekir. Örneğin, bir marka yeniden kullanılabilir ambalaj sunuyorsa ancak ambalaj, dayanıklılık için kullanılan ek malzemeyi telafi edecek kadar uzun süre dönüştürülüyorsa, iklim açısından sonuç daha kötü olabilir.

Özetle döngüsel bir ürün, lineer bir bakış açısı ile tasarlanamaz. Döngüsel ekonomi bir tip çözüm ile gerçekleşmeyecektir. Ancak bütünsel çözümler sayesinde sistemsel bir dönüşüme ışık tutacaktır.

Söylenmesi, yapılmasından çok daha kolay bir durum bu... İç içe geçmiş ve çoğu tanımlı bile olmayan yüzlerce tedarik zincirinden bahsediyoruz.

Ancak bu karmaşıklık, çözüm yolunda bir fırsat tanımını da yaratabilir. Doğru araçlarla, şeffaflığı öne çıkararak ve teknolojiyi devreye alarak, tüm zincir üzerinde katalitik bir etki yaratabilir ve geçişi hızlandırabilir.

Bu şekilde geçişi hızlandırmak, kuşkusuz farklı bir etki yatırımı bakış açısı gerektirir.

DÖNGÜSEL EKONOMİ YATIRIMLARI NEYİ GÖZETMELİ?

Öncelikle şeffaflığı öne çıkarmayı ve bol bol teknoloji kullanımını gözetmelidir. Tüm zincirdeki etki anlaşılmalı ve sistem düşüncesi ile, yani iç içe geçmiş birçok ayrı sistem arasındaki bağlar anlaşılma-ya çalışılarak ilerlenmelidir.

Geçiş bir günde gerçekleşmeyecek. Ve kuşkusuz deneme-yanılma payı da bırakılmalı. Doğru ölçekte bir etki yaratmak için, deneysel de olmak gerekiyor.

Bu amaçla yatırım fonlarının farklı olgunluk aşamasındaki şirketleri desteklemesi gerekir. Bazı iş modelleri daha uzun süredir ortada var, bazıları ise yeni ortaya çıkıyor. Birbirini tamamlayan -yani döngüyü kapatacak (close-the-loop) şirketlerin portföyde olması, altyapıları kuvvetlendirecek ve çalışan örnekler ortaya çıkaracaktır.

Yatırım yapılan konuların doğrudan etki yaratmaya odaklı olması fark edecektir. Örneğin malzeme akışlarına odaklı bir yatırım yapmak, atığın azaltılması için yapılan bir yatırıma oranla daha doğrudan bir etki yaratacaktır. Her geridönüşüm döngüsü değerini azalmasına sebep verir; bu sebeple atık oluşmadan malzeme kullanımına müdahale etmek daha doğrudan bir yaklaşım olacaktır.

Geri kurtarma altyapılarının hızlı büyüyen ve çeşitlilik gösteren malzeme akış-

Fotoğraf: Maximilian Ruther - Pexels

“Emisyonların %70’i her gün ürettiğimiz ve tükettiğimiz ürünlerden kaynaklanıyor. İklim krizinin döngüsel ekonomi ile kesiştiği nokta ise tam da bu. Ürün ve bunların üretildiği kaynakları daha uzun süre ve mümkün olan en yüksek değerinde tutarsak, emisyonların iki ana kaynağı olan madencilik ve atık depolama ihtiyacını azaltmış oluruz”

ları ile baş edebilir olması, yeni malzeme teknolojileri, azaltma ve yeniden kullanma gibi çözümlerin yanı sıra döngüsel ekonomiyi ilerletmek için kritik öneme sahiptir.

Özetle tasarım aşamalarının her noktasını gözetken, yeni malzeme ve paketleme şekillerine odaklanan ve iş modeli bazında farklılık yaratan çözümlere yatırımları yönlendirmek kaynakları iyi kullanma adına iyi fikir olacaktır.

SONUÇ

2030’a kadar emisyonları 1990 seviyesinden %43 azaltmak, tüm sistemin gözden geçirilmesini gerektirir. Bunun da ötesinde senede yaklaşık 2,5-3 trilyon dolar dönüşüm finansmanına ihtiyaç var.

Doğru çerçeveler ile, tüm sistemi anlayarak, doğru müdahale noktaları yaratmalıyız. Bu noktada döngüsel ekonomi ihtiyacımız olan çözüm ihtiyacını tanımlıyor. Kavramı anlamaya ve altını doldurmaya ihtiyacımız var. Azerbaycan’da yapılacak COP29’da bu konuda daha fazla şey duymayı umuyoruz. #

“Mavi Finansman, İklim Değişikliğiyle Mücadelede En Önemli Eylem Alanlarından Biri Olacak”

İklim krizi riskleri nedeniyle tüm dünyada yeşil dönüşüm yatırımlarına ve bu alandaki finansman kaynaklarına duyulan ihtiyacın giderek büyüdüğünü belirten Escarus Genel Müdürü Dr. Kubilay Kavak, mavi finansmanın önemini giderek artacağını vurguluyor.

İklim krizi riskleri nedeniyle tüm dünyada yeşil dönüşüm yatırımlarına ve bu alandaki finansman kaynaklarına duyulan ihtiyaç büyürken, adını ülkemizde yeni duyurmaya başlayan **mavi finansman** da sürdürülebilir finansman başlığı altında dikkate alınması gereken kavramlardan biri olarak öne çıkıyor.

Mavi finansmanın odağında, adından da anlaşılacağı gibi su, deniz ve okyanusların korunmasına yönelik yatırımlar yer alıyor. Yeryüzünün yaklaşık %70'ini kaplayan deniz ve okyanuslar, hem gezegenimizin oksijen üretiminin önemli bir kısmını

karşılıyor hem de geniş bir insan popülasyonunun geçimi için gereken ekonomik kaynağı sunuyor.

“SU, YAŞAMIN DEVAMI İÇİN EN TEMEL İHTİYAÇ”

Su, dünyadaki her canlı türünün soyunu sürdürmesi ve yaşamın devamı için en temel ihtiyaçken; suyun verimsiz kullanılması ve temiz su kaynaklarının kirlenmesi tüm canlılar için kritik bir sorun haline gelmiş durumda. Bu soruna iklim değişikliği kaynaklı kuraklık gibi etmenler de eklendiğinde, su güvenliği canlı hayatının devamı için önlem alınması gereken konular arasında ilk sıralara yerleşiyor. Böyle bir resimde; temiz suya erişim, su kaynaklarının korunması, deniz ve marin ekosistemlerinin güvence altına alınması ve deniz kirliliğinin engellenmesi gibi başlıkların tamamı mavi finansmanın ilgi alanında yer alıyor.

“Escarus olarak; tüm dünyada iklim farkındalığının artmasıyla, son birkaç yıldır yatırımcı ve finansör kurumların gündemine giren ‘mavi kredi’, ‘mavi tahvil’ gibi yeni finansal enstrümanların uluslararası sermaye piyasalarında çeşitleneceğini öngörüyoruz”

“YENİ FİNANSAL ENSTRÜMANLARIN ÇEŞITLENECEĞİNİ ÖNGÖRÜYORUZ”

Escarus olarak; tüm dünyada iklim farkındalığının artmasıyla, son birkaç yıldır yatırımcı ve finansör kurumların gündemine giren “mavi kredi”, “mavi tahvil” gibi yeni finansal enstrümanların uluslararası sermaye piyasalarında çeşitleneceğini öngörüyoruz. Öte yandan mavi finansmanı, su kaynaklarını koruma yatırımlarının yanı sıra denizlerin plastik atıklardan korunması, sürdürülebilir denizcilik ve deniz taşımacılığı, temiz ve sürdürülebilir limancılık faaliyetleri, offshore temiz enerji üretimi ve eko turizm uygulamaları gibi birçok yeşil dönüşüm projesiyle de ilişkilendirmek mümkün.

Hem finansör hem faydalanıcılar açısından oldukça yüksek bir potansiyeli içeren mavi finansmanın, ülkemizin de içinde olduğu su stresi yaşayan ülkelerde iklim değişikliğiyle mücadelede en önemli eylem alanlarından biri olacağına inanıyoruz. Finans kuruluşlarının turizm, nakliye, liman ve depolama, balıkçılık, enerji, altyapı gibi farklı sektörlerde sunacağı mavi temalı kredi ve enstrümanlarla reel sektörde de zamanla daha inovatif yatırım projeleri göreceğimizi söyleyebiliriz. #

Zeynep ÖZLER, Yıldız Holding Kurumsal İletişim Grup Direktörü
zeynep.ozler@yildizholding.com.tr

Çıkmaz Sokak

Bir süredir ara verdiğim köşeme yeniden kavuşmanın, bu defa aynı pencereden ancak farklı bir perspektiften bakmanın mutluluğunu taşıyorum. Uzun bir süre boyunca daha iyi bir dünya hayaliyle, "dünyaya iyi bakmak" üzerinden sanat ve tasarım başta olmak üzere disiplinler arası bir yerden kapsayıcı yazılar kaleme almıştım. Entelektüel olarak çok beslendiğim, yaratıcı endüstrilerin dönüştürücü gücüne olan inancımın pekiştiği ve bir o kadar da bu

alanda var olmanın/üretmenin güçlüklerini yakından gözlemlediğim bir dönem oldu. Şimdi bambaşka bir sektörde çalışma kararı almışken yine aynı tutku ve heyecanla, "**Kendi etki ettiğim dünyayı nasıl şekillendiririm?**" motivasyonu ile gelişme yolculuğuma devam ediyorum. Konfor alanımdan çıktığım, kendi dünyamda belirsizliklerle kucaklaştığım yeni bir başlangıç yapmanın cesaretini yaşıyorum.

HALININ ALTINA SÜPÜRÜLEMİYENLER

Bugün kurumsal iletişim alanında olmamla birlikte aslında güçlü bir akademik birikimim ve sivil toplum geçmişim var. Üniversite lisansım uluslararası ilişkiler, üzerine siyaset bilimi yüksek lisansı yaptım. İçimde ukde kalan, yurt dışında başlayıp tez aşmasında yarım bıraktığım doktoram. Geriye dönüp baktığımda, özellikle uluslararası ilişkiler teorilerinde bize hep *zero sum game* (sıfır toplamlı oyun), Makavelist politikalar, pragmatizme dayalı fonksiyonel ilişkiler satranç tahtaları imgeleriyle öğretildi. Bütün bu uluslararası oyunların ve entrikaların sonuçlarını ne yazık ki hep birlikte deneyimliyoruz. İflas etmiş uluslararası politikalar, *passee* ekonomik modeller, insanlığın ortak sorunları karşısındaki atalet ve acz,

"Sıfır toplam değil, pozitif toplam oyunlar için çalışma zamanı! Üstelik birçok vizyonerin altını çizdiği gibi mükemmeli hedeflemeden, kusurlu mükemmel olabileceğini kabul ederek, öte yandan elimizden gelenin en iyisini hedefleyerek"

“İçinde bulunduğumuz ağlar kadar bu ağlarda kurduğumuz bağlar da önem kazanıyor. Hiçbir paydaşımızı geride bırakmadan, disiplinler arası bir yaklaşım ve ortak bir gelecek hayali ile çalışmamız gerekiyor. Empati ve etik, iki kritik kavram. Her ikisi için de iade-i itibar zamanı!”

bir türlü çözülemeyen kök sorunlar kadar artık iş-lemeyen bir sistemin de halı altına süpürülemeyen semptomları olarak karşımızda.

2023 yılı, tüm dünyayla birlikte ülkemizde de belirsizlikler içerisinde geçen bir yıl olarak hatırlanacak. Oxford Sözlüğü, **“Daha Önce Benzeri Görülmemiş”** anlamına gelen **unprecedented** kelimesini yılın kelimesi seçmişti. Her geçen gün, bu kavram daha da doğrulanır hale geldi. Küresel düzeyde karşımıza çıkan ekonomik durgunluk ve enflasyonist baskı, savaş ortamı, ülkemizdeki seçim takvimi gibi pek çok meydan okumayla sınırdık. Tüm bu zorlukların yanı sıra Şubat ayında ülkemizde yaşanan deprem felaketi hepimizi derinden sarstı.

EKOSİSTEMLERİN KONUŞULDUĞU BİR DÜNYA

Paradigma değişiminin hakim olduğu yepyeni bir “çoklu” dünya içerisindeyiz. Çoklu krizler, çoklu belirsizlikler ve çoklu rakipler aslında alışık olmadığımız bir dünyayı temsil ediyor. Fırsatların ve tehditlerin bir arada olduğu bir dünyada geleceği şekillendirmek için paradigma değişiminin analiz edilmesi önem taşıyor. Krizlere karşı dayanıklılığı artırmak, iş modellerinde esneklik, yeni şartlara adapte olabilmek, karar alma ve uygulama süreçlerini hızlandırmak ve onarıcı politikalara öncelik vermek gerekiyor. Sıfır toplam değil, pozitif toplam oyunlar için çalışma zamanı! Üstelik birçok vizyonerin altını çizdiği gibi mükemmeli hedeflemeden, kusurlu mükemmel olabileceğini kabul ederek, öte yandan elimizden gelenin en iyisini hedefleyerek...

İşbirliği ise bu dönemin olmazsa olmazı! Günümüz koşullarında hiçbir kişi veya kurum tek başına başarılı olamaz. Artık bireyselliğin değil, ekosistemlerin konuşulduğu bir dünyada yaşıyoruz. İçinde bulunduğumuz ağlar kadar bu ağlarda kurduğumuz bağlar da önem kazanıyor. Hiçbir paydaşımızı geride bırakmadan, disiplinler arası bir yaklaşım ve ortak bir gelecek hayali ile çalışmamız gerekiyor. Empati ve etik, iki kritik kavram. Her ikisi için de iade-i itibar zamanı!

İletişim eşittir dinlemek artık! Beklentilerin/taleplerin hem farklılaştığı hem de çoğaldığı bir sistemde can kulağıyla dinlemek her zamankinden daha fazla önem kazanıyor. Dinlediklerimizi anlamlandırmak, doğru soruları sormak ve stratejik aksiyonlara dönüştürmek kritik. Kaçımız gerçekten dinliyoruz? Yeni yılda bunu da samimi bir şekilde sorgulama zamanı.

Bizler de tıpkı doğada olduğu gibi, tüm zorluklara inat, önümüzdeki dönemde çeşitliliğin ve kapsayıcılığın getirdiği zenginliğe daha fazla odaklanmalıyız. İçinde bulunduğumuz kısır döngülere boyun eğmeden, **“erdemli döngüler”** kurmak üzere tüm kaynaklarımızı seferber etmeliyiz.

“Çıkmaz Sokak” dedim ama çıkmaz olduğunu fark edip geri dönmek önemli! Her doğan gün ezberlerimizi bozmak, “kendi olma alışkanlığımızı kırıp” harekete geçmek için yeni ihtimaller barındırıyor. Şimdi hepimiz için bu ihtimallere sıkı sıkıya tutunma zamanı... Daha adil ve yeşil bir dünya için, kendi dünyamızda yeni bir beyaz sayfa açma zamanı... #

COP28

**Tarihi Kazanım mı,
Yeni Bir Hezimet mi?**

30 Kasım-13 Aralık tarihleri arasında Birleşik Arap Emirlikleri'nde (BAE) gerçekleştirilen 28. Taraflar Konferansı (COP28) kimilerinin "tarihi", kimilerinin ise "hezimet" olarak tanımladıkları bir anlaşmayla sona erdi. Peki bu anlaşmayı veya BAE Başkanlığının ifade ettiği şekliyle BAE Uzlaşısı'nı tarihi yapan neydi, hezimet olarak nitelendirilmesine neden olan eksiklikleri nelerdi?

 İklim Haber, Haber Merkezi

Yaklaşık 200 ülkeden temsilci, iklim değişikliğinin en kötü etkilerini önlemek için fosil yakıtlardan uzaklaşma çağrısı yaptı. Türünün ilk örneği olan bu **anlaşma**, petrol çağının sona ereceğinin sinyalini verirken COP28 Başkanı Sultan Al Jaber anlaşmayı "tarihi" olarak nitelendirdi.

İlk kez "Küresel Durum Değerlendirmesi" (**Global Stocktake, GST**) gibi bilimsel bir temel üzerine kurulan Anlaşmanın önemini vurgulamak için övgü dolu sözler kullananlar arasında, Norveç Dışişleri Bakanı Espen Barth Eide, Danimarka İklim ve Enerji Bakanı Dan Jorgensen ve Avrupa Birliği (AB) Komisyonu Başkanı Ursula Von Der Leyen gibi isimler vardı. Birçok lider, petrol üreticisi bir ülkede fosil yakıtlardan

uzaklaşma kararını alkışladı. Bunun yanı sıra metinde yenilenebilir enerji kapasitesinin 2030 yılına kadar üç katına, enerji verimliliği çalışmalarının ise iki katına çıkarılması kararı da yer aldı.

"OLDUKÇA ZAYIF BİR NİYET İFADESİ"

Ancak anlaşma, fosil yakıtlardan "uzaklaşma" çağrısı yaparken, herhangi bir tarih belirtmedi ki, bu çok büyük bir soruna işaret ediyor. 1,5 derece hedefi için ülkelerin fosil yakıtlardan aşamalı çıkış sürecini başlatması gerekiyor. Bu zamanlama, yapılan çalışmalarda şu şekilde belirlenmiş durumda: Gelişmiş ülkelerde 2040, diğer bütün ülkelerde ise 2050'lerde fosil yakıt kullanımı tamamen

“COP28 sırasında yayımlanan İklim Değişikliği Performans Endeksi’nde Türkiye çok düşük performans gösteren ülkeler arasında yer aldı. Öte yandan dünyanın en gelişmiş 20 ülkesi arasında bulunan Türkiye, dünyada en çok seragazi salan 15. ülke ve ulusal seragazi emisyonlarını 2030’a kadar %30’dan fazla artırmayı öngören iklim hedefini de henüz güncellemedi”

sonlandırılmalı. İstanbul Politikalar Merkezi, İklim Değişikliği Çalışmaları Koordinatörü Dr. Ümit Şahin’in de dediği gibi tam da bu nedenden karşımızda “oldukça zayıf bir niyet ifadesi” yer alıyor.

İşin belki de en kötü tarafı ise 1,5 derece hedefini yakalama imkanımızın neredeyse kalmamış olması. 1,5 derece için 275 milyar ton karbon bütçemiz var. Bu da, yılda 41 milyar ton karbondioksit saldığımızı göre yedi yıl sonra bu bütçenin biteceği anlamına geliyor. Ülkelerin mevcut emisyon azaltım planları ise 2,5 ile 3 derece arasında daha sıcak bir dünyaya bizi sürüklüyor. Ancak 1,5 derece hedefini kaçırmamız, ipin ucunun tamamen kaçması anlamına da gelmiyor. O nedenle 1,5 derece politik hedef olarak varlığını sürdürmeli ki sıcaklık artışını 1,5 derece yerine, örneğin 1,8 derecede sınırlandırabilelim. Ancak bunun için güçlü emisyon azaltımı planlarına ihtiyacımız var.

“BİR KEZ DAHA YENİ SÖMÜRGEÇİLİĞİN KURBANI OLDUK”

Tüm COP boyunca tartışmalar fosil yakıtlardan çıkış üzerine yoğunlaşmışken yine COP sırasında Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC) Genel Sekreteri Haitham Al Ghais’in, üyelerinden COP28’de fosil yakıtlardan kademeli çıkışı öngören olası herhangi bir anlaşmayı reddetmelerini isteyen bir mektup ifşa oldu. Bunun yanı sıra Dubai, fosil yakıt lobilerinin en yoğun katılım gösterdikleri COP zirvesi olarak da

tarihe geçti. Tamı tamına 2456 lobici alınan kararları fosil yakıt sektörü lehine etkilemek üzere çalıştı. Fosil yakıt lobicilerinin sayısı, iklim krizine karşı en savunmasız 10 ülkenin toplam delegelerinden (1509) daha fazlaydı. Bu da sektörün iklim krizinin ön safalarında yer alan topluluklar üzerindeki hakimiyetine işaret ediyor. Aslında bu mektup ve [lobici istilası](#), fosil yakıt üreticisi ülkelerin ve şirketlerin fosil yakıtlardan çıkış tartışmalarından ne denli çekindiğini ortaya koydu ki, COP28’de içerisinde ABD, AB ve ilerici küçük ada devletlerinin de bulunduğu 127 ülke fosil yakıtlardan çıkışı destekledi. Ancak buna rağmen çıkan karar ise sadece “uzaklaşma” çağrısı oldu.

İklim aktivisti [Greta Thunberg](#) anlaşmanın küçük ada devletleri ve en az gelişmiş ülkeleri sırtından bıçakladığını söyledi. Aynı Fikirdeki Gelişmekte Olan Ülkeler Bloğu sözcüsü Bolivyalı [Diego Pacheco](#) ise gelişmiş ülkelerin iklim krizine öncülük etmeye ya da yaşam tarzlarını değiştirmeye karar vermediğini ifade etti: “Bir kez daha yeni sömürgeçiliğin kurbanı olduk. Bir paradigma değişimine ihtiyacımız var.” Peki, bu anlaşmanın gedikleri neler?

FİNANSMAN

[Nihai anlaşma](#), ihtiyaç duyulan finansmanın nereden geleceği konusunda belirsizlikler barındırıyor. Bu konu, anlaşma metni hakkında yorum yapan birçok ülke temsilcisi tarafından da gündeme getirildi.

Uyumun gerçekten bir ölüm kalım meselesi olduğunu söyleyen Bangladeş iklim delegesi Sabre Hossain Chowdhury, "Uyum konusunda yaşam ve geçim kaynaklarımızdan taviz veremeyiz" dedi. Chowdhury, bunun temel bir konu olduğunu belirterek **finansmanın** "ihtiyacımız olan kaynakları sağlamaya odaklanması gerektiğini" aktardı. En Az Gelişmiş Ülkeler Grubu Başkanı Madeleine Diouf Sarr ise Küresel Durum Değerlendirmesi'nin, gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaçları ile mevcut finansman arasındaki büyük uçurumun yanı sıra borç krizi nedeniyle hızla daralan mali alanın **altını çizdiğini** söylerken, "Ancak bu zorluğa inandırıcı bir yanıt veremiyor" dedi.

Geçmişte kaçırılan mevcut yıllık 100 milyar dolar hedefinin süresi 2025'te doluyor. Yeni Kolektif Sayısallaştırılmış Hedef (NCQG) ise 2025 sonrasının finansman miktarını ortaya koyacak. O nedenle **Azerbaycan**'da düzenlenecek COP29'un bir finans COP'u olması bekleniyor. Görüşmelere katılan bir kaynak, gelecek yıl iklim finansmanı hedefi üzerinde anlaşmaya varılacak olmasının daha sıkı eylemlere yönelik baskı kurma ihtiyacını sekteye uğrattığını söyledi. Bunun yanı sıra delegeler, uyum finansmanının yalnızca "para yığınlarını kuzeyden güneye" taşımakla ilgili olmadığını, aynı zamanda bir ülke ekonomisinin

"1,5 derece hedefini kaçırmamız, ipin ucunun tamamen kaçması anlamına da gelmiyor. O nedenle 1,5 derece politik hedef olarak varlığını sürdürmeli ki sıcaklık artışını 1,5 derece yerine, örneğin 1,8 derecede sınırlandırabilelim"

gelecekte nasıl görüneceğine ilişkin daha geniş bir tartışmanın parçası olduğunu giderek daha fazla kabul ediyor.

KARBON YAKALAMA VE DEPOLAMA İLE NÜKLEER ENERJİ

Anlaşmada tartışmaya yol açan maddelerden biri karbon yakalama ve depolama (CCS) girişimlerinin hızlandırılması ifadesinin metne eklenmesi. CCS teorik olarak petrol, gaz ve kömür kullanıcılarının emisyonlarını kaynağında yakalayıp kalıcı olarak yer altında depolayarak atmosfere ulaşmasını engellemelerini sağlayan bir teknoloji.

Birçok kişi CCS'ye şüphe ile yaklaşıyor çünkü bu teknoloji pahalı ve iklim değişikliğine karşı etkili olması için yeterli gelişmeyi gösterebileceği henüz kanıtlanmadı. Çevre grupları bunun anlaşmaya eklenmesini, devam eden fosil yakıt projelerini meşurlaştırıcı yanıtıcı bir girişim olarak nitelendirdi. Öte yandan, şayet CCS teknolojisi ayağa kalkmayı başabilirse, muhtemelen iklim üzerinde belirgin pozitif bir etkisi olmaksızın fosil yakıtların sürekli üretimine ve tüketimine olanak tanıyacak. Bu durum bazı ülkeler için pek de iyi bir haber değil, özellikle de ısınmanın etkilerine en fazla maruz kalanlar için.

Oxford Üniversitesi Smith İşletme ve Çevre Okulu tarafından COP28'de duyurulan yeni bir rapor ise, 2050 yılı civarında net sıfır hedeflerine ulaşmak için CCS teknolojisine aşırı bağımlılığın "ekonomik açıdan son derece zarar verici" olacağını ve yenilenebilir enerji, enerji verimliliği ve elektrifikasyona dayalı bir rotaya kıyasla en az 30 trilyon dolar daha pahalıya

mal olacağı konusunda uyarıda bulundu.

Metinde nükleer enerji de, iklim krizi ile mücadelede kullanılacak kaynaklardan biri olarak yer alıyor. COP28'in üçüncü gününde aynı zamanda 22 ülke, 2050 yılına kadar nükleer enerji kapasitesinin üç katına çıkarılması çağrısında bulunmuştu. [Nükleer](#) enerji yarattığı risk, maliyeti ve antidemokratik yapısı nedeniyle iklim krizinin aciliyeti düşünüldüğünde bir çözüm olarak gerçekçi durmuyor. İklim STK'ları da Paris iklim hedefine ulaşmak için gereken karbonsuzlaştırmayı hızlandırmak için tehlikeli nükleer enerjiye yer olmadığını söylerken, bunun dikkat dağıtmaktan başka bir şey olmadığını dile getiriyor.

GEÇİŞ YAKITLARI

Anlaşma zirvenin "enerji geçişini kolaylaştırmada ve enerji güvenliğini sağlamada geçiş yakıtlarının rol oynayabileceğini kabul eder" ifadesini de içeriyor. Bahsi geçen yakıtlar doğalgazın da aralarında bulunduğu fosil yakıtlar. ABD Özel İklim Elçisi John Kerry, geçiş yakıtları tanımının üretim sırasında seragazi emisyonlarını tutacak şekilde üretilen doğalgaz olduğunu söylerken COP28 anlaşmasının tüm hükümlerinin küresel ısınmayı sanayi öncesi döneme göre 1,5 derece ile sınırlama hedefiyle uyumlu olması gerektiğini belirtti. Kerry aynı zamanda fosil yakıtları büyük oranda aşamalı olarak sistemden çıkartırken geçiş yakıtlarının geçici bir rol oynayabileceğini de aktardı. Yaşam savunucuları ise haliyle bu tutumdan pek hoşlanmıyor. Çünkü bu tür bir dilin petrol ve gaz gelişimine devam eden yatırımları teşvik edeceğinden endişe duyuyor. Ayrıca bilim gaz konusunda oldukça açık: Gaz metan ağırlıklı bir fosil yakıt ve bu nedenle de bir geçiş yakıtı olamaz. Metan emisyonları atmosferde karbondioksit göre daha az kalsa da 20 yıllık bir süre içinde karbondioksitten 84 kat daha fazla etkili olabiliyor.

"Metinde nükleer enerji iklim krizi ile mücadelede kullanılacak kaynaklardan biri olarak yer aldı. COP28'in üçüncü gününde aynı zamanda 22 ülke, 2050 yılına kadar nükleer enerji kapasitesinin üç katına çıkarılması çağrısında bulunmuştu. Nükleer enerji yarattığı risk, maliyeti ve antidemokratik bir yapıya sahip olması nedeniyle iklim krizinin aciliyeti düşünüldüğünde bir çözüm olarak gerçekçi durmuyor"

Gaz, Rusya'nın geçen yıl Ukrayna'yı işgal etmesinden bu yana çetrefilli bir konu haline geldi çünkü Ukrayna Savaşı, Avrupa'nın ABD kaynaklı sıvılaştırılmış doğalgaz ithalatında büyük bir artışı tetikledi.

SİSTEM

Gözlemciler tarafından dile getirilen bir başka endişe konusu da, taraflara ekonominin tamamı yerine "enerji sistemlerinde" fosil yakıtlardan uzaklaşma çağrısında bulunan

madde. Uluslararası Kirleticilerin Ortadan Kaldırılması Ağı, bunun plastik ve petrokimya üretimi gibi diğer enerji yoğun sektörlerin fosil yakıtları kullanmaya devam edebileceğine dair bir sinyal verdiğini ifade ediyor.

TÜRKİYE YERİNDE SAYIYOR!

[TÜRKİYE](#), her zaman olduğu gibi, COP süresince derin bir sessizlikle, gelişmekte olan ülke sınıflandırmasına dahil olmak isterken, aynı zamanda finansman arayışını sürdürdü ve iklim değişikliği kaynaklı afetler için oluşturulan [Kayıp ve Zarar Fonu'ndan](#) yararlanmak istediğini belirtti. Germanwatch tarafından hazırlanan ve COP28 sırasında yayımlanan İklim Değişikliği Performans Endeksi'nde ise Türkiye [çok düşük performans](#) gösteren ülkeler arasında yer aldı. Öte yandan dünyanın en gelişmiş 20 ülkesi (G20) arasında bulunan Türkiye, dünyada en çok seragazi salan [15. ülke](#) ve ulusal seragazi emisyonlarını 2030'a kadar %30'dan fazla artırmayı öngören **iklim hedefini de henüz güncellemedi**. Zirve kararına göre tarafların Paris Anlaşması'na uygun şekilde 2030 ulusal iklim hedeflerini 2024 yılının sonuna kadar güncellemesi gerekiyor. 2053 yılında net sıfır emisyonlu bir ülke olma taahhüdü veren Türkiye, seragazi emisyonlarını bir an önce azaltmaya başlamalı ve 2030 yılına kadar, 2020 yılına kıyasla **en az %35 mutlak emisyon azaltımı** hedeflemeli.

COP28: DEKLARASYONLAR ZİRVESİ

COP28'de bugüne kadarki zirveler arasında en çok **bildiri ve deklarasyon** imzalanan toplantı olarak şimdiden tarihe geçti. Çeşitli sorun alanları ile iklim krizi arasında daha güçlü bağlar kurulduğunu gösteren söz konusu bildiri ve deklarasyonlara çok sayıda ülke imza attı. Bu deklarasyonlar şu şekilde özetlenebilir:

Küresel Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği Taahhüdü: 130 ülke, 2030 yılına kadar yenilenebilir enerjiyi üçe, enerji verimliliği çalışmalarının hızını ikiye katlama sözü verdi.

Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Adil Geçiş ve İklim Eylemi Ortaklığı: 76 ülke, toplumsal cinsiyete duyarlı bir iklim adaleti bildirisi açıkladı.

İklim, Yardım, Toparlanma ve Barış Bildirisi: 82 ülke, iklim değişikliğine uyumu ve dirençliliği artırmaya yönelik bir işbirliği çağrısı yaptı.

Küresel Soğutma Taahhüdü: 66 ülke, 2050 yılına kadar tüm sektörlerde soğutma teknolojilerinden kaynaklanan emisyonları 2022 seviyelerine göre küresel olarak en az %68 oranında azaltmayı amaçlıyor.

Hidrojen Bildirisi: 37 ülke küresel yenilenebilir ve düşük karbonlu hidrojen piyasasının ve sertifikasyon programlarının geliştirilmesini amaçlıyor.

Küresel İklim Finansmanı Çerçevesine İlişkin Liderler Bildirisi: Küresel finansmanı iddialı bir iklim eylemine uygun hale gelecek şekilde dönüştürmeyi hedefliyor.

Kömür Sonrası Enerji İttifakı (PPCA): 2017'de kurulan **ittifaka yedi ülke** daha katılarak kömürden çıkma taahhüdü verdi; Polonya, Bulgaristan, Malta ve Romanya ile birlikte Türkiye ittifaka katılmayan beş Avrupa ülkesinden biri oldu.

İklim, Doğa ve Toplum Bildirisi: 18 ülke, ulusal iklim, biyoçeşitlilik ve arazi restorasyon plan ve stratejilerinin entegre şekilde planlanması ve uygulanması için ortak çalışma kararını açıkladı.

Uyum Finansmanı Konusunda Azim Koalisyonu: 13 ülkenin kurduğu koalisyon, uyum finansmanına erişimin kolaylaştırılması ve tüm uyum finansmanı kaynaklarının artırılması konularında birlikte çalışacağını açıkladı.

COP28'de bu yıl hazırlanan ve Türkiye'nin imzaladığı **deklarasyonlar ise şöyle:**

İklim ve Sağlık Bildirisi: 143 ülke, ilk kez iklim değişikliğinin sağlık üzerindeki etkilerini ele alacak sistemler kurmak için söz verdi.

Sürdürülebilir Tarım, Dirençli Gıda Sistemleri ve İklim Eylemi Bildirisi: 159 ülke, gıda üretimi ve üreticileri iklim değişikliğinin etkilerine karşı korumaya söz verdi.

İklim Eylemi için Yüksek Hedefli Çok Düzeyli Ortaklıklar Koalisyonu (CHAMP): 71 ülke, iklim stratejilerinin planlanması, finansmanı, uygulanması ve izlenmesinde yerel yönetimlerle ve belediyelerle işbirliği yapılmasını amaçlıyor.

Bir sonraki COP Azerbaycan'da düzenlenecek ve bu zirvenin iklim finansmanına odaklanması bekleniyor. Ancak ülkenin büyük bir fosil yakıt üreticisi olduğu ve ekonomisinin gaz ve petrole dayandığı düşünülürse, fosil yakıtlara dair tartışmanın orada da devam etmesi beklenebilir. Bunların yanı sıra 2024'te ABD'deki başkanlık ve Avrupa'daki parlamento seçimleri de iklim değişikliği mücadelesinin seyrini olumlu/olumsuz etkileyecektir. Dünya eğer sürdürülebilir bir geleceğe doğru yol almak istiyorsa yol haritası oldukça net: Fosil yakıtları terk et, iklim değişikliğine uyum sağla, iklim adaleti çağrılarına kulak ver!

“Fosil Yakıtlardan Uzaklaşma, Çok Zayıf Bir Niyet İfadesi”

COP28’in en tartışmalı konusu olan fosil yakıtlarda, “aşamalı azaltım” veya “çıkış” yerine devletler “uzaklaşma” ifadesinde anlaştı. Ancak ne zaman uzaklaşılacağı sorusunun bir cevabı yok. İstanbul Politikalar Merkezi, İklim Değişikliği Çalışmaları Koordinatörü Dr. Ümit Şahin de kararı “Şu an için oldukça zayıf bir niyet ifadesi” olarak yorumlarken, “Yine de ekonomik olarak başlayan enerji dönüşümünün yasal ve bağlayıcı olarak da kabul edilebilecek bir metne girmiş olması önemli” diyor.

 Bulut BAGATIR

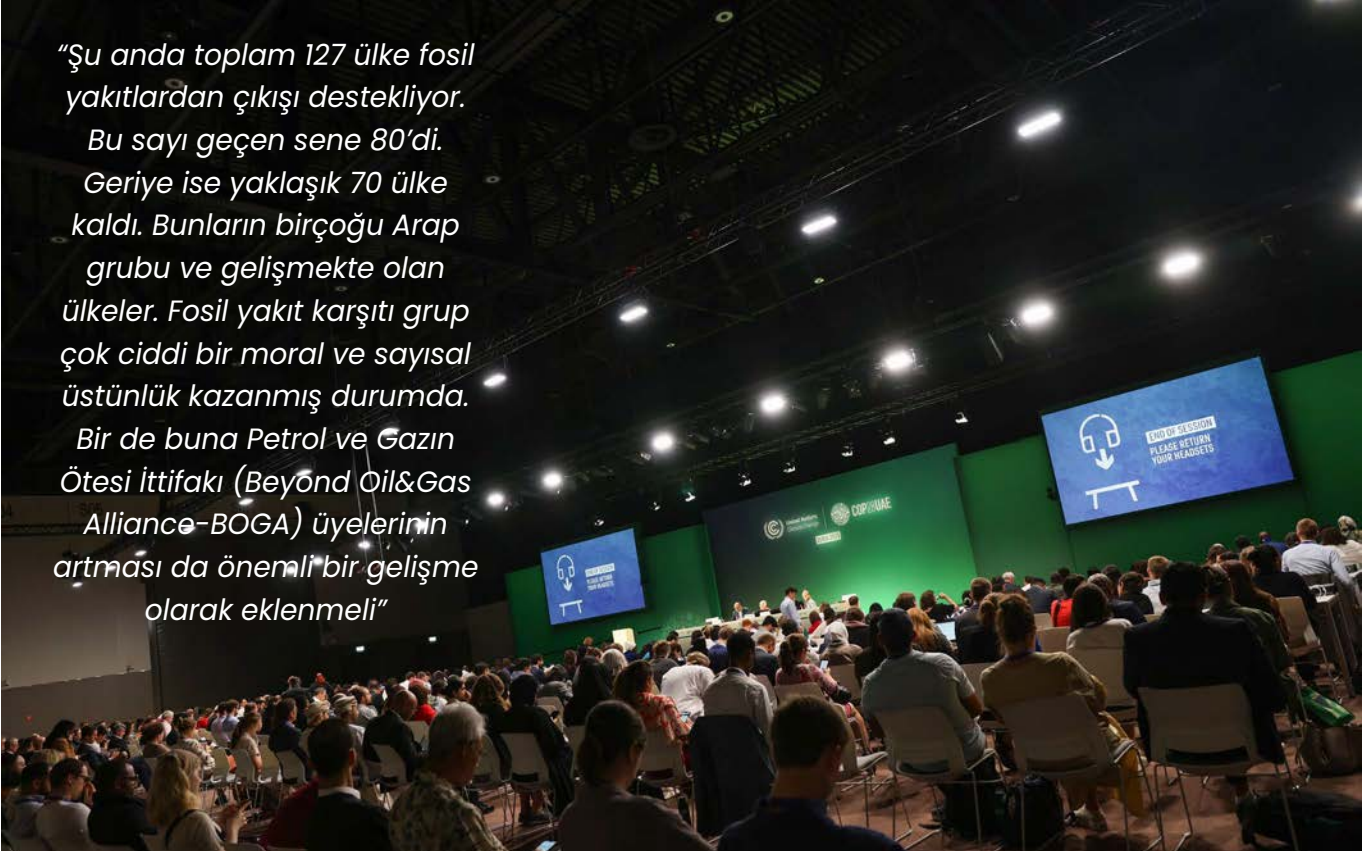
COP28’de fosil yakıtlarda uzaklaşma kararı çıktı. Tarihi olarak nitelendiriliyor. Bu doğru bir nitelendirilme mi? Bu müzakerelerde kazananlar kim, kaybedenler kim?

Bence tarihi bir başarı yok ancak bazılarının söylediği gibi fosil yakıt çağıının sonunun başlangıcı olarak nitelendirilebilir. Çünkü tek başına bu [karar](#) fosil yakıt çağını bitirmez. Enerji dönüşümü halihazırda başlamıştı. Bu dönüşümü, fosil yakıtlardan uzaklaşmaya yönelik genel çabayı hem Avrupa Birliği’nin (AB) Yeşil Mutabakatı’nda hem de ABD’nin Enflasyon Azaltım Yasası’nda görebiliyoruz. Bahsi geçen çabanın daha çok kömür üzerine yoğunlaştığını da söylemeliyiz. Henüz petrol ve gaz çok azalmadı. Bunların yanı sıra Çin’de de büyük bir yenilenebilir enerji artışı var. Hepsini bir arada düşündüğümüzde fosil yakıt çağından çıkışın başlayacağına dair epey bir belirti vardı. Bir başka belirti de OPEC ülkelerinin ve fosil yakıt

şirketlerinin direnç gösterip bu sonucu engellemek için ellerinden geleni yapmalarıydı. En önemlisi de bence hem ülkelerin hem de şirketlerin saldırıdan savunmaya çekilmiş olmaları. Tüm bu gelişmeler fosil yakıt devrinin bitmeye başladığını gösteriyordu. Bunun, bütün ülkelerin kabul etmiş olduğu resmi bir COP kararında, çok zayıf bir ifadeyle de olsa anılmış olması, sonun başlangıcı kabul edilebilir.

Peki, neden zayıf diyoruz? Çünkü fosil yakıtların sonunun çok hızlı gelmesi lazım. Gelişmiş ülkelerde 2040 gibi, diğer bütün ülkelerde ise 2050’lerde fosil yakıt kullanımı tamamen sonlandırılmalı. Halbuki şu anki karar bunu çok daha uzun bir süreye yaymaya neden olacak şekilde yoruma açık. Fosil yakıtlardan 100 yıl içinde mi, 50 yıl içinde mi, yoksa 20 yıl içinde mi uzaklaşacağız? Bu belli değil. Şayet, örneğin 2050’lere kadar uzaklaşma çağrısı yapılsaydı o zaman gerçekten önemli bir adım olurdu. Şu an için ol-

“Şu anda toplam 127 ülke fosil yakıtlardan çıkışı destekliyor. Bu sayı geçen sene 80’di. Geriye ise yaklaşık 70 ülke kaldı. Bunların birçoğu Arap grubu ve gelişmekte olan ülkeler. Fosil yakıt karşıtı grup çok ciddi bir moral ve sayısal üstünlük kazanmış durumda. Bir de buna Petrol ve Gazın Ötesi İttifakı (Beyond Oil&Gas Alliance-BOGA) üyelerinin artması da önemli bir gelişme olarak eklenmeli”

dukça zayıf bir niyet ifadesi olduğu söylenebilir. Yine de ekonomik olarak başlayan dönüşümün yasal ve bağlayıcı olarak da kabul edilebilecek bir metne girmiş olması önemli.

Şu anda toplam 127 ülke fosil yakıtlardan çıkışı destekliyor. Bu sayı geçen sene 80’di. Geriye ise yaklaşık 70 ülke kaldı. Bunların birçoğu Arap grubu ve gelişmekte olan ülkeler. Fosil yakıt karşıtı grup çok ciddi bir moral ve sayısal üstünlük kazanmış durumda. Bir de buna Petrol ve Gazın Ötesi İttifakı (Beyond Oil&Gas Alliance-BOGA) üyelerinin [artması](#) da önemli bir gelişme olarak eklenmeli. Eskiden Danimarka, Kosta Rika ve ada ülkeleri bu ittifaka üye iken şimdi Fransa, İsveç, İspanya ve İrlanda gibi ülkeler de yer alıyor. Aynı zamanda Powering Past Coal Alliance’a (PPCA) ABD’nin [katılmasını](#) da atlamayalım. Bir ivmelenmeden söz edebiliriz.

Sonuç metnine baktığımızda karbon yakalama ve depolama (CCS), nükleer enerji teknolojisi ve geçiş yakıtı olarak gazın ima edildiğini görüyoruz.

Azerbaycan da gaz potansiyelini öne sürerek, geçiş sürecinde rol oynayabileceklerini söyledi. Özellikle ada devletlerinin COP anlaşmasının gediklerine dair çekinceleri vardı. Finansman konusunda ciddi bir ilerleme sağlanamadı. Bütün bunları göz önüne getirirsek COP28’in gedikleri kapattığı açıklardan daha büyük diyebilir miyiz?

Geçiş yakıtından başlayalım. Bu ifade Rusya’nın zorlamasıyla metne dahil oldu. Azerbaycan gibi diğer gaz üreticisi ülkeler de bundan memnun olmuştur. AB’nin de Rusya-Ukrayna savaşından beri LNG gibi bir merakı var. Gaz altyapısını geliştirmeye devam ettikleri için geçiş yakıtı ifadesinin COP kararına girmesiyle iklim krizi gerekçesiyle gaza karşı yapılacak muhalefetin önünü kesmek işlerine gelir. Bu ifade tam da bu açıdan sakıncalı. Ancak tek başına iklim krizini gazla bitirelim gibi bir anlam çıkarmak çok zorlama olur. Kimse ona inanmaz. Ekonomik olarak da rasyonel değil.

Nükleerin metne girmesi ise büyük [skandal](#). 30 senedir hiçbir metne nükleeri sokmayı başaramamış-

“COP’ların meşruiyeti ortadan kalktı denmesini, en az fosil yakıt şirketlerinin yaptığı kadar sakıncalı buluyorum. Paris Anlaşması’nın, COP kararlarının içeriğini, oradaki politik oyunları, fosil yakıt şirketlerinin lobilerini eleştirebiliriz. Ancak bu mekanizmanın kendisini gayrimeşru ilan etmek fosil yakıt şirketlerinin yaptığından daha ağır bir ihanet olur. Elimizde başka bir şey yok ve bu ortadan kaldırılırsa yenisini kuramayız”

lardı. İlk defa COP’a 2008’de katılmışım. Orada da nükleerciler stantlar açıp, etkinlikler yapıp o zaman çıkacak metne nükleeri sokmaya çalışmışlardı. Nükleerciler yıllardır nükleer enerjinin iklim değişikliğine çözüm olduğunu bu metinlere sokmaya çalışıyorlar. İlk defa bunu başardılar. Bence bunda iklim hareketinin de kabahati var. Çünkü bu hareketin içerisindeki James Hansen ve George Monbiot gibi önemli isimler buna yol verdi. Özellikle Almanya’nın nükleerden çıkış kararını “erken” diye eleştirenler oldu. İklim hareketinin kafa karışıklığının da bence bu kötü sonuçta etkisi var.

Örneğin böyle bir karar olmasa da COP28 sırasında 22 ülkenin imzaladığı [bildiri](#) nükleer kapasitesini üç katına çıkarmayı hedefliyor. Üç katına rüyanda bile çıkartamazsın. Şu anda 400 küsur nükleer santral var. Bir nükleer santralin yapımı en az 8-10 yıl sürüyor ve dünyanın en pahalı enerji üretim biçimi. Bunun hayal olduğunu kendileri de biliyor. Ancak nükleer endüstrisi için tek bir yatırım bile kârdır. Bunlar aslında gelişmekte olan ülkelere nükleer reaktör satmak için iklim müzakerelerini bir kaldıraç olarak kullanıyorlar. İki tane de satsalar, beş tane de satsalar bir kâr. Aynı zamanda ABD’nin de yeni nükleer santral kurmasını sağlamaya çalışıyorlar. Bütün iklim müzakerelerini bu niyetle baltalıyorlar. Türkiye gibi enerji dönüşümünü nükleere bağlamaya kalkan ülkeler yenilenebilir enerjinin önünü kesecekler. Yenilenebilir akması gereken finansman nükleere akacak. Bu karar Rusya’nın da işine yarayacak. Çünkü

dünyada kendi ülkesi dışında en çok nükleer santral yapan ülke Rusya.

[CCS’e](#) gelince, bence bu teknolojiye de kimse inanmıyor. CCS’in de yakın veya uzak vadede büyük miktarda karbonun tutulmasını sağlayacağına inanan kimse yok. Çelik gibi karbonsuzlaştırılması zor sektörler için savunulabilir ama kömür veya diğer fosil yakıtlar için değil. Türkiye’de termik santrallerden gelen 150 milyon tona yakın emisyon var. 150 milyon tonu nasıl tutacaksınız, tutsanız bile nereye gömeceksiniz? Böyle bir jeolojik formasyon dünyada yok. CCS’in kömüre uygun olmadığını biliyorlar. Ancak doğalgazdan üretilip CCS ile karbonun tutulduğu iddia edilen mavi hidrojenin önünü açmaya çalışıyorlar. Halbuki mavi hidrojen üretiminde karbon doğru düzgün tutulmuyor. En fazla %10-20. Bir de hep söylediği gibi, fosil yakıtların yenilgisinin üstü örtülmeye çalışılıyor. CCS öyle bir teknoloji ki fosil yakıtlar aslında hep kullanılacak kaynaktır fikri savunulmuş oluyor. Bir propaganda silahı olarak öne çıkarılıyor. Aksi takdirde petrol şirketlerinin 30 yıl içerisinde kapanması gerekiyor. Bu üçü de çok önemli hatalardı.

1,5 derece hedefinin artık ciddi şekilde tehlike altında olduğunu görüyoruz. Bazı bilim insanları da bu nedenle COP müzakerelerinin meşruiyetinin ortadan kalktığını söylüyor. Bu haklı bir eleştiri mi?

[1,5 derecenin](#) aşılacağı kesin. Bu sene 1,4 derecelik

bir sıcaklık artışı vardı. Büyük ihtimalle beş yıl içerisinde kalıcı olarak aşılacak. Ancak 1,5 derecenin politik bir hedef olarak canlı tutulması gerekiyor. Eğer 1,5 derece olmadı, 2 derece olsun dersiniz bütün Ulusal Katkı Beyanları (NDC) gevşemeye başlar. 2025'te verilecek 2. NDC'ler zayıflar. Zayıflamamasını, aksine güçlenmesini sağlamanın tek yolu, bu hedefi politik olarak canlı tutmak. 1,5 derece tutmayacaksa, 1,7 dereceyi hedefleyebilirsin. Olmadı diye ucunu açık bırakmamak şart. Mevcut gidişat 2,5 ila 3 derece arasında. Eğer 2. NDC'ler, AB'nin %90 azaltım hedefi vermesi ihtimalinden bahsediyorlar, böyle güçlü çıkarsa sıcaklık artışını 2 derecenin altında tutma şansımız olur. Bu biraz Çin'le de bağlantılı. Çin'in emisyonlarının da 2025'te zirve yapacağı iddia ediliyor. 1,5 derece hedefini savunanlara saldıranlar, zaten 1,5 derece hedefi geçildi diyenler iklim görüşmeleri hakkında hiçbir şey bilmiyor. Paris Anlaşması'nın ne demek olduğunu, 1,5 derece hedefinin ne anlama geldiğini bilmeden, özellikle de Peter Kalmus gibi bazı iklim bilimciler, bambaşka bir noktadan bakarak konuşuyor. Kendilerini radikal olarak ortaya koymaya çalışan iklim bilimciler bu politikalara zarar veriyor. Çünkü bu da bir tür inkarcılıktır. Her şey bitti diyen kıyametçilik de bir tür inkarcılık olarak adlandırılabilir.

Yani ben COP'ların meşruiyeti ortadan kalktı demesini, en az fosil yakıt şirketlerinin yaptığı kadar sakıncalı buluyorum. Paris Anlaşması'nın, COP kararlarının içeriğini, oradaki politik oyunları, fosil yakıt şirketlerinin lobilerini eleştirebiliriz. Ancak bu mekanizmanın kendini gayrimeşru ilan etmek fosil yakıt şirketlerinin yaptığından daha ağır bir ihanet olur. Elimizde başka bir şey yok ve bu ortadan kaldırılsa yenisini kuramayız. Dünya bu hale gelmişken, aşırı sağın yükselişini de hesaba katarsanız, yeni bir iklim rejimi kurulamaz. O nedenle elimizdeki kıymetini bilip, bunu güçlendirip, bu çerçevede çok daha güçlü bir mücadeleye girişmemiz gerekiyor. Sivil toplumun çok daha güçlü bir şekilde orada olması elzem. Çünkü sivil toplumun varlığı, iklim hareketinin uzman bakışı, yayımladıkları raporlar, her gün düzenledikleri basın toplantıları, eylemler olmadan ne Pa-

ris Anlaşması çıkardı ne de fosil yakıt metne girerdi. Bütün ilerlemeler sivil toplumun ve iklim hareketinin sayesinde oldu. Bu sene STK'ların önde gelen aktivistleri ile delegelerin beraber çalıştıklarını biliyoruz. Sivil toplum satır satır metinleri ileriye götürmek için uğraştı. Ülkelerin politikaları da bu sayede değişiyor. ABD Enflasyon Azaltım Yasası ile yeni batarya ve güneş paneli fabrikaları kuruluyor. Sadece bir yılda 300 milyar dolarlık yatırımdan bahsediliyor. Bugün bunu konuşuyorsak sivil toplumun COP'ları terk etmemesi sayesinde. O nedenle COP'ların meşruiyeti kayboldu demek saçmalık.

Bir sonraki COP Azerbaycan'da olacak. İklim aktivistleri de yeniden bir COP'un fosil yakıt ülkesinde düzenlenmesi nedeniyle endişeli. Ardından da COP, Lula liderliğindeki Brezilya'ya taşınacak. 2. NDC turunun da geleceğini düşünürsek önümüzdeki iki seneye dair beklentileriniz neler?

Azerbaycan COP'u finans COP'u olacak. Orada asıl gündem, Yeni Kolektif Sayısallaştırılmış Hedef (NCQG). Bu da 2025 sonrasının finans hedefi. 100 milyar dolarlık taahhüt bitecek, NCQG çıkacak. Bakü'de çok fazla fosil yakıt gündemi olacağını sanmıyorum. Ancak geçiş yakıtları ifadesini zorlarsa, ciddi bir problem olabilir. Fosil yakıtlardan uzaklaşmayı geri aldirmaları mümkün olmaz. Bir sefer metne girdi mi, onu oradan çıkarmak imkansız. Tabii fosil yakıt ülkesinde olması çıkar çatışması yaratıyor. Bu seneki COP Başkanı ülkenin petrol şirketi [Adnoc](#)'un CEO'suydu. Seneye de umarım Socar'ın CEO'sunu COP Başkanı yapmazlar. Bir taraftan da belki de iyi oluyor diye düşünmeye başladım. Fosil yakıtların sonunun başlangıcının petrol üreticisi bir ülkede olması tarihe kayıttır. Belki de o yüzden çok fazla savunmaya geçemiyorlar.

2025'te ise Brezilya'nın asıl hedefi Amazon'un ormansızlaşmasının önlenmesi. O nedenle Belem'de yapmak istiyorlar. Brezilya'da başka yer yokmuş gibi, Amazon Ormanları'nın dibindeki [Belem](#)'de yapmak bir sürü lojistik soruna yol açacak.

Bunun yanı sıra isteseler de istemeseler de 2. NDC konuşulacağı için yine konu azaltıma kayacaktır.

COP28'in bitişinden iki gün sonra 600'den fazla yeni petrol arama lisansı verdi Lula, -ki kendinin de fosil yakıtçı olduğu böylece ortaya çıkmış oldu- Amazonlar konusunda kredisi yüksek, özellikle Bolsonaro dönemi ile kıyaslırsanız. Ancak fosil yakıt konusunda da bu son hamle büyük soru işareti yarattı. Orada fosil yakıtlar açısından ikiyüzlülük tartışması görebiliriz ki bu mesele zaten birçok ülke için geçerli. Norveç mesela, fosil yakıtlardan çıkış konusunda en ileri pozisyonu savunan bir ülke ancak yeni petrol kuyuları açmayı hedefliyor. ABD, Kanada ve İngiltere de yeni petrol kuyuları arayışında.

Son olarak Türkiye'yi konuşalım. Oldukça sessiz bir pozisyonda, kömürden çıkışa karşı gelen, yenilenebilir enerji taahhüdünü imzalamayan bir Türkiye vardı karşımızda...

Türkiye henüz iklim politikalarının önemini kavrayamadı. Çağı yakalayamıyor. Çok gecikti, daha da gecikecek. Çünkü enerji bürokrasisi enerji dönüşümüne inanmıyor. Burada tek inandıkları kaynak nükleer ve büyük bir hata yapıyorlar. Nükleere bu kadar destek vererek yenilenebilir enerjinin gelişiminin önünü tıkıyorlar. Kömürden çıkışı da hayal edemiyorlar. Türkiye'de enerji bürokrasisi ve uzmanlarının da dahil olduğu enerji çevresinin geneli Türkiye'deki iklim politikalarının ilerlemesinin önünü tıkıyor. Bu kadar basit bana kalırsa.

Türkiye henüz bu işi anlayabilmiş değil. Hâlâ daha eski konseptlerle, 1990'ların anlayışıyla, EK'lerle uğraşarak gelişmekte olan ülke olduğunu iddia ediyor. Bunun pek bir önemi de kalmadı ki kalmış olsa bile

"Türkiye henüz iklim politikalarının önemini kavrayamadı. Çağı yakalayamıyor. Çok gecikti, daha da gecikecek. Çünkü enerji bürokrasisi enerji dönüşümüne inanmıyor. Burada tek inandıkları kaynak nükleer ve büyük bir hata yapıyorlar. Nükleere bu kadar destek vererek yenilenebilir enerjinin gelişiminin önünü tıkıyorlar. Kömürden çıkışı da hayal edemiyorlar"

bu pozisyonun değişmeyeceğini kendileri de biliyor. Dolayısıyla ilerici bir [iklim politikası](#) belirlemenin çok uzağındalar. Son hükümet ve bakan değişikliği bunu daha da geriye götürdü. Yeni bakan gelmeden önce Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın daha ileri bir pozisyon almaya başladığını görmüştük. Bakanlığın bürokrasisi bence hâlâ ileri bir pozisyonda ama bakanlığın politik kadrosu, bakan ve yeni bakan yardımcısı/başmüzakereci bana kalırsa olayın önemini henüz farkında değil. Umarım ilerici iklim poli-

tikalarının Türkiye'nin ne kadar faydasına olduğunu kısa sürede anlayabilirler. Başta Enerji Bakanlığı olmak üzere ve ardından Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı hâlâ iklim politikalarının Türkiye'nin kalkınmasına engel olacağını sanıyor. Halbuki bunun tam tersinin geçerli olduğunu, iklim politikalarının Türkiye'nin ekonomisini iyileştireceğini, cari açığını ve fosil yakıt bağımlılığını azaltacağını, yenilenebilir enerjideki fırsatları, yerli güneş ve rüzgar sanayisinin artmasının ülkeyi zenginleştireceğini henüz anlamadılar. Umarım çok kısa bir sürede anlayabilirler ve 2. NDC'yi yaparken, doğru bir pozisyon alırlar. Aksi durumda beş sene daha kaybedeceğiz. Şu anki çerçevede maalesef Türkiye'nin COP'ları kendi pavilyonu içerisinde yaptığı etkinliklerle sınırlı bir iletişim faaliyeti gibi, kendi yakın olduğu ülkelerle bir diplomasi faaliyeti gibi kullandığını gösteriyor. Türkiye'nin resmi delegasyonunda özel sektör kimliği ile gelenler içerisinde 7-8 petrol şirketi temsilcisi vardı. Petrol zengini bir ülke olmamasına rağmen petrol endüstrisi temsilcilerine COP yolu açıyor. Bu yaklaşımı acilen değiştirmemiz lazım.

COP28 Sonuçlarına İnsan Hakları Penceresinden Bakmak

“Dünyayı bir yatırım olarak gören bir kibrin ve iktidar sarhoşluğunun ev sahipliğinde alınan sonuçlar elbette sürpriz değil. Ancak önümüzdeki dönemde muktedirin bu kibrine dur demek, insan hakları savunucuları için çok önemli bir mücadele alanı olacak diye düşünüyorum”

 Avukat Özlem ALTIPARMAK

“28. Taraflar Konferansı'nın (COP28) en önemli kazanımı neydi?” dersiniz, “30 yıldan sonra fosil yakıtta ‘fosil yakıt’ denmiş olması” derim. Bir insan hakları savunucusu olarak; ihlalin altında yatan sebebe ve ihlalin bizzat kendisine ad koymakta bu kadar gecikmiş olma hali, aslında iklim müzakerelerinden ne beklememiz gerektiğine dair çok şey söylüyor bençe. COP28'de ülkeler nihayet fosil yakıtlardan uzaklaşılması gerektiğini kabul etti ancak iklim krizinin ana nedeni olan fosil yakıtlardan aşamalı çıkışa yönelik net ve zaman içeren bir taahhütte bulunmadı. Önemli bir sonuç belgesi niteliğinde olan Küresel Durum Değerlendirmesi metni ise ülkeleri “fosil yakıtlardan çıkışa” davet etmesine rağmen fosil yakıt endüstrisinin kirletmeye devam etmesine izin veren önemli boşluklar bıraktı. Nihai metin, fosil yakıt endüstrisine her zamanki gibi işlerini yapmaya devam etmesi, gezegeni kirletmesi, arazileri gasp etmesi, iklimi tahrip etmesi, çevreyi bozması ve insan haklarını ihlal etmesi için geniş bir yetki veriyor. Fosil yakıt lobisi ve ekonomisi fosil yakıtlara bağımlı ülkeler; etkisi kanıtlanmamış olmasına rağmen karbon yakalama, depolama ve karbon uzaklaştırma yöntemleri gibi azaltıma yönelik teknolojilerin hızlandırılması çağrısını memnuniyetle karşıladı. Oysa fosil yakıtlar iklim

krizinin en temel nedeni ve kalkınmanın her aşamasında insan haklarına çok ciddi zararlar veriyor. Bu nedenle fosil yakıtların aşamalı olarak kullanımdan kaldırılması insan hakları açısından tartışmasız bir zorunluluk. COP28 Küresel Durum Değerlendirmesi metnine insan haklarının korunması ve ilerlemesi açısından baktığımızda, metin büyük bir başarısızlık olarak karşımızda duruyor.

Küresel Durum Değerlendirmesi'nin fosil yakıtlardan uzaklaşma kararı sadece “enerji sistemleri” için geçerli ve plastik, ulaşım veya tarımda kullanım için geçerli değil. “Geçiş yakıtları, enerji güvenliğini sağlarken enerji geçişini kolaylaştırmada rol oynayabilir” deniyor ki bu durum aslında fosil yakıtlara doğrudan bir izin. Bir diğer karar olan “yenilenebilir enerji kapasitesinin 2030 yılına kadar üç katına çıkarılması taahhüdü”nün bir ilerleme olarak kabul edilebilmesi için, tüm yenilenebilir enerji projelerinin insan haklarına saygı göstermesi ve bu projelerin yerli halklara ve yerel topluluklara fayda sağlayacak şekilde ve katılımcı bir modelle tasarlanması gerekir. Yani sadece yenilenebilir enerjinin artacak olması insan hakları

açısından kesinlikle başlı başına bir kazanç değildir. Bu enerjiye nasıl geçtiğimiz, ne pahasına geçtiğimiz ve geçerken çevresel demokrasiye ve insan haklarına ne ölçüde uyduğumuz çok önemli.

EKOLOJİK BORÇ ÖDENMEDİ

İklim müzakerelerinin ve iklim adaletinin temelini oluşturan kavramlardan biri de Kayıp ve Zarar Fonu'du. "Kirlenen öder" ilkesine dayanarak iklim değişikliğinin sonuçlarından etkilenen topluluklara, hayatlarını yeniden inşa edebilmeleri için etkili çözümler sağlayacak bir fon çağrısı geçtiğimiz yılki zirvede olumlu karşılanmış ve bu konuya odaklanılmıştı. COP28 ise fon konusunda ilerleme sağlasa da şu ana kadar az sayıda ülke tarafından taahhüt edilen finansman, bu fonu etkili kılmak için yeterli değil. Bu tutarlar ekolojik borcu karşılamanın kıyısından bile geçmiyor. Aslında milyarlarca dolara ihtiyaç var, ancak taahhüt edilen sadece birkaç yüz milyon dolar. Tarihsel olarak en büyük seragazi salımına sebep olan ABD'nin sadece 17,5 milyon dolar taahhüt ettiğini buraya bir not olarak düşeyim.

Fonu yönetmesi istenen Dünya Bankası'nın fonu nasıl idare edeceği bir diğer önemli sorun. Fonun işleyişinde ve finansmanla ilgili kararlarda, iklim değişikliğinin sonuçlarından etkilenen toplulukların ve sivil toplumun etkin katılımının sağlanması için insan haklarına uygun bir yaklaşım benimsenmesi şart. Zarara uğrayan ve etkilenen toplulukların fona doğrudan erişiminin sağlanması ve gelişmekte olan ülkelere verilecek desteğin kredi yerine hibe olarak sunulması gerekir. Hak sahiplerinin temsiliyetini sağlamayan bir fonun adil olmayacağı ve eşitsizlik yaratmaya devam edeceği kesin.

FOSİL YAKITLARLA KOL KOLA GİREN COP'LAR

COP28'in ev sahibi olan Birleşik Arap Emirlikleri sadece bir fosil yakıt devi değildi, aynı zamanda insan hakları karnesi de çok kötüydü. COP29 ev sahipliği de bu anlamda çok farklı olmayacak. Aylar süren gergin tartışmalar sonucunda; ifade, örgütlenme ve barışçıl toplanma özgürlüğü açısından oldukça kötü sicile sahip bir başka otoriter petrol devleti olan

“Kendimizi kandırmayacağımız bir COP yaşamak istiyorsak, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi tarafından düzenlenen COP’ların merkezinde insan haklarının yer alması sağlanmalı. Ev Sahibi Ülke Anlaşmaları’nın yayımlanması ve ev sahibi ülkelerin insan haklarına saygı gösterilmesini ve insan haklarının korunmasını garanti altına alması bir zorunluluk olmalı”

Azerbaycan, COP29’a ev sahipliği yapacak. Fosil yakıt gelirleri Azerbaycan ekonomisinin yaklaşık yarısını ve ihracat gelirlerinin büyük çoğunluğunu oluşturuyor. Keyfi tutuklamalar, işkence, gazetecilerin tutuklanması ve sivil topluma yönelik baskılar konusunda uluslararası insan hakları örgütlerinin pek çok raporu mevcut. Hal böyleyken bizi nasıl bir COP29 bekleyecek tahmin etmek güç değil.

Kendimizi kandırmayacağımız bir COP yaşamak istiyorsak, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS) tarafından düzenlenen COP’ların merkezinde insan haklarının yer alması sağlanmalı. Ev Sahibi Ülke Anlaşmaları’nın yayımlanması ve ev sahibi ülkelerin insan haklarına saygı gösterilmesini ve insan haklarının korunmasını garanti altına alması bir zorunluluk olmalı. BMİDÇS Sekreteryasının açık bir çıkar çatışması politikası ve sağlam bir hesap verebilirlik çerçevesi olmalı. Aksi halde insan haklarına zerre saygı göstermeyen, bu hakları hiçe sayan ve fosil yakıt şirketleriyle kol kola pozlar verilen COP’ları ne yazık ki yaşamaya devam edeceğiz.

Dubai’de COP28’in yapıldığı alana metro ile giderken her gün devasa bir reklam panosunun önünden geçiyordum. Üzerinde “Our biggest investment is planet Earth” (**En büyük yatırımımız Dünya gezegenidir**) yazılıydı. Dünyayı bir yatırım olarak gören bir kibrin ve iktidar sarhoşluğunun ev sahipliğinde tüm bu sonuçlar elbette sürpriz değil. Ancak önümüzdeki dönemde muktedirin bu kibrine dur demek, insan hakları savunucuları için çok önemli bir mücadele alanı olacak diye düşünüyorum.

“COP28 Yerel Yönetimler Adına Tarihin En İyi COP’u Olarak Kayda Geçti”

COP28 zirvesinin sonuç metninde kentler ve bölgesel yönetimlerle ilgili ifadeler farklı kararlarda yer aldı. Bunların her biri uzun yıllar verilen mücadelenin bir sonucu. Sürdürülebilirlik için Yerel Yönetimler, ICLEI Küresel Savunma Direktörü Yunus Arıkan da Dubai’deki uzlaşının kendileri açısından yepyeni bir çığır açtığını söylerken, “Dubai; Paris veya Glasgow COP’ları ile kıyaslanıyor ancak ben kişisel olarak bu müzakerelerin karşılığının 1992 Rio Zirvesi olduğunu düşünüyorum. O dönemdeki vurgulara bakıldığında Dubai’de alınan kararlar gerçekten tarihi bir noktaya işaret ediyor” dedi.

 Bulut BAGATIR

COP28’in en önemli sonucu, birçok kişiyi haklı bir şekilde tatmin etmemesine rağmen fosil yakıtlardan uzaklaşma kararı oldu. Ancak yerel yönetimlere dair önemli ifadeler de sonuç metninde yer alıyor. Örneğin, Kayıp ve Zarar Fonu başlığında ilk kez yerel yönetimlerin iklim fonlarına doğrudan erişimine değinildi. Zirve yerel yönetimler açısından nasıl geçti?

Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) [Uzlaşısı](#) (UEA Consensus) bir paket. İçerisinde Küresel Durum Değerlendirmesi Sonucu, Kayıp ve Zarar Fonu, Azaltım, Adil Dönüşüm, Uyum ve Gençlik Şampiyonu kararları var. Bütünsellik içinde ele alındılar. Bizim açımızdan bakıldığında COP28’deki resmi kazanımlarda üç temel alan var: Birincisi Kayıp ve Zarar. Burada

finansmana doğrudan erişimin de yer aldığı toplamda üç paragraf var. İkincisi, [Küresel Durum Değerlendirmesi](#)’ndeki paragraf 161 ve diğer altı paragraf. Uyum programında da paragraf dokuz ve diğerlerini örnek gösterebiliriz. Bütün bunların üzerinden Coalition for High Ambition Multi-Level Partnerships (CHAMP) inisiyatifi elde edildi. Buna COP’un bitişi itibarıyla 71 ülke katıldı. İlk duyurulduğunda Türkiye dahil değildi ancak sonrasında katılım gösterdi. Biz CHAMP girişiminin, Küresel Durum Değerlendirmesi 191. paragrafında yer alan ve COP28-29-30 üçlüsü tarafından oluşturulacak “1,5 Derece Misyonu Yol Haritası”na (Roadmap to Mission 1,5) dahil edilmesini bekliyoruz. Ayrıca Küresel Durum Değerlendirmesinde fosil yakıtlardan uzaklaşma çağrısıyla beraber

küresel yenilenebilir enerji kapasitesinin üç katına, enerji verimliliğinin ise iki katına çıkarılması taahhüdü de yer aldı. Hatırlarsanız, yenilenebilir enerjiler için Birleşmiş Milletler (BM) bünyesinde bir hedef belirlenmesi konusunda 2002'deki Rio+10'dan bu yana çabalar vardı. Bütün bunlar değerlendirildiğinde, COP28 kentsel ve bölgesel yönetimler açısından tarihin en başarılı COP'u olarak kayıtlara girdi.

2015 Paris Anlaşması'nın giriş maddelerinde tüm düzeydeki hükümetlerin önemi vurgulanıyordu. COP26 Glasgow İklim Paketi'nde da yine giriş maddelerinde çok katmanlı yönetişimin acil bir ihtiyaç olduğu belirtiliyordu. 2023 BAE Uzlaşısı'ndaki Küresel Durum Değerlendirmesi kararınının 161. maddesinde kullanılan dilin çok daha güçlü olduğunu görüyoruz. Metin taraflara çok katmanlı eylem çağrısında bulunuyor. Bizim üzerinde çalıştığımız başka maddeler de vardı. Daha güçlü referanslar istiyorduk ancak bu bile kendi başına son derece önemli. Bizim açımızdan Dubai'deki uzlaşma yepyeni bir çığır açtı. Yerel yönetimlerden farklı kararlarda farklı referanslarla söz edilmesini bekliyorduk çünkü 2023 boyunca G7'den Amazonlar'a, Afrika'dan Avrupa Birliği'ne (AB) pek çok metinde yer alan geçmişe göre çok daha güçlü referanslar; ulusal hükümetlerin, kentlerle ve bölgesel yönetimlerle iç içe çalışmasının kaçınılmaz olduğunun, aslında kendileri için de bunun bir gereklilik olduğunun göstergesi. Dubai; Paris veya Glasgow COP'ları ile kıyaslanıyor ancak ben kişisel olarak bu müzakerelerin karşılığının 1992 Rio Zirvesi olduğunu düşünüyorum. O dönemdeki vurgulara bakıldı-

ğında Dubai'de alınan kararlar gerçekten tarihi bir noktaya işaret ediyor.

Siz de CHAMP girişiminden bahsettiniz ancak ona ayrı parantez açmak gerekiyor sanırım çünkü birçok kişi onu Paris Anlaşması'ndan sonra iklim mücadelesinde şehirler ve bölgeler için en önemli gelişme olarak yorumladı...

CHAMP geldiğimiz son noktayı işaret ediyor. Geçmişte gösterdiğimiz çabalar ve attığımız temeller olmasa bugünlere gelemezdik. Bu bir süreç. Emek, güven ve deneyim üzerine kurulan çalışmalardan bahsediyoruz. 2009'dan beri bu süreçleri yönetiyoruz. Paris Anlaşması kabul edildiğinde üç temel nokta vardı: **1,5 derece, karbon nötr hedefi ve tüm paydaşların katılımı**. Paris öncesinde hazırlanan INDC'lerin hiçbiri bunlara göre hazırlanmamıştı. Dolayısıyla Küresel Durum Değerlendirmesi'nin ortaya çıkardığı da buydu. Şu ana kadarki NDC'lerin de hiçbiri Paris ile uyumlu değil. Buna rağmen, özellikle Glasgow'a giderken, bazı ülkelerdeki çabalarımız sonucunda onların ulusal bildirimlerinin daha iyi noktalara çekildiğini gördük. Bunun da kent ve yerel yönetimlerle beraber yaptıkları çalışmalar sonucunda olduğunu söyledik. Örnekleri Japonya, Ruanda, Dominik Cumhuriyeti ve ABD gibi 60'a yakın ülkede mevcut. Aradan geçen süreçte Glasgow'da bunun konseptini çoklu eylem olarak ortaya koymuştuk. Geçen yıl COP27'de de ilk defa **Kentleşme ve Çevre Bakanları Toplantısı** düzenlemiştik. CHAMP bütün bunların üzerine kurulan bir yapı ve bu yapının en

“CHAMP bambaşka bir bakış açısı getiriyor. Bu anlaşmanın ev sahibi kent ağırları değil. Ulusal hükümetlerin taraf olduğu bir girişim bu. Danışma, beraber hazırlanma ve yatırımları belirleme, bunların Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na eklenmesi ve bunun takibini yapacak üst düzey bir yönlendirme komitesi gibi temel başlıkları var. Elbette ki kentler için de yeni bir bakış açısı”

büyük farkı ülkelerin taahhütte bulunması. Gerçekten bambaşka bir bakış açısı getiriyor. Bu anlaşmanın ev sahibi kent ağırları değil. Ulusal hükümetlerin taraf olduğu bir girişim bu. Danışma, beraber hazırlanma ve yatırımları belirleme, bunların Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na (SKA) eklenmesi ve bunun takibini yapacak üst düzey bir yönlendirme komitesi gibi temel başlıkları var. Elbette ki kentler için de yeni bir bakış açısı.

Geçtiğimiz Temmuz ayı itibarıyla çoklu eylemi anlatan bir pozisyon belgemiz vardı. Bunların pek çoğu CHAMP girişiminde de yer alıyor. Çok katmanlı yönetişim artık daha somut ve elzem. Her ülke bunu kurgularken kendi doğrularını kendisi bulacak. Bu yeni anlayışa hepimizin hazırlanması gerekecek. Çoğu ülkedeki bazı kentler ve bölgeler özel mevzuatlarla yönetiliyor. Tek bir ülkede bile çeşitli yönetişim modelleri var. Burada önemli olan, imzacı ülkelerin daha kararlı ve güçlü ulusal bildirimlere ihtiyaçları olduğunu ve bunları beraber hazırladıkları takdirde bunların hayata geçmesinin daha kolay olduğunu idrak etmeleri. CHAMP'nin başarılı olup olmadığı da 2025'te Brezilya, Belem'de düzenlenecek COP30'da ortaya çıkacak. İmza atan ülkeler buna ne kadar sadık kaldılar, ne derece hayata geçirdiler orada göreceğiz. Biz bu konuda da oldukça güzel bir gelecek öngörüyoruz. Şimdi den bunun sinyallerini almaya başladık. Örneğin Japon hükümeti ilk defa bir UNFCCC oturumunda CHAMP'yi resmen gündeme getirdi ve öneminden bahsetti.

Bizi sevindiren bir başka nokta ise Küresel Durum

Değerlendirme Metni'nin 191. maddesinin ilk defa bir troykadan bahsetmesi. Bu, COP28, 29 ve 30 başkanlarının “**1,5 Derece Misyonu Yol Haritası**” adını taşıyan ortak bir program geliştirmesi anlamına geliyor. COP26'da ve COP27'de daha önce dönem başkanlarının inisiyatifiyle geliştirilen bu tip işbirliklerinin hiçbiri resmi maddelerin arasına giremezdi. Şu an itibarıyla BAE'nin hayata geçirdiği 30'a yakın girişim, bir COP Başkanları Troykası aracılığıyla COP kararına girmiş oldu. Bunu talep eden de Brezilya hükümeti. COP29'un ev sahibi Azerbaycan biraz daha düşük profilli kalıyor ancak BAE ve Brezilya bu iki yıllık süreci bir bütün olarak görüyor. Bu da bizim açımızdan çok sevindirici. Brezilya aynı zamanda çok katmanlı yönetiminde son derece güzel örnekler veren bir ülke. Nitekim, Dubai'deki Kentleşme ve Çevre Bakanları toplantısının kapanışını yapan da Brezilya Kentler Bakanı ile beraber Belem Belediye Başkanı idi. Onların verdiği destekle bizim umudumuz COP26'daki ve COP27'deki örneklerin aksine bu sefer hayata geçirilen girişimlerin hiçbirinin göz ardı edilmeyeceği, mutlaka sonuca varacağı ve COP30'a yani Belem'e çok hazırlıklı gelineceği yönünde. Biz CHAMP'yi “1,5 Derece Misyonu Yol Haritası”na destek olacak ilk girişimlerden biri olarak görüyoruz. ICLEI'nin her üç yılda bir yapılan kongresinin bir sonraki durağı da Sao Paulo. Haziran 2024'te düzenlenecek kongre hem ICLEI hem Yerel Yönetim ve Belediye Otoriteleri Kozası (LGMA) için Belem yol haritasının açıklandığı kongre olacak. Dolayısıyla önümüzdeki iki yıl içerisinde Brezilya ile çok yakından çalışacağız.

Belem'den önce, önümüzde Azerbaycan'da yapılacak olan COP29 var. Orada yerel yönetimler açısından nasıl bir COP bizi bekleyecek? Siz bu zirveye nasıl hazırlanacaksınız?

Dönüm noktası zirvelerden sonraki bir veya iki toplantı her zaman rölantide geçer. [Azerbaycan](#)'ın nasıl ev sahibi olduğunu hatırlamakta fayda var. Çok uzun bir süre muallakta kalmıştı. Dönem sırası Doğu Avrupa'da, ki burası eski Sovyet Bloku aynı zamanda. Buna Orta Asya'daki cumhuriyetler de dahil. Dolaşısıyla Rusya ve Avrupa arasında Ukrayna savaşı nedeniyle bir güvensizlik ve çekişme söz konusuydu. Bu koşullarda ne Rusya'ya yakın ne de AB içerisindeki bir ülke böyle bir ortamda COP'a ev sahipliği yapabiliirdi. Genelde eski Doğu Bloku ülkelerinin lojistik, altyapı ve maddi olarak böyle büyük toplantılara ev sahipliği yapma kapasiteleri sınırlı. Kazakistan

gibi diğer seçenekler de konuşuldu. Azerbaycan bu noktada jeopolitik gerçekliklerin avantajını yakaladı belki de. Özellikle Azerbaycan-Ermenistan savaşı ve Azerbaycan'ın görece Rusya'dan uzaklaşması ve ABD'ye yakınlaşması biraz daha ülkeyi tarafsız bir pozisyona soktu.

Azerbaycan COP'unun bizim açımızdan hem bir zayıf halkası hem de güçlü bir yönü var. Azerbaycan kentlerinin uluslararası ağlara katılımı çok zayıf. Orta Asya'daki ülkelerin pek çoğu küresel ağlara fazla katılmıyor. Muhatap bulmakta zorluk yaşayabiliriz. Ancak güçlü bir yön var ki bu çok büyük bir sürpriz. Bakü, COP28'den iki hafta önce 2026 13. Dünya Kent Forumu'nun ev sahibi olarak ilan edildi. Dolayısıyla UN Habitat şu anda kentleşme camiasında Azerbaycan'a en yakın kurum oldu. Mısır'da da benzer bir örneği yaşamıştık. 2021'de Glasgow'da COP'un açıldığı gün aynı zamanda Dünya Kentler Günü'yü. O gün Luxor, Mısır'da kutlanmıştı. Mısır bundan iki hafta sonra COP27'nin ev sahibi ilan edilmişti. Orada önemli adımlar atılmıştı. Seneye ise Kahire 12. Dün-

"Azerbaycan COP'unun bizim açımızdan hem bir zayıf halkası hem de güçlü bir yönü var. Azerbaycan kentlerinin uluslararası ağlara katılımı çok zayıf. Orta Asya'daki ülkelerin pek çoğu küresel ağlara fazla katılmıyor. Muhatap bulmakta zorluk yaşayabiliriz. Ancak güçlü bir yön var ki bu çok büyük bir sürpriz"

ya Kent Forumuna ev sahipliği yapacak. Mısır kent ve çevre konusunda toplamda üç yıl etkinliklere ev sahipliği yapmış olacak. Benzer bir şey Bakü için de geçerli. Bu açıdan bakarsak iklim camiasında LGMA olarak Azerbaycan'a en yakın grupların başında geliyoruz. Azerbaycan hiç tahmin etmediğimiz bir şekilde bize olumlu katkı sağlayabilir.

Ayrıca Azerbaycan ve Brezilya da CHAMP imzacıları arasında. Biz 2024 Kasım ayına kadar CHAMP'nin ilk ürünlerini getirmek istiyoruz. Aynı zamanda, **Hükümetlerarası İklim Değişikliği**

Panelinin (IPCC) 7. raporlama döngüsü başlıyor. 2016'daki IPCC Genel Kurulunda bu döneme ait alınan bir karar vardı. Buna göre IPCC AR7 döngüsünün ilk özel raporu kentler üzerine olacak. Bu kararı o zaman aldirmıştık. Azerbaycan aynı zamanda bu hazırlığın bir parçası olacak. Özetleyecek olursak Dünya Kentsel Forumlarının iki ev sahibi Mısır ve

Azerbaycan olacak. Brezilya da 2024'te G20 dönem başkanlığı, 2025'te ise COP30 başkanlığını üstlenecek. Dolayısıyla klasik bir tek senelik COP başkanlığı yapmayacak. Bizi avantajlı kılan bir başka konu G7'nin dönem başkanı İtalya yerelleşmeye oldukça güçlü bir destek veriyor. 2025 G7 başkanı Kanada da bu alanda önemli çalışmalar üstleniyor. 2025 G20 başkanı Güney Afrika ise tarihsel olarak çok katmanlı yönetişime sıcak bakan bir ülke. Her ne kadar şu an CHAMP'de yer almasalar bile onların da dönem başkanı olması avantaj. Güney Afrika'nın bir darboğazı gelecek yıl ülkenin seçimlere hazırlanması. Bu nedenle siyasi anlamda farklı sonuçlar çıkabilir, ki şu anda dünyanın her yerindeki seçimler öngörülemez sonuçlara yol açabiliyor. Bu yıl ABD başkanlık seçimleri ve Avrupa'daki parlamento seçimleri hepimizin ciddi anlamda başını ağrıtabilir. Ulusal süreçler değişik bir ivme yaratabilir ve çok katmanlı yönetişimin COP süreçlerine yapısal olarak katılımı, bu süreçlerde iklim acil durumu eylemlerinin karşılaşılabileceği olası geri adımları engellemede önemli rol oynayabilir.

Türkiye'nin COP28'deki Pasif-Agresif İklim Politikasına Sorular!

Türkiye'nin COP28deki müzakerelerindeki tutumu oldukça gizemliydi. Büyük bir sessizlik ve hiçbir işe yaramayacağı açık olan ve adil de olmayan bir finansal yardım talebi. Bu tutumu ancak bir davranış bozukluğu olan pasif-agresif olarak tanımlayabiliyoruz ki bu yaklaşımın insan ilişkilerinde ilerletici bir rol oynadığını sanmıyorum. İklim müzakerelerinde de bir işe yaraması pek mümkün görünmüyor.

 Dr. Barış DOĞRU

30 Kasım'da Dubai'de başlayan ve 13 Aralık sabahı nihayetlenen Birleşmiş Milletler İklim Zirvesi COP28'in sonuçları uzun süre daha tartışılacak büyük ihtimalle. Ama müzakerelere katılan 200 ülke içinde hem sessiz hem de agresif bir ülke vardı ki neyi neden yaptığı ve yapmadığı da gizemini koruyor. Evet, ne yazık ki o ülke, yalnız ve güzel ülkemiz Türkiye... COP28'de Türkiye temsilcilerinden tek bir açık söz duyuldu. Bu da, asıl olarak en yoksul ve iklim krizinden en çok etkilenen ülkelere yönelik olarak kurulan ve zirve boyunca 700 milyon dolar civarında bir bağış toplanan Kayıp ve Zarar Fonu'ndan yararlanma [talebiydi](#) (Bu arada fonda biriken para gelişmekte olan ülkelerin iklim krizi nedeniyle her yıl uğradığı zararların %0.2'sinden bile az). Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Mehmet Özhaseki zirve ön-

cesinde COP28 Başkanı Sultan Al Jaber ile bir video konferans görüşmesinde Türkiye'nin iklim değişikliği karşısındaki kırılganlığına dikkat çekerek, "Bizim 'Kayıp ve Zarar' fonu içerisinde olmamız elzemdir, kaçınılmazdır" dedi. Ancak Türkiye'nin bu talebi, uzun zamandır bu konudaki tutumuyla çelişmesinin yanı sıra, bilim insanları ve iklim aktivistleri tarafından [adil](#) de bulunmuyor.

Diğer yandan resmi olarak açıklanmasa da COP28'in en temel gündemi ve 1,5 derece hedefini tutturmak için kritik bir öneme sahip olan "fosil yakıtlardan çıkış" anlaşması konusunda da Türkiye müzakere heyetinin olumsuz bir tavır aldığı konuşuluyor. Üstelik bu karara ayak direyenlerin, mesela [Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü \(OPEC\)](#) ya da ekonomisi büyük oranda fosil yakıtlara dayalı Rusya'nın tersine, kayda değer bir fosil yakıt rezervi olmamasına karşın. Bu Türkiye'nin iklim müzakerelerine yönelik "agresif" yaklaşımı; tabii işin bir de "pasif" tarafı bulunuyor. Türkiye COP28'in başlangıç gününden son gününe kadar hiçbir deklarasyona, niyet bildirimine ve işbirliğine imza atmadı. Ancak COP28'in resmi olarak devam eden son gününde Türkiye Çevre, Şehircilik ve

"COP28'de Türkiye temsilcilerinden tek bir açık söz duyuldu. Bu da, asıl olarak en yoksul ve iklim krizinden en çok etkilenen ülkelere yönelik olarak kurulan ve zirve boyunca 700 milyon dolar civarında bir bağış toplanan Kayıp ve Zarar Fonu'ndan yararlanma talebiydi"

İklim Değişikliği Bakanlığı çerçevesinde çalışan İklim Değişikliği Başkanlığı sekiz girişime katıldığını duyurdu.

İklim Değişikliği Başkanlığı'nın sitesinde yapılan [açıklamaya](#) göre Türkiye'nin imzacı olduğu girişimler şu şekilde:

- İklim Kulübü
  - Kritik Hammaddeler Kulübü
  - Dayanıklı Gıda Sistemleri, Sürdürülebilir Tarım ve İklim Eylemine ilişkin Emirlik Deklarasyonu
  - Buzul Dostları Grubu
  - Çimentoda Atılım
  - İklim İçin Mangrov İttifakı
  - COP28'de Eğitim ve İklim Değişikliği Ortak Gündemi Bildirgesi
  - İklim ve Sağlık Deklarasyonu
  - İklim Eylemi İçin Yüksek Hedefli Çok Düzeyli Ortaklıklar Koalisyonu (CHAMP)
- Sekiz girişimde imzacı olmasına karşın Türkiye'nin halen imzasını atmadığı pek çok bildiri bulunuyor. İmzalanmayan bildirimler şu şekilde özetlenebilir:
- İklim, Yardım, İyileşme ve Barış Bildirisi,
  - Küresel Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği Taahhüdü,
  - Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Adil Geçiş ve İklim Eylemi Ortaklığı,
  - Hidrojen Bildirisi (Not: Türkiye, [Hidrojen Teknolojileri Stratejisi ve Yol Haritası'nı](#) bu yıl yayımladı)
  - Küresel İklim Finansmanı Çerçevesine İlişkin Liderler Bildirisi
  - Küresel Soğutma Taahhüdü (Not: Türkiye, sürdürülebilir soğutma sistemleri için HFC'lerin azaltılmasına yönelik [Montreal Protokolü Kigali Değişikliği'ne](#) taraf)

TÜRKİYE'DE MANGROV ORMANLARI MI VAR?

Türkiye'nin COP28 sürecinde imza atmaktan imtina ettiği en önemli deklarasyon "Küresel Yenilenebilirler ve Enerji Verimliliği Taahhüdü" ([Global Renewables and Energy Efficiency Pledge](#)) idi. Bu çerçevede aralarında Arnavutluk, Zimbabve, Almanya, ABD, Fiji ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin de bulunduğu 130 ülkenin altına imza attığı Taahhüt, "1,5 dereceyi ulaşılabilir kılmak için, farklı başlangıç noktaları ve ulusal koşulları dikkate alarak, 2030 yılına kadar dünyanın mevcut yenilenebilir enerji üretim kapasitesini en az 11.000 GW'a çıkarmak için birlikte çalışma"yı içeriyor. COP28'in Başkanı Dr. Sultan Al Jaber'in açıkladığı taahhüt ayrıca, enerji verimliliğindeki küresel ortalama yıllık artış oranını iki katına

"COP28 Cinsiyete Duyarlı Adil Geçişler ve İklim Eylemi Ortaklığı"na 69 ülke imza attı. Üstelik aralarında Çin ve Bangladeş de bulunuyor. Kadın ve kız çocuklarının iklim eylemine dahil edilmesini ve geçiş süreçlerinde mağduriyetlerinin önlenmesini hedefleyen bu ortaklığa Türkiye'nin imza atmasını engelleyen ne olabilir?"

çıkarmanın önünü açıyordu. Türkiye'nin, devasa yenilenebilir enerji potansiyeline rağmen, Çin ve Hindistan ile birlikte bu deklarasyona imza atmadığını biliyoruz.

Peki Türkiye, "Yenilenebilir ve Düşük Karbonlu Hidrojen ve Hidrojen Türevleri için Sertifika Şemalarının Karşılıklı Tanınmasını" talep eden "COP28 Niyet Deklarasyonu"nu ([COP28 Declaration of Intent](#)) neden imzalamamış olabilir ki? Bu sefer, aralarında Hindistan'ın da bulunduğu 37 ülkenin imzacısı olduğu bu niyet deklarasyonundan ne gibi

bir kaygısı olabilir acaba Türkiye'nin? Üstelik büyük bir yeşil hidrojen potansiyeli olduğu konuşulurken... Yanıtsız bir soru daha.

Peki "COP28 Cinsiyete Duyarlı Adil Geçişler ve İklim Eylemi Ortaklığı"na ([COP28 Gender-Responsive](#)

“İklim İçin Mangrov İttifakı’nı arasanız da COP28 deklarasyonları içinde bulamazsınız. Biz aradık, bulamadık çünkü bunlar COP27’de imzalanan deklarasyonlar. Yani ne yazık ki, imzalamak için bir yıl beklemişiz. Bu imzaların herhangi bir anlamı olup olmadığını da okurlara bırakıyorum ama kritik bir soru daha var. İklim İçin Mangrov İttifakı. Türkiye’de mangrov ormanları mı var?”

[Just Transitions and Climate Action Partnership](#)) ne dersiniz? 69 ülke imza atmış. Üstelik aralarında Çin ve Bangladeş de bulunuyor. Kadın ve kız çocuklarının iklim eylemine dahil edilmesini ve geçiş süreçlerinde mağduriyetlerinin önlenmesini hedefleyen bu ortaklığa imza atmanızı engelleyen ne olabilir?

Tamam belki kadınlar ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin geçtiği bir ortaklık fazla çekici gelmedi Türkiye müzakere heyetine ama COP28’de açıklanan bir başka önemli deklarasyon olan “İklim, Yardım, İyileşme ve Barışa İlişkin COP28 Bildirgesi”ne ([COP28 Declaration on Climate, Relief, Recovery and Peace](#)) imza atmamanın nedeni nedir? Temel amacı “İklim Adaptasyonu ve Dirençlilik için Finansal Destegün Güçlendirilmesi” olarak özetlenen deklarasyona 82 ülke imza atmış. Dünyanın bu kadar barışa

ihtiyacı varken, Filistin’deki çatışmalara dair barış çabalarını bu kadar önemli bulurken Türkiye’nin bu deklarasyona imza atmamasının nedeni, uyum finansmanına katkı vermektan çekinmesi olabilir mi? Ama imza atan ülkeler arasında iklim krizinden ağır bir şekilde etkilenen ve ekonomik olarak da oldukça zayıf Bangladeş, Etiyopya ve Sudan’ın olması, bunun bir finansal katkı taahhüdü olmadığını göstermiyor mu? Yine yanıtız sorular...

COP28’de imza atılan deklarasyonlar geçişini “COP28 Küresel Soğutma Taahhütleri” ([Global Cooling Pledge for COP28](#)) ile tamamlayalım. COP28 sırasında AB Copernicus İklim Değişikliği Servisi’nin; 2023’ün altı ayında sıcaklık rekorlarının kırıldığı, 2023 yılının bir bütün olarak gelmiş geçmiş en sıcak yıl olacağı yönündeki araştırma sonuçlarının ışığında, soğutma ihtiyacının giderek büyüyeceği ve buna bağlı emisyonların artacağı açık bir gerçek. Bu emisyonların sınırlandırılması, azaltılması için nele ri, nasıl yapmamız gerektiğini söyleyen Deklarasyona 66 dünya devleti imza atmış. Antigua ve Barbuda ile başlayan ve yine Zimbabve ile nihayetlenen listede yine bir ülkenin imzası yok? Bunu tahmin etmeyi size bırakıyorum.

Bir de Türkiye’nin imzaladığını açıkladığı bildirilere bakalım isterseniz. İklim Kulübü, Kritik Hammaddeler Kulübü, Buzul Dostları Grubu, Çimentoda Atılım ve İklim İçin Mangrov İttifakı’nı arasanız da COP28 deklarasyonları içinde bulamazsınız. Biz aradık, bulamadık çünkü bunlar COP27’de imzalanan deklarasyonlar. Yani ne yazık ki, imzalamak için bir yıl beklemişiz. Bu imzaların herhangi bir anlamı olup olmadığını da okurlara bırakıyorum ama kritik bir soru daha var: **İklim İçin Mangrov İttifakı**. Türkiye’de mangrov ormanları mı var, yoksa biz zararsız alanlarda top mu çeviriyoruz?

Pasif-agresif yaklaşımın, insan ilişkilerinde ilerletici bir rol oynadığını sanmıyorum. İklim müzakerelerinde de bir işe yaraması pek de mümkün görünmüyor. Peki bu davranış bozukluğu olarak görülebilecek yaklaşımın arkasında ne var ya da mantıklı bir açıklama var mı? Ne yazık ki bu sorunun da bizde bir yanıtı yok...

STK'lar COP28'de "Safları Terk Etmedi"

Bu yıl 28'incisi düzenlenen Taraflar Konferansı (COP28), iklim değişikliği politikalarında ilerici ülkelerin yanında çeşitli sivil toplum kuruluşlarının da katılımıyla gerçekleşti. Sonuç metninde "fosil yakıtlardan uzaklaşma" tabirinin geçmesi için güçlü bir direniş sergilediklerini ifade eden CAN Europe Türkiye İklim ve Enerji Politikaları Sorumlusu Elif Cansu İlhan, devletlerin baskıcı yöntemlerine boyun eğmemek gerektiğini vurguladı.

 Nihat NUYAN

Fosil yakıtların sonuç metninde yer almasında STK'ların ve uluslararası iklim hareketinin rolü ne oldu? Bu süreçte müzakerecilerle bir işbirliği yapıldı mı? Bu işbirliğine yanaşmayan ülkeler oldu mu?

Sivil toplumun önemli bir rol oynadığını düşünüyorum. Tabii ki bunu tek başına sivil toplum kuruluşları (STK) yapmadı, iklim krizinden en çok etkilenen ülkeler de öncülük etti. STK'lar orada iklim krizinden en fazla etkilenen ülkelerle dayanışma içinde çalışan bir gruptu ve STK'ların varlığı [sonuç metninde](#) "fosil yakıtlardan uzaklaşma" gibi bir tabirin geçmesi için çok elzemdi. Çünkü daha önceki yıllarda düzenlenen iklim zirvelerinde fosil yakıtların adı dahi geçmiyordu. Kömür ancak COP26'da sonuç metninde anılabildi. Buradan da sonuç metninde fosil yakıtların yer almasının ne kadar ciddi bir çaba gerektirdiğini anlayabiliriz. Bir yandan zirvede 2456 tane fosil yakıt temsilcisi de yer aldı, Petrol İhraç Eden Ülkeler

Örgütü (OPEC) üyelerine fosil yakıtlardan çıkışı engellemelerini öğütleyen mektup gönderdi. STK'lar çalışırken zirveyi ele geçirmeyi hedefleyen gruplar da vardı ve STK'lara, iklim mücadelesinde ilerlemeye çalışan ülkelere karşı çalıştılar. Bunun yanı sıra bu yıl, iklim krizi ile mücadelede çaba göstererek ilerlemeye çalışan ülkeler STK raporlarından çokça bahsettiler, STK'ların desteğinden ciddi şekilde faydalandılar. Sivil toplum olmasaydı bu sonuç çıkmazdı diye düşünüyorum ki bu zirvede de çok daha az hedefli, fosil yakıtlardan uzaklaşma ifadesi geçmeyen bir metin çıkmak üzereyken sivil toplum orada "Hold The Line" (**Safları Terk Etmeyin**) sloganıyla eylemler yaptı. Sivil toplumun bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olduğunu düşünüyorum.

Türkiye heyetiyle görüşebildiniz mi? Zirve boyunca derin bir sessizlik içerisindeydiler...

Türkiye sivil toplum hareketi olarak maalesef müza-

kerecilerle görüşme şansımız olmadı. Randevu istedik fakat verilmedi, talebimize yanıt da alamadık. Türkiye delegasyonundan bir görüşme isteği de gelmedi. Ama şöyle örneklendirebilirim; benim çalıştığım kurum, Avrupa İklim ve Eylem Ağı (CAN Europe) hem AB'deki hem Batı Balkanlar'daki müzakerecilerle görüşmeler yaptı. AB'deki müzakerecilerin, CAN Europe'un çalışmalarına atıf yaptığını gördük. Başka sivil toplum kuruluşlarının da hem kendi ülkelerinin müzakerecileriyle hem de başka ülkelerin müzakerecileriyle görüştüğünü biliyoruz. Pek çok ülke, müzakere heyeti sivil toplumun onlara verebileceği desteğin ve alanda bulunmasının öneminin farkında. Ancak maalesef Türkiye bunlardan bir tanesi olmadı.

Tarafklar Konferansı iki yıldır insan hakları kartesi zayıf ülkelerde düzenleniyor. Bir sonraki COP da benzer bir ülkede, Azerbaycan'da düzenlenecek. Bu tarz ülkelerdeki COP'lar, iklim adaleti gündemini de düşünecek olursak, sonuç metinlerini nasıl etkiliyor?

Konferansa ev sahipliği, dolayısıyla başkanlık yapan ülke aslında sonuç metninin yazılmasından, koordinasyonundan sorumlu oluyor ve sonuç metnini ciddi şekilde etkiliyor. Biz sonuç metnini etkilemesini hem Birleşik Arap Emirlikleri'nin (BAE) hem de gelecek yıl [Azerbaycan'ın petrol ülkeleri olmaları](#) üzerinden değerlendirdik ama insan hakları bakımından da sonuç metnini etkiliyor. Örneğin sonuç metninde adil geçiş konusunda ve iklim kriziyle mücadelede yerli halkların haklarının yer alması, toplumsal cinsiyetin, ekosistem haklarının yer alması

"Nükleer enerjiyi destekleyen ve karar metninde yer alması için mücadele eden sivil toplum kuruluşları var. Bunlar genellikle sektör sivil toplum kuruluşları ve nükleer sektörü tarafından destekleniyorlar. Bu sene bana en ilginç gelen ekipler onlardı"

ev sahibi ülkeyle, yani konferansa başkanlık eden ülkeyle doğrudan ilgili. Konferansın baskıcı ülkelerin kuralları altında yapılması da sivil toplumun hareket alanını kısıtlıyor ve etkisini azaltıyor, etki göstermek için çabasını artırmaya mecbur bırakıyor. Bu da tabii sivil toplumun takip edebildiği savunabildiği alanların azalmasına neden oluyor.

Geçtiğimiz yılki zirvede STK'lar Mısır hükümetinin yoğun gözetimi altında çalışmalarını sürdürmüştü. Bazı durumlarda polis, toplantılara dahi müdahalede bulunmuş ve eylemciler alandan çıkarılmıştı. Bu yılki COP'u bu açıdan nasıl değerlendirirsiniz?

Geçen yıl [Mısır'a gittiğimizde](#) insan haklarının oldukça ihlal edildiği durumlarla karşılaştık. Mısır'a giderken tutuklu aktivistlerden bahsedildi ve böyle bir ülkede COP yapılmalı mı, sivil toplum bunu kabul etmeli mi gibi konular tartışıldı. Geçen yıl Mısır, bu yıl BAE bizim de kendimizi güvende hissettiğimiz yerler değildi. Çok fazla güvenlik önlemi altında gidiyoruz, aktivitelerimiz ciddi şekilde kısıtlanıyor. Halkların İklim Zirvesi iki yıldır yapılamıyor ki bunun bence sivil toplum tarafından kabul edilmemesi gerekiyor. BAE'de halen yargılanan aktivistler olduğunu okuyoruz. BAE'nin zirvenin "çok güvenli ve özgür olacağı" şeklindeki sözleri tabii ki hayat bulmadı. Ama şu da önemli diye düşünüyorum: Gözümüzü kapatsak da arkamızı dönsek de bütün insan hakları ihlalleriyle, petrolüyle BAE orada duruyor, Azerbaycan orada duruyor, Türkiye burada duruyor. Geçen yıl Mısır'a gittiğimizde oradaki aktivistler şunu söylemişti: "Biz burada hak ihlallerine zaten maruz kalıyoruz. COP burada yapıldığında bunu dünyaya duyurma şansımız oluyor." Burada sivil toplumun ve Birleşmiş

“İnsan hakları kuruluşları ve sivil toplum bu ülkelerdeki aktivistlerle daha net ve güçlü bir şekilde dayanışma içinde olmalı ve COP bittiğinde de bu dayanışmayı sürdürmek için özellikle kaynak ayırmalı, gerekirse uluslararası davalarla süreci takip etmeli ve mümkün olduğunca gündemde tutmalı”

Milletler’in (BM) ve BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Delegasyonunun yapabileceği şey bunlara göz yummamak ve bunların peşini bırakmamak. BA-E’den ya da Mısır’dan döndükten sonra oradaki aktivistlerin durumunu takip etmek gerekiyor. Mısır’da mesela ne kadar yoğun ve sert eylemler yaparsak, bizim ardımızdan Mısırlı aktivistlerin o kadar fazla problemle mücadele etmek zorunda kalacakları gibi bir savunu vardı. Buna katıldığımı pek söyleyemiyorum. Çözümü bu ülkelerin baskıcı yöntemlerine boyun eğmek, onlarla uyum sağlamak olarak görmüyorum. İnsan hakları kuruluşları ve sivil toplum bu ülkelerdeki aktivistlerle daha net ve güçlü bir şekilde dayanışma içinde olmalı ve COP bittiğinde de bu dayanışmayı sürdürmek için özellikle kaynak ayırmalı, gerekirse uluslararası davalarla süreci takip etmeli ve mümkün olduğunca gündemde tutmalı.

Bu yılki zirve nükleer enerji tartışmalarına da sahne oldu. Nükleer enerjiyi destekleyen sivil toplum kuruluşları var mıydı?

Nükleer enerjiyi destekleyen ve karar metninde yer alması için mücadele eden sivil toplum kuruluşları var. Bunlar genellikle sektör sivil toplum kuruluşları ve nükleer sektörü tarafından destekleniyorlar. Bu sene bana en ilginç gelen ekipler onlardı. Tarikat gibi bir his veriyorlar. COP alanında dolaşırken pek çok sivil toplum kuruluşu, aktivist, ülke temsilcisi var.

Nükleer enerji sivil toplum kuruluşu adı altında olan ama şirketlerin kurmuş olduğu kuruluşların üyelerinin hepsi bir örnek tişört giyiyorlar. Hepsi genç, enerjileri yüksek, parlayan insanlar ve o alanda herhangi bir insanla karşı karşıya geldiğinizde “Bir saniye, size iklim adaletini anlatayım mı?” diye soran olmuyor ama “Bir saniye, size nükleer anlatayım mı?” diye soran çok fazla genç ve çok fazla adanmış insan oluyor. Bunu görmek ilginçti. Bu insanlar bu kurumların çalışanları mı yoksa gerçekten iklim krizinin geldiği ve hepimize iklim anksiyetesi yaşatan bu noktada nükleerin çözüm olacağına inanan gençler mi diye merak ettim.

Nükleer lobisi yıllardır bir yükseliş gösteremiyordu doğal olarak. Çünkü eski, anlamsız ve pahalı bir enerji... Fakat azaltım çabalarının hızlanmasıyla birlikte gerçekten kendilerine bu pahalı enerjiyi bir yerlerde var etmek için geniş bir alan buldular. COP öncesinde de pek çok ülkede yükselişteydi, COP’ta da başta Fransa ve çeşitli ülkelerin desteğiyle, şirketlerin inanılmaz çabasıyla ve lobisiyle maalesef yükselişe geçti. Türkiye’de ve diğer ülkelerde sivil toplumun nükleere karşı çabası kısmen eskide kalmıştı. Bir süredir kimse nükleer santral yapmaya çalışmıyordu, bunun ne kadar anlamsız ve faydasız bir çaba olduğunu artık herkes görüyordu. Şu an yine nükleer mücadelesine dönmek zorunda kalacağız gibi görünüyor.

COP28'de Paris Anlaşması Madde 6 Kapsamındaki Gelişmeler

COP28 sonrası, Paris Anlaşması'nın 6. maddesi hâlâ belirsizliğini koruyor ve küresel karbon ticareti için rehberlik edecek güçlü bir çerçeve oluşturulması için daha fazla çalışma gerçekleştirilmesi gerekiyor.

Av. Genk NARTER, LL.M. - Narter&Partners Yönetici Ortak

COP28'de, Paris Anlaşması'nın 6. maddesi kapsamında ortaya konulan temel metinler kabul [edilmedi](#). Ancak, piyasa temelli olmayan mekanizmalara dair bir anlaşmaya [varılabildi](#).

[Paris Anlaşması'nın](#) 6. maddesi ülkelerin iklim hedeflerine ulaşabilmesi adına başvurabileceği gönüllü işbirliği süreçlerine ilişkin ilkeleri sağlayan dokuz paragraftan oluşuyor. Bu madde, ülkelerin ve işletmelerin iklim hedeflerini karşılamaları ve sürdürülebilir politikalara geçiş sürecini hızlandırmaları için temel bir fırsat olarak değerlendiriliyor. Ülkeler, Paris Anlaşması'nın 6. maddesi kapsamında üç ana aracı kullanabilir.

Paris Anlaşması'nın 6. maddesi temel olarak uluslararası karbon kredilerini düzenlerken madde içeriği kapsamında; madde 6.2. taraf ülkeler arasında yapılacak olan ikili anlaşmalar yoluyla, madde 6.4., Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Sekreteryası (United Nations Framework Convention on Climate Change-UNFCCC) tarafından geliştirilecek merkezi karbon piyasası yoluyla ve madde 6.8. ise piyasa temelli olmayan mekanizmalarla uluslararası işbirliği sağlanmasını hedefliyor.

Paris Anlaşması'nın 6. maddesini ayrıntılı şekilde inceleyecek olursak, madde 6.2. kapsamında, ülkelerin karbon ticareti adına iki taraflı ve gönüllü anlaşmalar yapmalarına, ticaretlerini raporlamalarına ve

bunları Ulusal Katkı Beyanlarına (Nationally Determined Contribution-NDC) yönelik olarak kullanmalarına izin veriliyor.

6.2. madde, seragazi emisyonları için ulusal muhasebe sistemini belirleyerek ve ülkelerin ortak prensipleri benimsemelerini sağlayarak kredilerin sınır ötesi ticaretine olanak tanıyor. Yıllar süren müzakerelerin ardından, 6.2. maddeye olan talep, birçok gelişmekte olan ülkede karbon piyasası altyapısının eksikliği nedeniyle sınırlı kaldı.

GLASGOW'DAN SONRA MÜZAKERELER HIZ KAZANDI

Paris Anlaşması'nın 6.4. maddesi ise, yüksek kaliteli karbon kredilerinin onaylanması, doğrulanması ve verilmesi için yeni bir UNFCCC mekanizması oluşturuyor. Bu çabaların merkezinde, ülkelerin iklim hedeflerini artırmaları ve ulusal eylem planlarını daha uygun finansal maliyetler uygulamalarına olanak sağlamak üzere Paris Anlaşması'nın 6.4. maddesi kapsamında konumlandırılan BM'nin yeni yüksek bütünlüklü karbon kredilendirme mekanizması bu-

lunuyor. Sürdürülebilir Kalkınma Mekanizması (Sustainable Development Mechanism-SDM) olarak bilinen bu karbon kredilendirme mekanizmasının, Kyoto Protokolü kapsamında kurulan Temiz Kalkınma Mekanizması'nın (Clean Development Mechanism -CDM) yerine geçmesi hedefleniyor.

SDM, Paris Anlaşması'nın 6. maddesinde belirlenen işbirlikçi yaklaşımların hayata geçirilmesine ve taraf olmayan paydaşların da iklim eylemine dahil edilmesine yönelik daha geniş çabaları destekli-

yor. SDM, İklim Eylemi için Devlet Dışı Aktör Bölgesi (Non-State Actor Zone for Climate Action-NAZCA) [platformunu](#) yönetirken, COP sekretaryası tarafından denetleniyor ve üç Kyoto mekanizması olan CDM, Ortak Uygulama (Joint Implementation-JI) ve Uluslararası Emisyon Ticaretinin ([International Emissions Trading](#)- IET) uygulanmasını destekleyen, ülkeler arasında seragazi emisyonlarının azaltılmasına yönelik bir ticaret mekanizması oluşturuyor. SDM ile kamu ve özel sektör kuruluşlarının emisyon azaltım kredilerinin [UNFCCC](#) Sekretaryası altında merkezileştirilmesi ve uluslararası olarak ticareti söz konusu olacak.

Diğer taraftan madde 6.8, emisyon azaltımı ve uyumu desteklemek için piyasa temelli olmayan stratejileri içeriyor. Piyasa temelli mekanizmalardan ayrı olarak emisyon azaltımlarında NDC'lerine ulaşmaları için finansman desteği ve teknolojik destekler gibi destekler çerçevesinde işbirliği yapma fırsatları sağlıyor.

Birkaç yıl boyunca devam eden müzakerelerin ardından 2021 yılında Glasgow'da gerçekleştirilen COP26 Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı'nda ül-

“Bu süreç, özellikle güvenilirlik sorunlarıyla karşı karşıya kalan gönüllü karbon pazarı için kritik bir dönem olup birçok projenin ve karbon kredisinin medya ve ilgili çevrelerden gelen eleştirilere maruz kalmasına, likiditenin hızla düşmesine ve güvenin azalmasına yol açtı”

keler, UNFCCC kapsamında uluslararası karbon piyasası mekanizmalarını yönetecek ve uygulayacak bir kurallar paketi üzerinde [anlaşmaya vardı](#).

Bu anlaşmanın akabinde karbon piyasalarını düzenleyen kurallara ve bunların uygulanmasına ilişkin usule yönelik müzakereler COP27'de ve COP28'de de devam etti.

KAÇAN FIRSATLAR NELER?

COP28'in; bu kritik konulara ilişkin anlaşma sağlanması, Paris Anlaşması'nın uygulanması ve

küresel iklim çabalarının güçlendirilmesi açısından ve belirtilen konulardaki belirsizliklerin giderilmesi, güçlü bir çerçeve oluşturulması, ülkelerin uluslararası alanda karbon ticaretine ilişkin şeffaflık ve güvenilirlik konusundaki taahhütlerini pekiştirmesi ve iklim hedeflerine ulaşma yolunda güvenilir bir mekanizmanın oluşturulması açısından kritik bir önemi vardı.

COP28'in başlangıcında, Dubai'de proje metodolojilerine ilişkin yönergelere ve Paris Anlaşması madde 6.4.'e ilişkin bir anlaşmaya varılacağına dair olumlu bir bakış açısı bulunuyordu. Madde 6.4.'ün işlevsel hale getirilmesi, BM'nin uygunluk kurallarına karar vermesiyle birlikte, küresel karbon piyasası kapsamında yeni bir yapı sunarak kredilere yönelik yeni taleplerin söz konusu olmasını sağlayabilirdi.

COP28'in sona ermesiyle birlikte, Paris Anlaşması'nın 6. maddesi ve özellikle de 6.2. ve 6.4. maddeleri üzerindeki belirsizlik devam ederken, teknik sebeplerden ötürü taraflar arasında bir uzlaşma sağlanamadı ve karbon giderimi, şeffaflık ve iklim hedefleri konularında bazı ülkelerin metin üzerinde çatıştığı görüldü.

COP28'de müzakerelerin ilk haftasında, yetkilendirme süreçleri, kayıt sistemleri entegrasyonu, teknik raporlama, elektronik tablolar ve web tabanlı platform geliştirilmesi gibi konularda görüşmeler gerçekleştirildi. Ayrıca, gözden geçirme süreçleri de detaylı bir şekilde ele alındı.

Bu süreç, özellikle güvenilirlik sorunlarıyla karşı karşıya kalan gönüllü karbon pazarı için kritik bir dönem olup birçok projenin ve karbon kredisinin medya ve ilgili çevrelerden gelen eleştirilere maruz kalmasına, likiditenin hızla düşmesine ve güvenin azalmasına yol açtı.

Ülkelerin; müzakerecilerin Paris Anlaşması 6.4. maddesinin uygulamaya konulmasına yönelik kılavuz üzerinde ve ülkeler arası karbon kredi anlaşmalarını belirleyen 6.2. madde altındaki temel detaylarda anlaşmaya varılamamasına rağmen, Paris Anlaşması'nın 6.2. maddesi kapsamında sınır ötesi işbirliğine ve pilot uygulamalara devam edecekleri ifade edildi. İlave olarak, COP28'de taraflarca, 6.8. madde üzerinde bir anlaşma sağlandı ki bu madde ülkelere ulusal katkı beyanlarına ulaşma konusunda karbon piyasalarına bel bağlamadan işbirliği yapma fırsatı sunuyor.

Kabul edilen metin kapsamında, UN web tabanlı platformun geliştirilmesi tamamlanacak ve bu mekanizma en geç 2024 Haziran'ında faaliyete geçirecek.

Gelişmiş, güvenilir ve etkili bir karbon ticaret sistemi oluşturmak, uluslararası alanda ortak çabaları gerektirirken, bu alandaki belirsizliklerin giderilmesi, ilerlemenin önündeki engelleri kaldırmak için oldukça büyük bir önem arz ediyor.

"Paris Anlaşması'nın 6.2. ve 6.4. maddeleri üzerinde anlaşma sağlanmaması, iklim değişikliği ile mücadelede uluslararası işbirliğini ve karbon ticaretini etkileyebilecek önemli sonuçlara yol açabilir"

Paris Anlaşması'nın 6.2. ve 6.4. maddeleri üzerinde anlaşma sağlanmaması, iklim değişikliği ile mücadelede uluslararası işbirliğini ve karbon ticaretini etkileyebilecek önemli sonuçlara yol açabilir. Madde 6.2, ülkelerin karbon ticareti için ikili anlaşmalar yapmasını sağlayarak uluslararası işbirliğini destekliyor. Ancak bu maddenin üzerinde anlaşma sağlanmaması, ülkeler arasındaki işbirliğini zorlaştırabilir ve iklim hedeflerine ulaşmada ortak çabaların azalmasına neden olabilir. Madde 6.4.'e yönelik anlaşma eksikliği, dekarbonizasyon çabalarını desteklemek ve uluslararası bir emisyon ticaretini düzenlemek konusunda güçlükler yaratabilir.

İlave olarak anlaşmazlık, karbon piyasalarının oluşturulması ve işleyişi konusundaki belirsizliği artırabilecek ve bu durum özellikle gelişmekte olan ülkelerin iklim projelerini finanse etme konusunda güçlük yaşamalarına neden olabilir.

Öte yandan madde 6.4.'ün işler hale getirilmemesi, dekarbonizasyon projelerinin onaylanması ve uygulanmasında da gecikmelere neden olabilir. Bu da seragazi emisyonlarının azaltılması için planlanan projelerin zamanında başlatılmamasına ve hedeflere ulaşmada gecikmelere yol açabilir. Madde 6.2. ve 6.4.'teki belirsizlik, özellikle gelişmekte olan ülkelerin karbon piyasalarına ve iklim projelerine katılımını azaltabilir. Bu durum, adil bir dönüşüme katkıda bulunan ülkelerin finansal destek ve teknolojik transfer açısından eksik kalmasına yol açabilir. Ayrıca, özel sektör katılımını ve yatırımlarını olumsuz etkilemesi mümkün görünüyor.

Sonuç olarak, COP28 sonrası, Paris Anlaşması'nın 6. maddesi hâlâ belirsizliğini koruyor ve küresel karbon ticareti için rehberlik edecek güçlü bir çerçeve oluşturulması için daha fazla çalışma gerçekleştirilmesi gerekiyor.

Sağlık, Bir Sektör Tanımlamasına Sığmayacak Kadar “Her Şeydir”

Sağlığı iklim değişikliğinin etkilerinden korumak, iklim taraflarının bütün çabalarında odak noktası olmaya devam etmeli. Halk sağlığının iklim değişikliği karşısında güçlenebilmesi ve dirençli hale gelebilmesi, uyum eylemlerinin bugün başlamasına bağlı.

 Prof. Dr. E. Didem EVÇİ KİRAZ, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD. Öğretim Üyesi, Disiplinlerarası Çevre Sağlığı Anabilim Dalı Başkanı

30 Kasım-12 Aralık 2023 tarihleri arasında, Birleşik Arap Emirlikleri’nde (BAE), Basra Körfezi’nde yer alan Dubai’de, yaklaşık 100 bin kişinin kayıt yaptırdığı 28. İklim Tarafları Konferansı (COP28) gerçekleşti. Konferansı diğerlerinden ayıran özellikler; yüksek katılım, sağlanan lojistik imkanlar, yaklaşık 15 bin sivil toplum kuruluşu (STK) ve yaklaşık 1400 basın kuruluşunun etkinliği izlemesi olarak belirtiliyor. Konferansın; tematik toplantılar, ülkelerin disiplinler ve sektörler arası işbirliğini ve uluslararası ilişkilerini ortaya koymayı amaçlayan oturumlar, sergiler ve diğer yan etkinliklerle zenginleştiği görüldü.

Bütün bu sayılar, tanımlamalar başka kaynaklarda farklı verilmiş olabilir ve COP28 ile ilgili çok sayıda yorum da yapılmış veya yapılmaya devam ediyor olabilir. Aslında; bir halk sağlığı doktoru ve iklim değişikliğinin sağlık etkilerini, etkilenebilirliği ve riskleri analiz eden, politika oluşturan bir uzman olarak bunlar benim için çok can alıcı değil. En can alıcı nokta; ülkelerin iklim değişikliğine yönelik bakış açılarının belirsizlik-endişe-kabullenme-ciddiyet-eylem çabası-krizden kaçınma trendinde “eyleme geçmek

şarttır” noktasına gelmesi. COP28 sonuç bildirgesinin, her konferansta olduğu gibi, son gün yayımlanamaması, tekrar tekrar, yeni ve yeniden hazırlanması bunun en somut göstergesi. Gelişmeler, iklim ve sağlık ilişkisinin farklı paydaşların bulunduğu bir ortamda gündeme gelmesine vesile olduğu ve somut bir [iklim ve sağlık bildirisi](#) ile sonuçlandığı için ümit verici. Sadece COP28 iklim ve sağlık bildirisi değil; gıda, tarım ve azaltım boyutunda alınan kararlar ve taahhüt belgeleri de sağlığın sosyal belirleyicileri kapsamında önemli ve dikkatle değerlendirilmeli.

BİLDİRİ İKLİM-SAĞLIK ÇALIŞMALARINA YÖN VERECEK

“İklim krizi sağlık krizidir” tanımlaması ile COP28’in sağlığı önceleyen bir zirve olacağı vurgulandı. 1996 yılından bu yana katıldığım iklim değişikliği ve sağlık toplantılarının ve müzakerelerinin elle tutulur en önemli dönüm noktaları şunlar: COP24’te başlayan sağlığın iklim değişikliğinin etkilerinden korunmasında [ikiz eylemin önemi](#), COP25’te yayımlanan dünyanın iklim ve sağlık ilişkisinde zayıf karnesine

yönelik [araştırma sonuçları](#), COP26'da ilk kez [iklim değişikliği sağlık programı](#)nın tanıtılması, İklim ve Sağlık Konusunda Dönüştürücü Eylem İttifakı (ATA-CH), sağlık stantlarının açılması, [sıfır pişmanlık ve geride kimseyi bırakmama taahhütleri](#), COP27'de etkilenebilirliği yüksek gruplara yönelik ayrıntılı sunumlar, [Lancet Geri Sayım](#) ekibinin hazırladığı raporlar. COP28 İklim ve Sağlık Bildirisi, COP28 Sağlık Günü de tarihte yeni dönüm noktaları olarak yerlerini aldı.

COP26'da "İklim değişikliğinin hızından daha hızlı değişen bir halk sağlığı yaklaşımı" başlıklı sunumumla Türkiye etkinlik alanında yer almıştım. Sunumumda da vurguladığım gibi; iklim değişikliğinde sağlık merkezde yer almalı; [sağlığın iklim belirleyicileri](#) üzerinden halk sağlığı erken uyarı sistemi, izleme, değerlendirme ve uyum eylemleri gerçekleştirilmeli. İklim değişikliği çalışmalarında sağlık sektörel çerçeveye sığmaz; asla sosyal sektör altında bir bölüm olamaz. Her bir sektörün ana başlığı sağ-

"İklim değişikliği çalışmalarında sağlık sektörel çerçeveye sığmaz; asla sosyal sektör altında bir bölüm olamaz. Her bir sektörün ana başlığı sağlık olmalı. Sağlığı geliştiren sektörel iklim değişikliği azaltım ve uyum politikalarına, strateji ve eylem planlarına ihtiyaç var"

lık olmalı. Sağlığı geliştiren sektörel iklim değişikliği azaltım ve uyum politikalarına, strateji ve eylem planlarına ihtiyaç var. Hazırlanacak olan [iklim risk analizleri](#)nde ve gelecek senaryolarında veri katmanlarının en üstüne sağlık verileri eklenmeli ve kümülatif etken-tehlike-etki değerlendirilerek gerçek risklere ulaşılmalı.

COP28 İklim ve Sağlık bildirisi, "Halk sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri minimize etmek için Paris Anlaşması ve UNFCCC süreçleri kapsamındaki sağlık konularının bütünleştirilmesi ve Dünya Sağlık Örgü-

“COP28’in ilkleri barındırması sonucu bu eylemlere “Kayıp ve Zararın İzlenmesi ve Finansmanı” eklenmiş oldu. 1,5 derecede kalmaya çalışmanın ne kadar zor olduğunu görerek ve tek sağlık bakış açısı ile gezegenin sağlığına odaklanmanın önemi ortaya çıktı”

tünü de içerecek şekilde ilgili ve uygun olan küresel sağlık çalışma programlarında iklim değişikliği konularının yaygınlaştırılması” ve “İklim ve Sağlık Konusunda Dönüştürücü Eylem İttifakı (ATACH) girişimi de dahil olacak şekilde sağlık ve iklim değişikliği alanında ulusal ve çok taraflı işbirliğini güçlendirmek ve sinerji oluşturmak için farklı düzeylerden bakanlıklar ve paydaşlarla düzenli olarak bir araya gelinmesi” ve “Ulusal Katkı Beyanları’nın, uzun vadeli düşük seragazi emisyonu geliştirme stratejilerinin, ulusal uyum planlarının ve uyum iletişimlerinin bir sonraki turunun tasarlanmasında sağlığın uygun şekilde dikkate alınması” taahhütleri değerlidir ve iklim-sağlık çalışmalarına yön verecektir.

UYUM EYLEMLERİNE HIZLA BAŞLANMALI

Halk sağlığının iklim değişikliği karşısında güçlenebilmesi ve dirençli hale gelebilmesi uyum eylemlerinin bugün başlamasına bağlı. İklim değişikliği ikiz eylemlerle devam ediyor: “Azaltım ve Uyum”. COP28’in ilkleri barındırması sonucu bu eylemlere “Kayıp ve Zararın İzlenmesi ve Finansmanı” eklenmiş oldu. 1,5 derecede kalmaya çalışmanın ne kadar zor olduğunu görerek ve tek sağlık bakış açısı ile gezegenin sağlığına odaklanmanın önemi ortaya çıktı. Gezegen, kıta, bölge, ülke, şehir, mahalle, hane ve nüfuslar... İklim değişikliğinden etkilenecek alanlardan hangisini merkeze koyarsak onun çevresinde sağlıklı bir iklim yaratmak zorundayız. Ve tüm bu alanların direncini artırmak ve yaşanan değişimlere uyum sağlamak üzere hızla uyum eylemlerine başlamalıyız/başlananları hızla kontrol edip, başarısızlık derecesini ölçmeli ve yöntemimizi geliştirmeliyiz.

Türkiye, iklim ve sağlık alanında 2010 yılında başladığı çalışmalarına 2015 yılında yayımladığı strateji ve eylem planı ile önemli bir imza attı: “[İklim Değişikliğinin Sağlık Üzerine Olumsuz Etkilerinin Azaltılması Ulusal Programı ve Eylem Planı](#)”. 2019 yılından itibaren de revizyon çalışmalarına başladı. Pandemi dönemi ve afet dönemleri çalışmaları yavaşlatsa da; “[Health and climate change: country profile 2022: Türkiye](#)” yayımlandı. [Türkiye’de İklim Değişikliğine Uyum Eyleminin Güçlendirilmesi Projesi](#) Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİDB) ile Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye Ülke Ofisi (UNDP Türkiye) işbirliği ile 9 Ekim 2019’da başladı. UNDP Türkiye sağlık sektörü uzmanı olarak halk sağlığının karşı karşıya kalabileceği iklim sinyalleri, tehlikeler, etkileri, maruz kalma düzeyi, etkilenebilirlik ve risk analizleri, ulusal ve yerel düzeyde iklim uyum strateji ve eylem planı çerçevesi, uygulama planlarının hazırlanmasında çalıştım. Sevgili öğrencim ve şu an halk sağlığı uzmanı olarak sahada idari görevleri olan Dr. Esra Çelik ile birlikte “[Yerel İklim Değişikliği Planlamaları Araçlığıyla Sağlık İklim Değişikliklerinden Koruma Kılavuzu](#)” hazırladık. Bunlar yalnızca bazı örnekler. Türkiye COP28 iklim ve sağlık bildirisinde yer alan “sağlığın uygun şekilde dikkate alınması” için gerekli çalışmaları yaptı ve yapmakta... Örnek olabiliriz. Şimdi, şehirlerimizde yerel iklim ve sağlık uyumu eylem planlarının çalışmalarına başlamalıyız.

“Sürdürülebilir Gıda Sistemlerini Gerçekten Konuştuğumuz Bir COP Geride Kaldı”

COP28, gıda sistemlerine dair önemli deklarasyonların imzalandığı ve raporların yayımlandığı bir zirve oldu. Et ve süt endüstrisi lobisinin rekor katılımı haklı endişelere ve tartışmalara neden olurken Dr. Ezgi Ediboğlu Sakowsky, yine de zirvenin sürdürülebilir gıda sistemlerini kapsamlı bir şekilde ele almasının sağladığı avantajlara dikkat çekiyor.

 BuLut BAGATTIR

1,5 derece eşikinde kalmak adına gıda sistemlerinin dönüştürülmesi şart. COP28'in tematik takviminde kendine yer bulan gıda gününde ise bir bildirge duyuruldu. Bildirgeyi ve COP genelinde gıdaya dair olan gelişmeleri nasıl yorumluyorsunuz?

Gıdayla ilgili konuşabileceğimiz ilk COP oldu bu. O anlamda çok değerli. Gerçek anlamda sürdürülebilir gıda sistemleri çokça tartışıldı. Bildiğiniz gibi iklim değişikliği rejimi, devletlerden Ulusal Katkı Beyanları (NDC) istiyor. Bu COP'la beraber 159 devlet, ki bu sayı artacaktır, bundan sonraki NDC'lerinde gıda kaynaklı emisyonları da hesaba katmak durumunda. Dünyadaki emisyonların üçte birinden bahsediyoruz. Hesap yöntemi biraz farklı tabii. Ulaşım da, enerji de, arazi kullanımı da bunun içerisinde. Tüm döngüyü içerisine katıyor. Bu nedenle böyle bir adımın atılması önemli. Türkiye de imzaladı bu [bildirgeyi](#) ve 2025'e kadar NDC'sinde gıdaya yer verecek.

Bu deklarasyon bağlayıcı değil, bir taahhüt elbette

ancak bağlayıcı olmaması bunu değersiz kılmıyor. Zaten uluslararası iklim rejimi taahhütler üzerinden yürür. Bu bir sürpriz değil. İklim müzakerelerinde tek bir kelime için ülkeler saatlerce tartışabiliyor. O deklarasyonun içerisindeki her kelimenin ne denli önemli olduğunu buradan anlayabiliriz.

Bu bağlamda değerlendirirsek deklarasyonun içerisinde çok önemli noktalar var. Öncelikle gıda sistemlerinin dayanıklı ve sürdürülebilir olmasının altı birçok kez çiziliyor. Bunun yanı sıra sosyal sistemlerle insanların açlıktan korunmasından ve gıda güvenliğinden bahsediliyor. Suyun yönetimini açık bir şekilde hesaba katın diyor. Tarım ve arazinin dışında sulamanın da önemine dikkat çekiyor ki bu çok kritik. Tatlı sular dünyada öksüz kalan bir konu. Burada açık bir şekilde çağrı yapılması oldukça kıymetli. Ekosistemleri korumak, toprak sağlığı, biyoçeşitlilik, gıda israfı ve kaybı değiştiği diğer konular. Devletlerin bunları da hesaba katmasını talep eden bir bildirge var karşımızda. COP sürecini bir bütün olarak yorumlarsak eleştire-

“Bazı devletler küçük gruplar halinde girişimler başlattı, çağrılar yaptı. Örneğin bunlardan biri ‘Gıda Sistemlerinin Dönüşümü için Şampiyonlar İttifakı’. Gıda sistemleri ile ilgili iddialı olduğunu söyledikleri 10 ayrı alanı kapsayan bir müdahale yolu çizdiler. Bütüncül bir planları var. Diğer ülkeleri etkilemeleri harika olur”

ceğimiz noktalar da var. Bildiğiniz üzere Küresel Durum Değerlendirmesi ve Küresel Uyum Hedefi var. İkisinde de gıda sistemleri geçiyor fakat iş azaltıma geldiğinde onu göremiyoruz; daha çok ima ediliyor. Özellikle arazi kullanımında gıda sistemleri emisyonlarla oldukça ilgili ancak bundan azaltım başlığı altında bahsetmemek büyük bir eksiklik. Bu sadece bir uyum sorunu değil.

Bazı devletler küçük gruplar halinde girişimler başlattı, çağrılar yaptı. Örneğin bunlardan biri [“Gıda Sistemlerinin Dönüşümü için Şampiyonlar İttifakı”](#). Aralarında Norveç, Brezilya, Ruanda, Kamboçya ve Sierra Leone bulunuyor. Gıda sistemleri ile ilgili iddialı olduğunu söyledikleri 10 ayrı alanı kapsayan bir müdahale yolu çizdiler. Gıda sistemlerini dönüştürmeyi amaçlıyorlar. Bütüncül bir planları var. Diğer ülkeleri etkilemeleri harika olur.

Bütün bunların ötesinde bence bu COP’un en büyük gelişmelerinden biri özel sektörü tüm süreç çok sıkı bir şekilde dahil etmesi oldu. Gıda ile ilgili de benzer bir durum var. Deklarasyon yayımlandıktan sonra, bunun sadece devletlerin işi olmadığı gibi bir görüş güçlendi. Çiftçi örgütleri, yerli halklar, şirketler ve bilimsel araştırmalar yapan kuruluşlar için eylem çağrısında bulunuldu. En nihayetinde dev şirketlerin, çevreci hareketlerin, yerli halkların katılımcısı olduğu çok büyük bir ağ oluşturuldu. Ortak çalışma alanları ve finansman gibi bazı hedefler belirlenecek. Nasıl bir etki yaratacağını daha bilmiyoruz fakat yatırımla ilgili iyi bir adım olduğunu söyleyebiliriz. Yüksek rakamlardan bahsediyorlar. Bunun ortaklaşması nasıl olacak, göreceğiz. Herkesin kafasında bazı şüpheler var tabii ancak küresel işbirliğini hızlandırmaya çalıştıklarını biliyoruz.

Özel sektör demişken, zirve sırasında DeSmog isimli bir haber sitesi et ve süt ürünleri lobisinin COP28’e rekor düzeyde katılım gösterdiğini [orta-ya koydu](#). Aktivistlerin en büyük şüphesi ise, bahsi geçen lobinin endüstri kaynaklı metan emisyonlarının gündemde yer almamasını sağlamak için çalışmasıydı. COP’ta nasıl bir etki yaratmış olabilirler?

Lobinin doğrudan etkisini bir katılımcı olarak görmem çok mümkün değil. COP inanılmaz skandallarla başladı. Eski bir BM Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) çalışanı, gıda bazlı emisyonların çok daha önceden hesaplandığını fakat raporların FAO tarafından, lobiciler nedeniyle, ortaya çıkarılmadığını iddia etti. Çok güçlü bir lobiden bahsediyoruz. Garip iddiaları olduğunu da biliyoruz. Konuştuğunuzda etin sağlığından bahsediyorlar. Ne kadar etkilediler konusu ise şu an için muamma.

Metan bazında da bir etkileri oldu mu, emin değilim. Bizi şaşırtan sonuçlar da çıktı. İlk günden devletler karbonla ilgili geri durdular ancak metanla ilgili bir şov yapıldı ve sözler verildi. Fakat hayvan bazlı bir metan emisyonuna dair bir şey duyamadık. Enerji ve teknoloji altında çok tartışıldı. Çin’in temsilcisi örneğin metan hesaplarından emin olmadıklarını, doğru bir ölçümleme yapamadıklarını söyledi. Bu nedenle gerçek bir söz verecek durumda olmadıklarını ekledi. Bu lobicilere bir alan açıyor, belki böyle bir etki olmuştur. Çok görünür olduklarını düşünmüyorum.

FAO, gıda sistemlerinin dönüştürülmesine ilişkin bir yol haritasının ilk bölümünü yayımladı. Burada da 2030 yılına kadar besi hayvanlarından kaynaklanan metan emisyonlarının %25 oranında azaltılması, gıda israfının yarıya indirilmesi ve balıkçılığın sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi gibi öneriler yer alıyor. Çalışmaya karşı temel eleştiri ise 2050'ye kadar küresel seragazlarını net sifıra indirmenin yol haritasını belirlemekten geri durması. Siz ne düşünüyorsunuz?

Açıkçası bu yıl yaşadığım en büyük hayal kırıklığı 1,5 derece ile ilgiliydi. COP'ta olan herkes 1,5 derece hedefine dair bir umutsuzluk yaşadı. Bu, kanıksanmış durumda. COP'un açılış konuşmasında Sultan Al Jaber 1,5 derece için "Kuzey Yıldızı" atfında bulundu. Daha sonra çok da kullanıldı bu. COP'larda genelde büyük laflar edilir ama çok anlamı olduğunu düşünmüyorum. Bu anlamda da [FAO](#)'nun daha gerçekçi yaklaştığını düşünebiliriz. En nihayetinde gıda ve tüketim alışkanlıkları gibi noktalarda iş bireylere kalıyor. Devletlerin yönlendirmesi, sistemin kendisi çok önemli ancak yine de konu beslenme olunca insanlara "Daha fazla et yemeyin çünkü çok emisyon salıyor" gibi bir söylemle gelebilecek durumda değiliz. Ancak yine de FAO'ya dair bahsettiğiniz eleştiriye katılıyorum. Ya onlar da ümitsizler ve gerçekçi olmayan bir şey sunmak istememiş olabilirler ya da gelecekte bununla ilgili bir yorum gelebilir.

Genel olarak devletlere bir şey yapmalarını söylediğinizde, başka örneklerle bakmasını bekliyorsunuz. Bunun ne demek olduğu bazen tam olarak fikir veremeyebilir. Tam da bu nedenle böyle yol haritaları basit başlıklarla ne yapılması gerektiği ile ilgili fikirler verebiliyor. Bence bu anlamda çok başarılı. Deklarasyonda bahsedilenlerin çok daha kapsamlı hali FAO raporunda var. Genel bir çerçeve çiziyor. Ancak dediğim gibi rapor biraz gerçekçi. Biraz daha idealist ve yönlendirici olabilirdi. Özellikle et ve süt endüstrisinin bu kadar rahat konumda olması beni şaşırttı. Bununla ilgili hâlâ daha ciddi atılımların olmaması çok enteresan.

Bitki bazlı inovasyonlarla ilgili yatırımlar ve bunlarla ilgili dönüşümler önemli. Beni endişelendiren tarafı ise kültürel direnç. Örneğin Afrika'da bazı yerlerde insanlar yemek pişirirken karbon bazlı malzemeler kullanıyorlar. Oraya pişirme için elektrikli eşyalar gidiyor ancak tadını beğenmedikleri için kullanmıyorlar. Basit örnekler gibi geliyor ancak etten çıkışla ilgili kültürel bir dirençle karşılaşacağımızı düşünüyorum. Bunu küçümseyemeyiz.

Bilim insanları, fosil yakıtlardan aşamalı çıkışın doğayı korumadan iklim bozulmasını önleyemeyeceğini söylüyor. Burada Amazon veya benzer nitelikte ormanların korunmasından bahsediliyor. Arazi tahribatında akla enerji, altyapı ve turizm gibi nedenlerle beraber tarım da geliyor. Bu görüşe katılıyor musunuz?

Kesinlikle katılıyorum. İklim değişikliği tartışmaları sadece iklimle ilgili değil. Kapsamlı bir çevresel korumadan bahsediyoruz. Ekosistem bazlı bir bakışımız yoksa çözebileceğimiz bir sorun olmaktan çıkıyor. Arazi kullanımını iklim değişikliğinin en zor alanlarından biri. Enerji dönüşümü için lityuma ihtiyacımız varsa, o lityum hangi madenden gelecek? Sürekli doğal kaynaklara dayanma durumumuzu yönetmek zorundayız. Bunu yapmadığımız sürece iklim değişikliğinden kendimizi koruyamayız.

Çevre hukuku felsefesindeki bir tartışmaya da değinmek gerekecektir. Neden korumalıyız? Bizimle ilgili olduğu için mi, yoksa doğayı korumamızın bir sebebi de doğanın kendi başına bir değer olması mı? Ben ekosistem bazlı olan ikinci bakış açısına sahibim. Bu nedenle her şeyi fayda ve zararlar ölçmemizin insana ne kadar yararı veya zararı var gibi bir yerden bakmak fikrinden kişisel olarak çok rahatsız oluyorum. Bir ağaç bana faydası olduğu için kıymetli değil, kendi başına da kıymetli. Kirlenilen bir araziye bazı kimyasallardan temizlemek binlerce yıl sürüyor. Aynı şekilde verimli bir tarım arazisinin oluşması da binlerce yıl alıyor. Bazı sorunları teknolojiyle çözebilirsiniz. Ekonomi mi çevresel hassasiyet mi noktasında devletler ekonomiyi tercih ediyor. Bunu değiştirmesek bedeli çok ağır olacaktır. #

Aynur KOLBAY HÜLYA, MarjinalSosyal Direktörü ve Strateji Departmanı Koordinatörü

Artısıyla Eksisiyle COP28

İyisiyle kötüsüyle bir Taraflar Konferansı'nı daha geride bıraktık. Bu yıl 28'incisi düzenlenen konferans, acil çevresel zorlukları ele almak üzere dünyanın dört bir yanından ulusları bir araya getirirken konferansın Birleşik Arap Emirlikleri'nde (BAE) gerçekleştirilmesi ve konferans başkanlığının da Abu Dabi Ulusal Petrol Şirketinin CEO'suna verilmesi büyük tartışmalara neden oldu.

Dubai'de iki hafta boyunca süren ve zorlu müzakereler nedeniyle uzatılan konferansta, gezegenimizi kurtarmak için çok daha iddialı ve sağlam adımlara ihtiyaç duyulduğunun bir kez daha ve bu kez diğer-

lerine nazaran biraz daha net bir şekilde altı çizildi. Konferans, iklim krizi konusundaki mücadelede önemli mihenk taşlarından biri olarak nitelendirilebilecek "fosil yakıtlardan aşamalı olarak uzaklaşma"ya yönelik anlaşmanın imzalanmasıyla son buldu. Fosil yakıtların son bulacağına dair yarattığı umutla kimilerince tarihi bir zirve olarak değerlendirilen, kimilerince de eylem tarafında bir değişiklik yaratmayacağı savunulan konferans kapsamında Türkiye ise en önemli deklarasyonlara imza atmayıp bir kez daha iyileşmenin ve çağın gerisinde yer alarak eleştirilere maruz kaldı.

KONFERANSA OLUMLU TARAFTAN BİR BAKIŞ

■ COP28, iklim değişikliğiyle mücadele konusunda yenilenen bir küresel kararlılığa tanık oldu. Ülkeler konunun aciliyetini ve gezegenin geleceğine yönelik ortak sorumluluğu kabullenerek konferansı karbon emisyonlarını azaltma çabalarını güçlendirme sözü vererek sonlandırdı. "Fosil yakıtlardan aşamalı olarak uzaklaşma"ya yönelik verilen bu söz, iklim felaketiyle baş edebilmek ve daha büyük yıkımların oluşmasını önlemek için son umut ışığı olarak görülüyor.

■ Konferans, iklim değişikliğiyle mücadelede hükümetler arasındaki işbirlikçi çabayı ortaya çıkarırken bu alanda tasarlanan yenilikçi ve teknolojik çözümleri de gözler önüne serdi. Alternatif ve sürdürülebilir yöntemlerin uygulanabilirliğini görmek geleceğe umut oldu.

■ Her ne kadar yetersiz olsa da iklim eylemi için fonların artırılmasına yönelik taahhütler verildi. Taraflar, gelişmekte olan ülkelerin daha temiz teknolojilere geçişlerini ve iklim değişikliğinin etkilerine uyum sağlamalarını desteklemek için

daha fazla kaynak tahsis etme konusunda anlaştilar.

■ Konferans, iklim krizinin ele alınmasında gençliğin ve toplumun rolünü vurgulaması açısından da önemli bir role sahipti. Özellikle gençlerin ve halkın da dahil edildiği daha kapsayıcı süreçlere geçilmesi gerektiğine dair doğru bir değişimin sinyali verildi.

KONFERANSA OLUMSUZ TARAFTAN BİR BAKIŞ

■ Olumlu ve umut vaat eden taahhütlere karşın COP28, Paris Anlaşması'nda belirtilen hedeflere ulaşmaktan çok uzakta olduğumuzu da gösterdiği için eleştirilere maruz kaldı.

■ Gittikçe daha kötüye giden iklim krizi ile mücadele kısmında daha sert ve acil eylemlerin alınması gerektiği bir kez daha kanıtlanmış oldu.

■ Yıllar boyunca taraflar belli sözler verip taahhütlerde bulunsalar da, bunların uygulanması aşamasında zorlukların olduğu ve ülkeleri vaatlerinden sorumlu tutacak mekanizmaların eksikliği, yeni taahhütlerin uygulanabilirliğine dair en-

"Dubai'de iki hafta boyunca süren ve zorlu müzakereler nedeniyle uzatılan konferansta, gezegenimizi kurtarmak için çok daha iddialı ve sağlam adımlara ihtiyaç duyulduğunun bir kez daha ve bu kez diğerlerine nazaran biraz daha net bir şekilde altı çizildi"

“Türkiye'nin net ve iddialı bir emisyon azaltım hedefinin olmaması, düşük karbonlu ekonomiye geçişe yönelik yol haritasının bulunmaması endişe yaratan konulardan biri olurken iklim değişikliği kaynaklı afetler için oluşturulan Kayıp Zarar Fonu'ndan yararlanmak istediğini belirten Türkiye, kırılğan ülkeler statüsünde değerlendirilmeyi talep etti”

dişelere ve şüphelere yol açtı.

■ Hem hedefler hem de maddi destekler konusunda taraflar arasındaki anlaşmazlıklar ve fikir ayrılıkları daha görünür oldu.

■ Belli bölgelerin ve ülkelerin hâlâ yeterince temsil edilmemesi küresel adalet ve kapsayıcılık kavramlarını daha da tartışılır hale getirdi.

■ Yine diğer yıllarla benzer bir manzara olarak COP28'e katılan 133 dünya liderinden yalnızca 15'inin kadın olması da dikkat çeken bir diğer unsur oldu.

TÜRKİYE VE COP28

Bu yıl binin üzerinde rekor sayıda temsilciyle konferansa katılan Türkiye açısından COP28'in oldukça karmaşık geçtiğini söylememiz mümkün. COP28'in en önemli gündem maddelerinden biri olan fosil yakıtlardan çıkış konusuna, ilk gündemden bu yana karşı çıkan Türkiye'nin uluslararası iklim yönetiminde yapıcı bir rol almasının önemini vurgulamak üzere iklim örgütleri, daha konferans devam ederken Türkiye'nin başmüzake-

recisi Fatma Varank'a bir mektup ileterek Küresel Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği Taahhüdü'nü imzalamasını talep etti. Dünyada en çok seragazı salan 15'inci ülke olan Türkiye ne yazık ki bir fırsatı daha kaçırarak taahhüde imza atmadı. Bununla birlikte yenilenebilir enerjiye olan bağlılığını ortaya koymaya çalışsa da yenilenebilir enerji kapasitesinin 2030 yılına kadar üç katına çıkarılmasını taahhüt eden ülkeler arasında da yer almadı.

Türkiye'nin net ve iddialı bir emisyon azaltım hedefinin olmaması, düşük karbonlu ekonomiye geçişe yönelik yol haritasının bulunmaması endişe yaratan konulardan biri olurken iklim değişikliği kaynaklı afetler için oluşturulan Kayıp Zarar Fonundan yararlanmak istediğini belirten Türkiye, kırılğan ülkeler statüsünde değerlendirilmeyi talep etti.

PEKİ, YA BUNDAN SONRA?

COP28'in sona ermesiyle birlikte ülkelerin sonuçları değerlendirip eylem planlarını ortaya çıkarmaları gereken bir döneme giriyoruz. Bu noktada anlaşmaların sağlam bir şekilde uygulanıp uygulanmayacağı, vaatlerle eylemler arasında ne boyutta tutarsızlıkların ortaya çıkacağı, finansman ve uygulama arasındaki dengelerin yakalanıp yakalanamayacağı uzun süre tartışılacak gibi duruyor. Uluslararası işbirlikleri, teknolojik gelişmelerin iyi değerlendirilmesi ve halkın katılımı bu yolculukta gezegeni kurtarmak üzere atılabilecek en doğru adımlar olarak değerlendirilebilir. Artık kritik eşğin yaklaştığını değil de çoktan aşıldığını düşünecek olursak, COP28'in doğru bir dönüştürücü değişim sağlamasını ummaktan başka çaremiz yok gibi gözüküyor. #

—“Açık Radyo.” 95.0

Çizim:
Ohannes Şaşkal

CANLILAR ÂLEMİNİ TEHDİT EDEN DEV KRİZLER
ACİLİYET VE ADİLİYET
ÇERÇEVESİNDE ELE ALINMALI.

ACİLEN DEVASA BİR
SOSYAL HAREKET
YARATIP ADİL SOSYAL NORMLAR OLUŞTURMALIYIZ.

BUNLAR İÇİNSE
FARKINDALIK
YARATMAK ZORUNDAYIZ.

Prof. Dr. E. Didem EVCİ KIRAZ, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD. Öğretim Üyesi, Disiplinlerarası Çevre Sağlığı Anabilim Dalı Başkanı

35 Yıllık Bir Çabanın Yıldönümü: Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Sağlıklı Şehirler Projesi

Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Sağlıklı Şehirler Programı Yıllık İş Toplantısı ve Teknik Konferansı 2023 (ABM 2023), "Herkes için Sağlık ve Refah" temasıyla Utrecht-Hollanda'da, 21-23 Kasım tarihlerinde gerçekleştirildi. 35 yıllık bir çabanın yaş günü kutlaması olarak başlayan, ancak kapsamında gelecek 35 yıla yetecek yeni bakış açıları barındıran çok disiplinli ve çok sektörlü bir etkinlikti. Etkinliğe [Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği heyeti](#) olarak katılım sağladık. Prof. Dr. Handan Türkoğlu, Prof. Dr. Gül Sayan Atanur ve Prof. Dr. Tülin Vural Aslan ve ben Prof. Dr. E. Didem Evcı Kiraz Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği Danışma Kurulu Üyeleri olarak heyette bulunduk. Ben, Prof. Dr. Handan Türkoğlu ve Prof. Dr. Gül Sayan Atanur

aynı zamanda Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Sağlıklı Şehirler Programı Faz VII Bilim Kurulu Üyesi kimliğimizle de iş toplantısında yer aldık.

HERKES İÇİN SAĞLIK

Ankara'da, 1996 yılında, Sağlık Bakanlığı Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığında Uluslararası İlişkiler Sorumlusu olarak görevlendirildiğimde, "Dünya Sağlık Örgütü Sağlıklı Şehirler Projesi" bana verilen dosyalardan biriydi. Sağlıklı Şehirler Projesi 1993 yılında Türkiye'ye İzmir'de düzenlenen büyük bir etkinlikle tanıtılmış, heyetlerin 1993 öncesi toplantı katılımlarıyla olgunlaşan Türkiye katılımı 1993'te netleşmiş ve 1996 yılından itibaren büyük bir ilgiyle üzerine yoğunlaştığım proje bir halk sağlığı çalışanı olarak beni çok etkilemişti. Direkt insana dokunan, sağlığın geliştirilmesi için bir iletişim stratejisi öngören, yerel yönetimlerin liderliğini sağlık liderliği olarak tanımlayan ve onlara çok büyük sorumluluklar yükleyen bir oluşumdu. Sağlık Bakanlığının yerel kalkınmaya, sürdürülebilirlik hedeflerine, herkes için sağlık faaliyetlerine, çok paydaşlı sağlık yaklaşımına katkısı muhteşem olurdu. Tüm bu duygularla, 1996-2004 yılları arasında Sağlık Bakanlığında Sağlıklı Şehirler Projesi'ni yürüttüm. 2000 yılında Dünya Sağlık Örgütü Türkiye Ulusal Sağlıklı Şehirler Ağı Koordinatörü olarak atandım. Aynı yıl, Türkiye'nin ilk sağlıklı şehri ilan edildi: Bursa. Ulusal ağımıza üye tüm belediyelerimizle birlikte yaptığımız çalışmalar sürerken Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin öncülüğünde Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği girişimleri de başladı.

Bu yıl 18. yılını Mardin’de düzenlenen konferansla kutlayan Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği, 2005 yılında projede önemli bir konuma geldi. Şu an Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği Merkezi ve Dünya Sağlık Örgütü Türkiye Ulusal Sağlıklı Şehirler Ağı Koordinatörlüğü Bursa’da. Tüm bu öykümüzü, eski ağ koordinatörü olarak ben ve yeni ağ koordinatörü olarak Nalan Fidan ile birlikte **“Türkiye Experiences For 30 Years In The Healthy Cities Movement”** bildirisini de Utrecht’e taşıdık.

SAĞLIKLI YERLEŞİM ALANLARI

İklim taraflarının Dubai’de gerçekleştirdiği COP28 gibi **Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Sağlıklı Şehirler Programı Yıllık İş Toplantısı ve Teknik Konferansı 2023 (ABM 2023) de halk sağlığını merkeze koyan sağlıklı yerleşim alanları yaratmak ilkesiyle düzenlendi.** Konferans 350’den fazla katılımcı, yaklaşık 50 sunum, altı çalışma grubu, **üç** genel oturum, bir yuvarlak masa toplantısı, online/video katılımları, çizgi film ile canlandırmalar ve katılımcıların seçimine bırakılan saha gezileri, film gösterisi, fotoğraf çekimleri, yemek sunumları, birebir görüşme olanakları, fikir alışverişi için ergonomik, renkli ortamlar

“İklim taraflarının Dubai’de gerçekleştirdiği COP28 gibi Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Sağlıklı Şehirler Programı Yıllık İş Toplantısı ve Teknik Konferansı 2023 (ABM 2023) de halk sağlığını merkeze koyan sağlıklı yerleşim alanları yaratmak ilkesiyle düzenlendi”

(özellikle de yaş günü rengi olan mercan) ile sürdü. ABM 2023’te gençler de seslerini daha güçlü duyurmayı başardı.

Yeni şehirler/ilgili meslektaşlarımızın da dahil olduğu yaklaşık 30 katılımcı ile Dünya Sağlık Örgütü Sağlıklı Şehirler Ağı Çevre ve Sağlık Çalışma Grubu toplantısını da gerçekleştirdik. 2024’ün başlarında çevrimiçi bir toplantı ile yeni dönemi bu konferans ve iş toplantısı kararlarına göre şekillendireceğiz. Temel sonuçlar şunlar: Kentsel yeşil alanlar hakkındaki iki sayfalık metnin son şekli verildi. Çalışma grubu ile Çevre ve Sağlık Bakanları Konferansı’nda alınan kararlar doğrultusunda, DSÖ çevre-sağlık programı ortaklığının yapılandırılması çalışıldı. Tek Sağlık konusunda Fransız Ulusal Ağından, Lyon’dan (URBACT projesi) ve DSÖ Bonn ofisinden, 2024’ün başlarında kısa bir politika belgesi için çalışmalarımızı sürdürmek için ilgili girdiler olan güncellemeler alındı. Çalışmalarımızın öncelikli alanları iklim değişikliği şemsiyesi altında.

Tek sağlık alanında kurumlar, belediyeler, sivil toplum kuruluşları ve akademinin bir arada sunum yaptığı bildiri oturumunda; Aydın örneğinde akademik yaşamda tek sağlık farkındalığı saha çalışmamızı paylaştım (Interdisciplinary Sectional View Of One Health Awareness).

Hollanda’dan elde edilen temel çıktılar ise şunlar:

- [12 maddeden oluşan Bildiri Metni](#),
- Dünya Sağlıklı Şehirler Ağı ve şehir, çevre, sağlık paydaşları ile yeni ortaklıklar,
- Proje fikirleri,
- Yayın fikirleri,
- Yeni araştırma ve çalışma alanları,
- Disiplinler ve sektörlerle işbirliği temelleri. #

Arnas AKBAŞ, Nivogo CEO'su

Bir Döngüsel Dönüşüm Hareketi: Nivogo

Moda sektöründe atıl durumda bekleyen ürünlere ve dünyanın geleceğine olan farkındalığımızla başladığımız yolculuğumuzu, Avrupa'nın 1 Numaralı Döngüsel Ekonomi girişimi olarak sürdürmekten gurur duyuyoruz. Bireysel kullanıcılar ve marka partnerlerimizden aldığımız moda ürünlerini yenileyerek tekrar döngüsel ekonomiye kazandırıyoruz. Bu sayede sektörün atık olarak nitelendirdiği ancak kullanılabilir olan ürünleri tekrar döngüye dahil ederek karbon ayakizinin ve dünya üzerindeki baskısının azaltılması gibi birçok avantaj sağlıyoruz. Yanı sıra bireysel kullanıcı tarafında da sürdürülebilir bir moda anlayışının mümkün olabileceğini gösteriyoruz.

İKİ MİLYONA YAKIN ÜRÜNÜ YENİLEDİK

Nivogo'nun ismi dahi bu amaca hizmet ediyor: Nivogo "yeni" (nivo) ve "harekete geçmek" (go) kelimelerini bir araya getiriyor. Bir diğer deyişle Nivogo, özünde bir döngüsel dönüşüm hareketi. Bugün sayısı 20'yi geçen lokal ve global marka partnerimizle her yıl yüz binlerce ürünü yeniliyor ve Nivogo mağazalarımızda yeni kullanıcılarıyla buluşturuyoruz. Sağladığımız fayda sadece bununla da sınırlı değil. Moda endüstrisi petrolden sonra dünyamızı tehdit

eden en büyük ikinci endüstri. Her yıl 100 milyar ürün üreten sektörde, ürünlerin %85'i atık haline geliyor. Atıkların %30'undan markalar, %70'inden ise bireysel kullanıcılar sorumlu. Dünyamızın geleceğini tehlikeye atan bu atıkların önüne geçmenin yolu ise topluma ve markalara döngüsel ve sürdürülebilir bir yolun olduğu farkındalığını kazandırmaktan geçiyor. Böylelikle bu ürünlerin yol açtığı enerji, su, hammadde ve karbon salımı azaltılıyor. Nivogo olarak kurulduğumuz günden bu yana Gebze'deki 5 bin metrekarelik, Türkiye'nin ilk ve en büyük yenileme merkezinde 2 milyona yakın ürünü yenileyerek döngüsel ekonomiye kazandırdık. Yenilediğimiz ürünlerle, bu ürünlerin sıfırdan üretilmesi için gerekli olan 11 milyar litrenin üzerinde suyun israfını önledik; aynı zamanda 10 milyon kilogram karbon emisyonunun önüne geçtik.

DAHA YAŞANILABİLİR BİR DÜNYA İÇİN

Çevresel etkimizi sayılar ve verilerle ifade etmenin yanında sosyal etki açısından Nivogo olarak amacımız; insanlara farklı bir seçeneğin de olduğunu göstermek, daha yaşanılabilir bir dünya için alternatif yolların olduğu bilincini artırmak.

Avrupa'nın 1 Numaralı Döngüsel Ekonomi Girişimi olarak Türkiye'yi dünyanın döngüsel merkezi haline getirme misyonu ile ilerliyoruz. İş modelimizle kuruluşumuzun ilk yıllarından itibaren ulusal ve uluslararası birçok kurum ve dernekten ödül aldık. Bu ödüllerden biri, şu an döngüsel dönüşüm marka partnerlerimizden olan Kale Grubu'ndan, 2021

“İbrahim Bodur Sosyal Giriŧimcilik Programı, dŧnyaya ve çevreye karŧı kendini sorumlu hisseden sosyal giriŧimcilere fırsat sunan, sosyal faydayı ön planda tutan bŧyŧk bir ekosistem ve bu ekosistemin içerisinde bu denli erken zamanda yer alabilmek çok kıymetli”

yılında aldığımız “İbrahim Bodur Sosyal Giriŧimcilik dŧlŧ”. Özellikle kurulumuzun ilk yılında bu dŧlŧ almak bizler için çok önemli ve değerliydi. İbrahim Bodur Sosyal Giriŧimcilik Programı, dŧnyaya ve çevreye karŧı kendini sorumlu hisseden sosyal giriŧimcilere fırsat sunan, sosyal faydayı ön planda tutan bŧyŧk bir ekosistem ve bu ekosistemin içerisinde bu denli erken zamanda yer alabilmek çok kıymetli. Bir diğer kilometre taŧımız da What Design Can Do (WDCD) platformunun IKEA Foundation kŧresel ortaklığında dŧzenledięi

Make It Circular Challenge'da dŧnyanın en iyi 13 dŧngŧsel giriŧimi seilmemiz. Ardından G20 Dijital Ekonomi Bakanlar Toplantısı'nda “Avrupa'nın 1 Numaralı Dŧngŧsel Ekonomi Giriŧimi” seçildik. Tŧm bunlar ŧlkemizi dŧnyanın dŧngŧsel ekonomi merkezi haline getirme misyonumuzda emin adımlarla ilerlediğimiz noktada bize gŧven veriyor. Yolculuğumuzda partner markalarımız ve dŧngŧsel kahraman olarak adlandırdığımız mŧŧterilerimizle dŧnyayı gelecek nesiller için daha yaŧanılabılır hale getirmek için alıŧmaya devam edeceğiz. #

Sibel BÜLAY
sibel.bulay@gmail.com

Mega Şehirler, Küresel Gündem ve Finansman

22 Ekim günü Feshane’de, İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin (İBB) ev sahipliğini yaptığı Mega Şehirler Zirvesi düzenlendi. İmamoğlu zirvenin açılışında yaptığı konuşmada, mega şehirlerin iki önemli konu ile karşı karşıya olduğunu söyledi: “Hemşerilerimize nasıl daha kaliteli, adil ve erişilebilir hizmet sunabiliriz? Ve bu hizmetleri vermek için ne gibi finans yollarına başvurabiliriz?”

Zirvenin teması bu iki konuyu birleştiriyor: “Erişilebilir Mega Şehir Hizmetleri için Sürdürülebilir Finansman.” Zirvede mega şehirlerle ilgili çok sayıda konu ele alındı: Ulaşım, akıllı şehir ve dijitalleşme, çevre, toplumsal cinsiyet eşitliği... Burada küresel gündem ve finans konularını ele alacağım.

*Yazar ve Düşünce Lideri Charles Landry:
“Şehirlerimizde maddi olarak sürekli büyüyen, sosyal olarak bölücü ve çevreye düşman bir ekonomik düzene ve yaşam tarzına sahibiz. Ve dünya acı çekiyor”*

ZİRVE, NEDEN?

Çok sayıda uluslararası kent birliği var ve her yıl kent konulu toplantılar, zirveler, kongreler düzenleniyor. O halde İmamoğlu, mega şehir konulu zirveye neden gerek duydu? Her ne kadar nüfusu 50 bin olan da, 37,7 milyon olan da şehir olarak tanımlanıyorsa da, özünde durum çok farklı. Bunları ayrı kılan etmenler ise barındırdıkları nüfus ve yüzölçümlerinin büyüklüğü.

Tokyo-Yokohama nüfusu: 37,7 milyon; yüzölçümü 8775 kilometrekare,

İstanbul nüfusu: 16 milyon (Su kullanım verilerine göre 20 milyon); yüzölçümü ise 5343 kilometrekare. İmamoğlu’na göre, “Mega şehirler yönetiminde en temel sorunlardan biri doğal kaynakların korunması ve vatandaşların en temel ihtiyaçlarının giderilmesi arasındaki dengeyi korumaktır.” Bu çok önemli bir tespit!

16 milyon nüfusu olan mega şehre hizmet sağlamak doğanın taşıma kapasitesini zorluyor, hatta zaman zaman aşılıyor. Örneğin, İstanbul’un kendi su kaynakları yetmediğinden Melen Çayı, Yeşilçay ve İstrancalar’daki su havzalarından su getiriliyor. Kırklareli ve Sakarya’dan İstanbul’a su getirilmesi bu defa Kırklareli ve Sakarya’da sorun yaratıyor.

- Tarım alanları sular altında kalıyor.
  - Köylünün elinden köyü, toprağı ve geçimi alınıyor.
  - Köylünün elinden köyü alındığından, köylü başka yerlere taşınmak zorunda bırakılıyor.
  - Köylünün elinden toprağı alındığında geçim kaynağı da elinden alınmış oluyor.
  - Bunun sonucunda da köylü şehre göçe zorlanıyor.
  - Toprağına bağımlı bir yaşam süren vatandaş, apartman dairelerinde ve şehirlerde yaşamaya zorlanıyor; yaşam tarzını değiştirmek zorunda kalıyor.
- Elbette, şehre göçe zorlananlar şehirden hizmet bekleyecek. Nüfus artışıyla beraber daha çok su gerekecek ve yeni su kaynakları bulmak için daha da uzaklara gidilecek... Başka köylüler göçe zorlanacak, vesaire... Ekosistem üzerindeki baskılar arttıkça eko-

sistemin taşıma kapasitesi zorlanıyor, hatta (bu örnekte olduğu gibi) aşıyor.

- Yüzölçümü arttıkça da sistemin taşıma kapasitesi zorlanıyor.
- Şehir yayıldıkça nüfus yoğunluğu azalıyor ve ulaşım gereksinimi artıyor.
- Yoğun yerleşim olmayan yerlerde toplu taşıma sistemleri verimli olmuyor ve özel araç kullanımı artıyor.
- Özel araç kullanımı arttıkça trafik sıkışıklığı ve hava kirliliği artıyor, iklim krizi büyüyor.
- Tarım alanları ve yeşil alanlar yok ediliyor ve gıdaya erişim sorunu büyüyor; maliyetler artıyor.
- Asfaltla kaplanan araziler suyu yeraltına aktarma görevini yerine getiremiyor.
- Yeraltı su kaynakları beslenemediğinden su sorunu büyüyor. Hizmet maliyetleri artıyor.

Mega şehirler hem doğanın hem de şehrin taşıma kapasitesini zorluyor. Ve sistemin dengesi bir yerde bozulunca diğer alt sistemlerdeki denge de bozuluyor. Şehirler tek başına bu zorlukların, boyutu giderek artan sorunların üstesinden gelmek için yeterli bilgi ve kaynaklara -özellikle de finansmana- sahip değil. İşte bu nedenle uluslararası işbirliğine ihtiyaç var.

İmamoğlu, sorunları çözmek için şehirlerin işbirliği yapmasını, deneyimlerin paylaşılmasını çok önemsiyor. Bu bağlamda İmamoğlu, **Mega Şehirler Zirve-**

“Mega şehirler hem doğanın hem de şehrin taşıma kapasitelerini zorluyor. Ve sistemin dengesi bir yerde bozulunca diğer alt sistemlerdeki denge de bozuluyor. Şehirler tek başına bu zorlukların, boyutu giderek artan sorunların üstesinden gelmek için yeterli bilgi ve kaynaklara -özellikle de finansmana- sahip değil. İşte bu nedenle uluslararası işbirliğine ihtiyaç var.”

si'nin yanı sıra Balkan şehirleri arasında dayanışma ve işbirliğini artırmak amacıyla **“B40 Balkan Şehirleri Ağı”**nın kurulmasına da öncülük yaptı.

KÜRESEL GÜNDEM

Küresel gündemin üst sıralarında yer alan iklim krizi, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ve biyolojik çeşitlilik kaybı uluslararası arenada devletler düzeyinde müzakere ediliyor. Fakat sorunların odağında megkentler bulunuyor. Örneğin, seragazi emisyonlarının %70'inden fazlası şehirlerden kaynaklanıyor. Küresel sorunların kaynağı olmakla beraber en etkin çözümü üretebilecek olanlar da yine şehirler.

Bu gerçeğe rağmen konular müzakere edilirken masada sadece ülkeleri görüyoruz. Şehirler masada yok! Küresel sorunlara karşı şehirlerin de müzakere- lere katılımı bir zorunluluk halini aldı.

“Küresel sorunlar karşısında yapılması gerekenlerin anlaşılmasında bize yardımcı olacak belediye başkanlarının liderliğine ihtiyacımız var. Durum acil! 2023 son 125 bin yılın ardından kaydedilen en sıcak yıl. Dramatik değişiklikler hâlâ önümüzde”

Kentsel Uzman ve Düşünce Lideri Nicholas You, şehirlerin katılımını sağlamak için yıllardır savaştıklarını ifade etti: “Bir savaş diyorum çünkü iklim değişikliği gibi, çevre gibi küresel politikayı ilgilendiren konularda şehirlerin de kilit rolü olduğunu kabul ettirmekte; müzakerelere şehirlerin katılımını sağlamakta zorlanıyoruz...”

Floransa Belediye Başkanı ve EuroCities Başkanı Dario Nardella, karar süreçlerine dahil edilmemelerinin şehirlerde yarattığı sorunları anlattı: “EuroCities başkanı olarak önceliğim, belediye başkanlarının bölgesel, ulusal, Avrupa ve küresel düzeyde kararların alındığı masada yer almaları için mücadele etmek oldu. Aldığım kararların %70’i Avrupa Birliği (AB) düzenlemeleriyle ilgili. Bu durumda düzenlemelerin müzakere edildiği masada nasıl oluyor da biz yokuz? Bizim de bulunmamız elzem. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’na ulaşmak için şehirlerin katkısı çok önemli. Belediye başkanları ağ kurmaya devam etmeli ve masada bir koltuk talep etmelidir. AB şehirleri olarak, AB Komisyonu Başkanı Ursula Vanderlein’e şehirleri ilgilendiren tartışmalarda ülkelerimizin yanında olmak istediğimizi bildirdik.”

Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri António Guterres de şehirlerin sürdürülebilir kalkınmada, iklim krizinde yaşamsal rol oynadığına inananlardan. Guterres, BM bünyesinde yerel ve bölgesel yönetimlerle ilgili bir danışma grubu kurdu: “İlk kez

belediye başkanları BM yönetiminde masaya oturacak. Belediye başkanlarının somut ve doğrudan katkıları olmadan hiçbir küresel hedefe ulaşılamaz”. Zirveye katılanlar arasında bulunan, iklim krizine dikkat çekmek için Londra’dan İstanbul’a yürümüş olan aktivist Craig Cohon, şehirlerin küresel konularda masada olmayışına da konuşmasında yer verdi: “Batılı hükümetlerin daha fazla söz hakkına, bütçeye ve yönetim yetkisine sahip olmasına kızgıyım. Uluslararası kurumlara kızgıyım çünkü sizi (mega şehirleri) görmüyorlar, tanımıyorlar. Onların gözünde siz sistemin bir parçası değilsiniz. BM’ye üye 90 ülke mega şehirlerden daha küçük olmalarına rağmen söz sahibi. Ama siz sistemin bir parçası değilsiniz.”

Temmuzda, BM’de Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Değerlendirme Toplantısına katılan **You**, bu konuda olumlu bir gelişmeye dikkat çekti: “Üye devletlerin çoğu yerel yönetimler olmadan hedeflere ulaşamayacağını farkına vardı. Ve bence bu ileriye doğru atılmış dev bir adımdı”.

FİNANS

Ekonomist Jeffrey Sachs: “Küresel sorunlar karşısında yapılması gerekenlerin anlaşılmasında bize yardımcı olacak belediye başkanlarının liderliğine ihtiyacımız var. Durum acil! 2023 son 125 bin yılın ardından kaydedilen en sıcak yıl. Dramatik değişiklikler hâlâ önümüzde. Emisyonları azaltsak bile ısınma önümüzdeki on yıllar boyunca devam edecek.

Okyanus seviyelerinin yükselmesi, ileride büyük sorunların olacağı anlamına geliyor. Büyükşehirlerin çoğu su yolları üzerine inşa edilmiştir. Ulusal düzeyde bu konuda neredeyse hiçbir şey yapmadığımızı söylüyor olmak beni çok üzüyor.

Şehirlerimizin sürdürülebilir olabilmesi için önümüzdeki 25 yılda çok ciddi altyapı yatırımları yapılması gerekiyor. Bu da ciddi bir planlama ve finansman ihtiyacı doğuruyor.

Öncelikle şehirler için önümüzdeki 40 yılı kapsayacak senaryolar üreterek karşı karşıya kalınacak riskler net bir şekilde belirlenmeli. Riskler ışığında yatırım öncelikleri saptanmalı. Kuraklık, sel, yükselen deniz seviyeleri, sıcak hava dalgaları ve orman yangınlarını bu riskler arasında sayabiliriz. Elbette, toplu taşıma sistemlerinin elektrikliye dönüştürülmesi ve dijital altyapının geliştirilmesi de ciddi yatırım gerektirecek konular.

Şehirlerin en büyük sorunlarından biri yukarıda belirtilen yatırımları gerçekleştirmek için gerekli finans kaynaklarına erişimde yaşanan sıkıntılar. Ulusal

*İBB Başkanı İmamoğlu ile
Bogota Belediye Başkanı Lopez*

kaynaklara baktığımızda vergi yetkisi ve hükümet gelirleri genellikle merkezi hükümetin kontrolü altında. Uluslararası kalkınma finansmanı kuruluşlarından kaynak sağlamak da sıkıntılı. Çoğunun üyeleri ülkeler olduğundan şehirlere direkt olarak finansman sağlayamıyorlar. Yurt dışından alınacak kredilerde devlet desteği aranıyor.”

Bogota Belediye Başkanı ve Metropolis Başkanı Claudia Lopez, şehirlerin finansmana erişim konusunda yaşadıkları sorunları anlattı: “Çok taraflı yatırım bankalarının reforma ihtiyacı vardır. İklim krizi, sürdürülebilir kalkınma için ayrılan fonlar bugün, gereksiz bürokrasi yüzünden, bu bankalarda tıkanmış vaziyette.

Şehirler küresel sorunların kaynağı olmakla beraber çözüm üretebilecek aktörler olarak tüm bankaların bizi ciddiye almalarını istiyor ve bekliyoruz. Paranın çok taraflı bankalara sıkışıp kalması yerine şehirlerimizde, çözümlerimizi uygulamada kullanılmasını istiyoruz. Fakat şehir hizmetlerini sağlamak için gerekli fonlara erişimde ciddi bürokrasi ile karşı karşıya kalıyoruz. Siyasi karar alma süreçlerinde sıkışıp kaldık.

Biz sadaka istemiyoruz.

Küresel sorunların çözümlerini hayata geçirmenin en etkili yolu, fonları doğrudan şehirlere dağıtmaktır. BM'den, şehirlerin sürdürülebilir kalkınma fonlarına ulaşmak için karşılaması gereken koşulları

oluşturmasını istiyoruz. Hatta şehirler kendi çok taraflı bankacılık sistemlerini kurmalı: Dünya Bankası, Asian Development Bank, Inter American Development Bank gibi küresel bir yatırım sistemi. Ve finansman elde etmek için gerekli makroekonomik, teknik ve mali koşulların belirlenmesini istiyoruz.”

IFC (Uluslararası Finans Kurumu) Müdürlerinden Marieme

Travaly, şehirler için yeni finansal araçlar geliştirildiğini anlattı:

“Yeni borç finansmanı ve borçlanma araçları, özellikle sürdürülebilirlik bağlantılı tahviller, kurumsal ve özel sermayenin iklim yatırıma doğru harekete geçirilmesi için muazzam bir fırsatı temsil ediyor. Sürdürülebilirlik bağlantılı tahvil (SLB); finansal ve yapısal özelliklerin, tahvil ihraççısının belirli bir zaman dilimi içinde sürdürülebilirliğe veya ESG1 (yatırım yaparken çevresel sorunların, sosyal sorunların ve kurumsal yönetim konularının dikkate alınmasını öneren bir dizi husus) ölçütlerine ulaşmış olmasına bağlı bir borçlanma aracıdır. Bu tahviller iklim krizine uyum ve azaltım, toplumsal cinsiyet eşitliği, plastik kirliliği ve biyolojik çeşitlilik konularındaki projeler için geliştirildi. Proje hedeflerine ulaşılmazsa yatırımcılara daha yüksek faiz ödeniyor. Bu performans dayalı araç, ihraççıların tahvil üzerindeki indirimli faiz oranlarından yararlanırken sürdürülebilirlik sonuçlarında gelecekteki iyileştirmelere açık bir şekilde taahhüt vermelerine olanak tanıyor. Bu tahvil kullanımının ilk örneği toplumsal cinsiyet eşitliği konusunu da içeren İzmir İZSU projesidir.”

Sachs: “Yatırım gündeminin gerçekten şehirler tarafından yönetilmesi gerekiyor. Şehirlerin riskleri, yatırım ihtiyaçlarını, maliyetleri ve en iyi teknik seçenekleri belirlemeleri gerekiyor”.

Paris Belediye Başkanı Hidalgo'nun başkanlığında bir komisyon kuruldu. Komisyon, şehirleri iklim

“Küresel gündemin üst sıralarında yer alan iklim krizi, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ve biyolojik çeşitlilik kaybı uluslararası arenada devletler düzeyinde müzakere ediliyor. Fakat sorunların odağında mega kentler bulunuyor. Örneğin, seragazi emisyonlarının %70'inden fazlası şehirlerden kaynaklanıyor. Küresel sorunların kaynağı olmakla beraber en etkin çözümü üretebilecek olanlar da yine şehirler”

felaketlerinden korumak ve enerji dönüşümüne yatırım yapmak için önümüzdeki 25 yılda şehirlerin ihtiyaç duyacağı büyük ölçekli altyapı yatırımları için finansman imkanlarını araştırıyor. Çalışmanın sonuçları Temmuz 2024'te, Paris'te sunulacak. Hedef, yeni bir uluslararası kentsel finans bankası veya ulusal ölçekteki kentsel yatırımları hedefleyen mevcut Çok Yönlü Kalkınma Bankalarının büyütülmesi. Komisyon önerilerinin Kasım

ayındaki G20 Zirvesinde kabul edilmesi bekleniyor. Guterres bu girişimi güçlü bir şekilde destekliyor. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve iklimle ilgili yatırımların finansmanı için yeni ve büyük bir teşvik çağrısında bulunuyor.

SONUÇ

Lopez: “Büyük sorunlarla karşı karşıyayız. Geleniğin ve modernliğin kavşağında, hem mirası hem de kalkınmayı kucaklayan bir gelecek için öğrenimleri kanalize etmeliyiz. Amacımız daha ademi merkeziyetçi, daha yaşanabilir, daha kapsayıcı, daha yeşil, daha davetkar ve açık şehirler. Daha eşit, adil ve sürdürülebilir toplumlar.

Ulusların başarısı şehirlerin, özellikle de mega şehirlerin başarısıyla bağlantılıdır. Ancak, siyasi çekişmeler, merkezin güç ve nüfuzu kaybetme korkusu yerel yönetimlerin kaynaklara erişimini engelliyor. Mega şehirler uluslararası sistemin en geleceğe yönelik oyuncularındır. Verilerin toplanması ve paylaşılması yoluyla mega şehirlerin daha iyi anlaşılmasını teşvik etmemiz gerekiyor. Yerel yönetimlerin finansmana erişimi sağlanmalıdır.”

İmamoğlu: “Bundan sonra aramızda oluşan kapsayıcı diyalog ve işbirliğinin devamı çok önemli. Bu zorluklarla tek başına yüzleşmek zordur. Ancak birlikte çalıştığımızda gücümüz artar.” #

Tedavi gören çocuklar için

umudu,

geleceğimiz için

doğayı koruyun!

Hemen İncele

Prof. Dr. Ahu ERGEN, Bahçeşehir Üniversitesi Öğretim Üyesi
ahu.ergen@bau.edu.tr

Tüketici Döngüsel Ekonomiye Hazır mı?

Döngüsel ekonomi; ürün, malzeme ve kaynakların değerinin ekonomide olabildiği kadar uzun, atık miktarının ise en düşük seviyede tutulduğu bir ekonomik yaklaşım. Ellen MacArthur Vakfı'na göre ise döngüsel ekonomi, "Atığı ve kirliliği tasarımdan itibaren ortadan kaldıran, ürünleri ve materyalleri

kullanımda tutan ve doğal sistemleri yenileyen ilkeler bütünü". Yenilenebilir kaynakların mümkün olduğunca uzun süre kullanılması döngüsel ekonomide önemli yer tutuyor. Bunun için de ürünler ve hizmetler en baştan, teknik ya da biyolojik döngülerde yeniden kullanılabilir şekilde tasarlanıyor. Böylelikle hem atık hem de kaynak kullanımı azalırken doğa tahribatının da önüne geçiliyor. Yeşil ve Döngüsel Ekonomiye geçiş maddesini, T.C. Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan "Yeşil Mutabakat Eylem Planı" hedefleri arasında da görüyoruz. Plandaki diğer hedefler ise Sınırdaki Karbon Düzenlemeleri, Yeşil Finansman; Temiz, Ekonomik ve Güvenli Enerji Arzı, Sürdürülebilir Tarım, Sürdürülebilir Akıllı Ulaşım, İklim De-

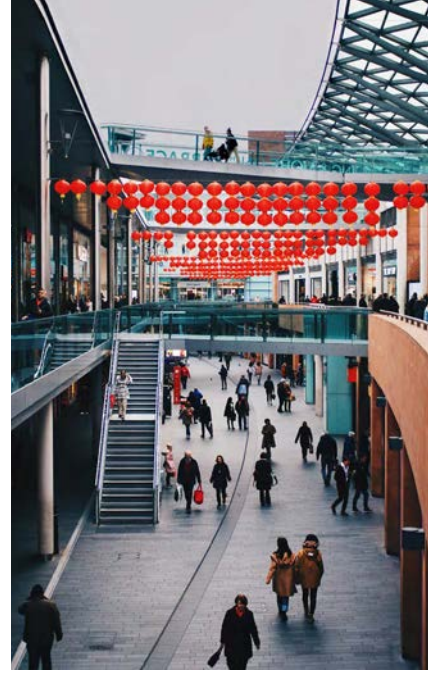
"Yenilenebilir kaynakların mümkün olduğunca uzun süre kullanılması döngüsel ekonomide önemli yer tutuyor. Bunun için de ürünler ve hizmetler en baştan, teknik ya da biyolojik döngülerde yeniden kullanılabilir şekilde tasarlanıyor"

ğişikliği ile Mücadele, Diplomasi ve Bilgilendirme-Bilinçlendirme Faaliyetleri.

Doç. Dr. Özge Sığırcı ile birlikte yazdığımız "[Döngüsel Ekonomi Üzerine Bir Sistemik Literatür Taraması](#)" başlıklı makalede, döngüsel ekonomiyle ilgili işletme alanında yapılmış araştırmaları inceledik. 1975-

2021 yılları arasında Web of Science veri tabanında yer alan tüm yayınları dahil ederek işletme alanındaki 164 yayını taradık. Döngüsel ekonomi konulu bu yayınların sekiz alanda yoğunlaştığını gördük: (i) Döngüsel Ekonomide Geridönüşüm, (ii) Döngüsel Ekonomide İşbirliği, (iii) Döngüsel Ekonomiye Geçiş Uygulamaları, (iv) Döngüsel Ekonomide Dijital Teknolojiler ve Ters Lojistik, (v) Döngüsel Ekonomide Kolaylaştırıcılar, Engeller ve İş Modelleri, (vi) Döngüsel Ekonomide İşletme Kaynak Kullanımı ve Eko-Yenilikler, (vii) Döngüsel Ekonomide Politikalar, (viii) Döngüsel Ekonomi ve Tüketici Davranışı.

Bilhassa tüketici davranışı ve döngüsel ekonomi ile ilişkili çalışmalar incelendiğinde aşağıdaki başlıkların öne çıktığını fark ettik: Ürünün sahipliği yerine kiralama, geridönüşüm, yeniden kullanım,

etik satın alma niyeti ve döngüsel iş modellerine yönelik davranış, yeniden üretilmiş ve yeniden kullanılan ürünlere yönelik tüketici tutumu, döngüsel moda yönelik tüketici görüşleri, ürünlerin imhası, döngüsel ambalajlama ve tüketici, kullanılmış ve yeniden üretilmiş ürünlere yönelik tüketici tutumları, tüketicilerin tamir etme davranışları, tüketicide döngüsel ekonomiye dair bilişsel önyargılar, biyoplastiklerin tüketici tarafından kabulü, paylaşım ekonomisinin tüketici davranışında yaratacağı değişim.

İHTİYACIMIZ ZİHNİYET DÖNÜŞÜMÜ

Mevcut ekonomik sistem pek çok ülkede tüketicilerin hızla tüketmesi, elindekileri bir an önce yenileriyle değiştirmesi üzerine inşa edilmiş durumda. Döngüsel bir ekonomiye geçiş tüketicinin bilinçlenmesi ve teşvik edilmesi, buradan fayda elde etmesi ve bu davranış değişikliğinde anlam bulması ile hızlanabilir. Bu noktada, pandemi ve sonrasında gelen değişimlerin etkili olabileceği düşünülüyor. Pandemi ile birlikte hem ekonomik

nedenlerle hem de karantinanın getirdiği zorunluluklarla tüketim kalıplarında ve tüketimi harekete geçiren psikolojik unsurlarda bazı değişimler meydana geldi. Döngüsel ekonominin tüketici tarafından benimsenmesinde eğitim, iletişim kampanyaları, davranışsal ekonomi uygulamaları gibi araçlar etkili olabilir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde devletin bu konuda rolü oldukça önemli. Döngüsel ekonomiyi hayata geçirmek için tüketicide önemli bir zihniyet dönüşümüne ihtiyaç var. Okullarda ve üniversitelerde müfredata sürdürülebilirlik ve döngüsel ekonomiye dair derslerin/konuların eklenmesi, sürdürülebilirlik okuryazarlığının toplumun her kesimine kazandırılması çözümler arasında. Dayanıklı ürünleri satın almak, gerektiğinde tamir ederek kullanmak, israfı azaltmak, geridönüşümü yaygınlaştırmak, hızlı modadan uzaklaşmak, kaynakları verimli kullanmak gibi tüketici davranışları döngüsel ekonominin önemli boyutları ve sürdürülebilir bir kalkınma için bu dönüşüme acilen ihtiyaç var. #

“Döngüsel ekonominin tüketici tarafından benimsenmesinde eğitim, iletişim kampanyaları, davranışsal ekonomi uygulamaları gibi araçlar etkili olabilir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde devletin bu konuda rolü oldukça önemli”

Arif ERGİN, Yeşil Ekonomi ve İklim Finansmanı Uzmanı
ergingarifergin.com

COP31 Kapadokya'da Gerçekleşir mi?

Bu yıl Birleşik Arap Emirlikleri'nde düzenlenen COP28 İklim Zirvesi, zirveler tarihinde ilk kez fosil yakıtlardan uzaklaşmanın gerekliliğini kabul eden bir mutabakatla sona erdi. İklim müzakerelerinin yaklaşık 30 yıllık tarihinde ilk kez küresel ısınmayı durdurmak için "fosil yakıtlardan uzaklaşma" çağrısının yapılmış olması, pek çokları gibi beni de mutlu etse de konudan biraz uzaklaşıp içinde bulunduğumuz duruma kuşbakışı baktığımızda bunun aslında çok da sevinilecek bir şey olmadığını görüyor insan. Küresel ısınmanın ne

olduğu, niye olduğu, nasıl bir felakete sebep olduğu ve nasıl durdurulabileceğine dair yedi yaşında bir çocuğa sunum yapsak; onun 30 dakika içinde problemi anlayıp bize hak vereceği bir konuda, 30 yılda koca koca adamlar, kurumlar, devletlerle ve düzenlenen onlarca zirve sonunda varıp varabildiğimiz nokta bu oldu. Hepimizi tebrik ediyorum.

Elbette, tarihi kabul edilebilecek bu sonucu da küçümsemiyorum. Küresel karbonsuzlaşma mücadelesinde bu karar ileri yönde atılmış değerli bir adım ve fosil yakıtlardan çıkışın gerekliliği konusunda varılan ilk konsensüs olarak bir milat. Aslına bakarsanız; 1,5 derece hedefini tutturmak için önümüzde kalan zaman 50 yıl falan olsa, alınan bu kararı coşkuyla kutlayanlar arasına ben de katılabilirdim. Ama 1,5 derece hedefi için önümüzde yalnızca birkaç yıl kalmış olduğunu bilmek, içimde buruk bir sevinçten ötesine izin vermiyor. Gerçek şu ki, yerkürenin ihtiyacı olan şey aslında fosil yakıtlar konusunda ani bir fren yapmakken; taraflar, sanki buna daha çok zamanımız varmış gibi yumuşak bir geçişte ısrarcı olduklarının altını çizerek COP28'de de fosil yakıtlardan tamamen vazgeçilmesi konusunda herhangi bir uzlaşmaya varamadılar.

Öte yandan zirve boyunca pek çok alt başlıkta çok daha kararlı ve etkili sonuçlara varıldığını da söylemeliyim. Örneğin, 2030'a kadar küresel yenilenebilir enerji gücünde üç kat ve enerji verimliliğinde iki kat artış öngören girişime 118 ülkenin birden imza atması umut vericiydi. Ne yazık ki bu girişimde Türkiye yoktu. Ülke olarak petrol veya doğalgaz gibi fosil yakıtların üretici-

“Aslına bakarsanız; 1,5 derece hedefini tutturmak için önümüzde kalan zaman 50 yıl falan olsa, alınan bu kararı coşkuyla kutlayanlar arasına ben de katılabılırdim. Ama 1,5 derece hedefi için önümüzde yalnızca birkaç yıl kalmış olduğunu bilmek, içimde buruk bir sevinçten ötesine izin vermiyor”

si değil, üstelik sahip olduğumuz yenilenebilir enerji potansiyeliyle dünyanın en avantajlı ülkelerinden biri olmamıza karşın bu girişime dahil olunmamasını pek anlayamasam da, Türkiye COP28’de aralarında İklim Kulübü ve Sürdürülebilir Tarımın da olduğu çok değerli girişimlere katıldığını açıkladı. Bu girişimler önümüzdeki dönemde hepimizi doğrudan ilgilendirecek gelişmelere neden olacak ve hem reel sektörü hem de finans sektörünü şekillendirecek.

TÜRKİYE’NİN DAHİL OLDUĞU GİRİŞİMLER

[İklim Kulübü \(Climate Club\)](#): Kulüp 2022 yılında G7 Zirvesinde yedi üyeyle kuruldu ve COP28’de 29 yeni ülkenin daha katılımıyla toplam 36 üyeye ulaşarak ilk kez toplandı. Kulübün ana hedefi sanayide karbonsuzlaşmanın sağlanması. Kulüp, bir başka deyişle, ekonomik büyümeden taviz vermeksizin daha düşük karbonlu bir üretim ve tedarik modelinin kurulmasını ve yaygınlaşmasını hedefliyor.

[Sürdürülebilir Tarım, İklim Dirençli Gıda Sistemleri ve İklim Eylemi Deklarasyonu \(Declaration of Sustainable Agriculture, Resilient Food Systems, and Climate Action\)](#): 159 ülkenin katıldığı deklarasyon, tarım sektörünün iklim olaylarına ve iklim krizinin olumsuz etkilerine karşı kırılganlığını azaltmayı amaçlarken gıda güvenliğinin sağlanmasını, tarımda ve gıda sistemlerinde doğru su kullanımının yaygınlaştırılmasını da hedefliyor.

[Beton ve Çimentoda Atılım Girişimi \(Cement and Concrete Breakthrough Initiative\)](#): Girişim, AB Yeşil Mutabakatı kapsamında sınırdaki karbon düzenleme mekanizmasında öncelikli sektör olarak belirlenen çimento

sektörünün karbonsuzlaşması konusunda işbirliğini amaçlıyor. Girişim, karbon ayakizi konusunda en kirletici sektörlerden biri olan çimento ile sınırlı kalmayıp karayolu ulaşımı, beton, enerji, binalar gibi pek çok alanı içine alarak küresel emisyonların %60’ından sorumlu birçok sektörü kapsamış oluyor.

[İklim için Mangrove İttifakı \(The Global Mangrove Alliance\)](#): Sağladığı biyoçeşitlilik ve erozyon direnci ile ekosistemin sigortası olan, ancak iklim krizi nedeniyle büyük risk altındaki Mangrove ormanlarında kaybı durdurmak, kayıpların en az yarısını telafi etmek, kalan ormanlar için korumayı iki kat artırmak ve sürdürülebilir finansmanı harekete geçirmek gibi bir amaçla bir araya gelen ittifak; 2030 yılına kadar 15 milyon hektar ormanın restore edilmesini ve koruma altına alınmasını hedefliyor.

[Eğitim ve İklim Değişikliği Ortak Gündemi Bildirgesi \(Declaration on the Common Agenda for Education and Climate Change\)](#): Başta kız öğrenciler olmak üzere iklim değişikliğinin çocukları olumsuz bir şekilde etkilediğinin tanınmasını, vurgulanmasını ve ulusal eğitim sistemlerinin iklim riskini odağına alacak şekilde yeniden değerlendirilerek geliştirilmesini hedefliyor.

[İklim ve Sağlık Deklarasyonu \(Declaration on Climate and Health\)](#): İklim değişikliğinin sağlık üzerindeki etkisini ortaya koymak ve sağlık sistemlerinin iklim değişikliğinden kaynaklanan hava kirliliği, aktif hareketlilik, sağlıksız gıda gibi olumsuz etkilerini de gözeterek dönüştürülmesini amaçlıyor. Deklarasyona imza koyan ülkeler, iklim değişikliğinden öncelikli olarak olumsuz etkilenen savunmasız durumdaki toplu-

“Heyecanlandırıcı bir gelişme olarak Türkiye’nin COP31’e ev sahipliği yapmaya aday olmasını çok önemsiyorum. Hem ülkemizdeki bilincin artması hem de üç kıtanın merkezindeki konumuyla, katılımcıların nispeten daha kolay ve düşük karbon ayakiziyle katılabilecekleri bir zirve olacağı için dileğim COP31’in Türkiye’de yapılması”

lukların nüfuslarının korunmasına yönelik iyileştirme ve uyum programlarını hayata geçirmeyi hedefliyor.

[İklim Eylemi için Yüksek Hedefli Çok Düzeyli Ortaklıklar Koalisyonu \(Coalition For High Ambition Multilevel Partnerships -CHAMP-\)](#): Toplam 71 ülke tarafından mutabakata varılarak imzalanan CHAMP koalisyonundaki ülkeler, ulusal olarak belirledikleri iklim eylemleri de dahil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere iklim stratejilerinin planlanması, finansmanı, uygulanması ve izlenmesinde en üst düzeyde işbirliği yapmayı amaçlıyor.

Adı geçen değerli girişimlerin yanında, elbette ülkemizin yer almasını çok arzu ettiğim ancak bir şekilde çekimser kalınarak imza atılmayan, yazımın başında belirttiğim bazı girişimler de oldu elbette. Bu girişimler; Küresel Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği Taahhüdü, Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Adil Geçiş ve İklim Eylemi Ortaklığı; İklim, Yardım, Toparlanma ve

Barış Bildirisi; Küresel Soğutma Taahhüdü; Hidrojen Bildirisi; Küresel İklim Finansmanı Çerçevesine İlişkin Liderler Bildirisi; Kömür Sonrası Enerji İttifakı (PPCA); İklim, Doğa ve Toplum Bildirisi ile Uyum Finansmanı Konusunda Kararlılık Koalisyonu olarak sıralanabilir. Özellikle yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği ile ilgili girişimlerde küresel liderliğe oynayabilecek bir başarı geçmişine ve gelecek potansiyeline sahip bir ülke olarak Türkiye, öyle tahmin ediyorum ki önümüzdeki yıllarda çekincelere neden olan pürüzler ortadan kalktığında bu masalarda da hak ettiği yeri alacaktır.

COP31 KAYSERİ, KAPADOKYA VEYA ESKİŞEHİR’DE OLAMAZ MI?

Heyecanlandırıcı bir gelişme olarak Türkiye’nin COP31’e ev sahipliği yapmaya aday olmasını çok önemsiyorum. Hem ülkemizdeki bilincin artması hem de üç kıtanın merkezindeki konumuyla, katılımcıların nispeten daha kolay ve düşük karbon ayakiziyle katılabilecekleri bir zirve olacağı için dileğim COP31’in Türkiye’de yapılması. Hatta bu adaylığı ilk duyduğumdan beri İstanbul, Ankara, İzmir veya Antalya gibi klasikleşmiş ev sahiplikleri yerine neden bu zirve için Kapadokya, Kayseri-Erciyes Kış Sporları Merkezi veya Eskişehir gibi şehircilikte model olmuş ama uluslararası alanda az duyurabildiğimiz bir şehir seçilmesin diye düşünmekten kendimi alamıyorum. Hangi şehrimiz olursa olsun, Türkiye’ye şimdiden başarılar diliyorum. #

SMA Önlenebilir Bir Hastalıktır

Siz de düzenli bağışçımız olarak daha fazla SMA hastasının hayata etkin katılımı için yürüttüğümüz çalışmalara destek olabilirsiniz.

Toplumda SMA farkındalığını artırmak, hasta ve hasta ailelerinin tedavi, eğitim ve sosyal haklara erişimini sağlamak üzere çıktığımız yolda, destekçilerimiz ve bağışçılarımızdan aldığımız güçle geleceğe umutla bakıyoruz.

TÜRKİYE SMA VAKFI

www.sma.org.tr

Bağış sayfası için
QR'i okutunuz.

Tüketilebilir ve Demokratikleştirilmiş Verilerle Üretime dair Operasyonları İyileştirmenin 9 Yolu

“Masa başı çalışanların operasyonel verimlilikte hayati rol oynadığı aşikâr. Verilerin demokratikleştirilmesi, yani daha geniş kesimlerce tüketilebilecek hale getirilmesi, asıl kullanıcıları daha iyi karar vermeye yönlendiren içgörülerini sağlayabilir. Role dayalı göstergeler ve raporlama araçları sayesinde, kaynakların akıllıca kullanımından yeniden işlenmesine ve hurdaların azaltılmasına kadar üretim hattında daha iyi performans sağlamak mümkün olabilir”

 Orçun ÇAKAR, Infor Bölge Satış Müdürü

Üreticiler, atölyelerini hassas bir senkronizasyonla çalışan, verimliliği yüksek, veri odaklı operasyonlara dönüştürme umuduyla, akıllı üretim ilkelerine her geçen gün daha da fazla yöneliyor. Ancak ne yazık ki atölyenin kahramanları olan iş kolu yöneticileri, ekip liderleri ve vardiya amirleri genellikle ERP sistemine ve üretimi rayında tutmak için gereken verilere kolay erişimden yoksun kalıyor.

Masa başı çalışanların operasyonel verimlilikte hayati rol oynadığı aşikâr. Verilerin demokratikleştirilmesi, yani daha geniş kesimlerce tüketilebilecek hale getirilmesi, asıl kullanıcıları daha iyi karar vermeye yönlendiren içgörülerini sağlayabilir. Role dayalı göstergeler ve raporlama araçları sayesinde, kaynakların akıllıca kullanımından yeniden işlenmesine ve hurdaların azaltılmasına kadar üretim hattında daha iyi performans sağlamak mümkün olabilir.

Üretim atölyelerinin her bir vardiyasında pek çok kritik karar almak gerekir. Hızlı hareket eden üretim hatları, hızlı kararlar almayı ve hızlı hareket etmeyi gerektirir. Ancak

“Tahminlere, rastgele istisnalara veya anekdotlara dayanan kararlar, ekibin zamanının boşa harcanmasına neden olarak çalışanları ve yöneticileri hayal kırıklığına uğratabilir”

oldukça gürültülü ve hızlı hareket eden bu ortam, verilen kararların etkilerini dikkatli bir şekilde uzun uzun düşünmeye elverişli değildir. Diğer yandan bu noktada yapılacak hatalar son derece maliyetli olabilir, kârlılığı azaltabilir, kaynakların israfına yol açabilir ve hatta taahhüt edilen teslimat sürelerini tehlikeye atabilir. Tahminlere, rastgele istisnalara veya anekdotlara dayanan kararlar, ekibin zamanının boşa harcanmasına neden olarak çalışanları ve yöneticileri hayal kırıklığına uğratabilir.

Bu sorunun çözümü, veriyi kurumdaki her yöneticinin erişebileceği şekilde düzenlemektir. Buna rapor hazırlama ve yapay zeka algoritmalarını uygulama becerisine sahip olmayan karar vericiler de dahildir. Modern dijital platformlar, kullanıcıların gelişmiş işlevleri günlük koşullara uyarlamalarına yardımcı olacak arayüzleri ve araçları sağlar. Düşük kodlu ve kodsuz özelliklere sahip dijital platform,

ön saflardaki kullanıcılara ilgili temel performans göstergelerini (KPI'ları) izlemek için role dayalı gösterge tabloları ve ortaya çıkan eğilimleri araştırmak için özel raporlama seçenekleri sunar. Bu sayede makine operatörleri, bakım teknisyenleri, malzeme mühendisleri, planlama elemanları ve vardiya liderleri ihtiyaç duydukları dinamik içgörülere hızla ulaşabilir.

VERİ; HIZI VE DOĞRU YÖNLENDİRMEYİ SAĞLAYABİLİR

Verilere operasyonel düzeyde erişim, özellikle iş akışlarındaki boşlukların ve önlenebilir gecikmelerin giderilmesine yardımcı olur. İşin merkezinde rol alan çalışanlar, tasarıma dair sorularına veya özel bir iş için ihtiyaç duyulan spesifikasyonlara anında yanıt alabilirler. Bilgiye erişim, üretim hatlarının planlandığı gibi ilerlemesini sağlar. Cevaplanmamış sorulara,

departmanlar arası kopukluklara veya stoklara bağlı kesintiler en aza iner.

Gelişmiş analitik, atölyenin sorunsuz ve kârlı bir şekilde çalışmasını sağlamak için daha da ileri gidebilir. Yöneticiler istisnaları inceleyebilir ve üretimi etkileyen değişkenleri takip edebilir. Böylece kaliteye dair sorunları ortadan kaldırabilir ve hizmet aksama süresini kontrol altına alarak iyileştirme fırsatları bulabilir.

Yapay zeka (AI) ve makine öğrenimi (ML) ana akım haline geldikçe, üreticiler veriye dair içgörüler sağlayacak daha fazla pratik uygulamanın peşine düşüyor. Konsept kanıtlama projelerinin yerini, zamanında ve ölçülebilir yatırım getirisi vadeden projeler alıyor. Üretim sahası, yapay zeka odaklı içgörüler için birçok pratik uygulama sunuyor. Örneğin rutin süreçler otomatikleştirilerek insan etkileşimine duyulan ihtiyaç azaltılabiliyor. Bu durumda, bireysel olarak bizzat ilgilenmeleri için, yalnızca anormal durumların veya istisnaların süpervizörlere yönlendirilmesi yeterli oluyor.

Demokratikleştirilmiş verilerin üretkenliğin artırılmasına nasıl destek olduğuna dair 9 örnek:

1) Özel fiyat teklifleri ve malzeme listeleri: Si-

“Üretim sahası, yapay zeka odaklı içgörüler için birçok pratik uygulama sunuyor. Örneğin rutin süreçler otomatikleştirilerek insan etkileşimine duyulan ihtiyaç azaltılabiliyor”

parişe dayalı üretim, siparişe dayalı mühendislik ve yapılandırılmış ürünlerin verimli bir şekilde yönetilmesi, kurallara dayalı fiyat teklifleri oluşturmak ve malzeme listelerini eşleştirmek için otomasyonla kurgulanmış bir sistem gerektirir. Müşteri siparişi onayladıktan sonra boyutların, özelliklerin ve son işlemlerin hatasız bir şekilde uygulandığından emin olmak için tüm veri ve spesifikasyonların satıştan operasyona aktarılması gerekir. Müşteri siparişine doğrudan erişim, yöneticinin ayrıntıları doğrulamasına yardımcı olarak işin gereksiz yere tekrarlanmasının ve olası iade ihtimallerinin önüne geçer.

2) İhtiyaç duyulan hammadde öngörüsü: Üretim planlamasıyla hammadde stoğunu senkronize etmek, stokların tükenmesini önlemek için veriye ve yapay zeka odaklı tahmin yeteneklerine erişimi gerektirir. Veriler, satın alma yöneticilerinin depoda gerekli bileşenlerin stoklandığından emin olmaları-

na yardımcı olur. Çok fazla envanter riskli olabilir, sermayeyi bağlar ve son kullanım tarihinin geçmesi tehlikesini doğurur.

3) Doğru planlama: Müşteri siparişlerini karşılayacak üretim süreçlerini senkronize etmek, sadece müşteriye dair hatasız veriye erişime değil aynı zamanda satış, teslimat vaadi, hammadde envanteri ve makine üretim kapasitesine de bağlıdır. Ortak imalatçılar veya taşeronlarla çalışmak da veriye ve bilgiye erişimi gerektirir. İşbirliğine yönelik portallar güvenliği garanti altına alıp bilgi paylaşımına yardımcı olabilir.

4) Stratejik işgücü planlaması: Verilerden gelen içgörüler sayesinde yöneticiler vardiyaların ve ekiplerin performansını izleyip anlayabilir, temel personel gereksinimlerini belirleyebilir ve giderleri takip edebilir. Günümüzde üreticilerin karşı karşıya kaldığı akut işgücü sıkıntısı göz önüne alındığında, vasıflı işgücünün dikkatli bir şekilde planlanması daha da büyük önem kazanıyor.

5) İş akışları: Operasyonların herhangi bir boşluk, gecikme veya engelle karşılaşmadan sorunsuz bir şekilde yürütülmesi için ekipler arasında koordinasyon, iş durumu, ekipman performansı ve zamanlamayla ilgili verilerin paylaşılması gerekir. Raporlama, eğilimlerin saptanabilmesine ve değişkenlerin analiz edilmesine yardımcı olarak, yöneticilerin iyileştirme yapılabilecek alanlara odaklanıp bu alanı daha derinlemesine incelemesine olanak tanır. Böylece daha iyi kararlar alınabilir, değişiklikler uygulanabilir, sonuçlar izlenebilir ve gerekirse daha fazla iyileştirme yapılabilir. Sürekli iyileştirme, sistemin ve standartize iş akışlarının bir parçası haline dönüşebilir.

6) Uyum ve kalite kontrolü: Yöneticilerin sürekli bir geribildirim döngüsü eşliğinde kalite standartlarını takip etmesi, izlemesi ve değerlendirmesi ge-

“Günümüzde üreticilerin karşı karşıya kaldığı akut işgücü sıkıntısı göz önüne alındığında, vasıflı işgücünün dikkatli bir şekilde planlanması daha da büyük önem kazanıyor”

rekir. Yeni ürünler piyasaya sürüldükçe, spesifikasyonların kolayca güncellenmesi ve ilgili ekiplerin erişimine açık olması gerekir. Mevzuata uygunluk da birçok sektörde kritik öneme sahiptir ve doğru raporlama gerektirir. Verilere demokratikleştirilmiş erişim, ayrıntıların, en çok ihtiyaç duyulan zamanda ve yerde görünür halde tutulmasına yardımcı olur.

7) Atıkların azaltılması: Üreticiler sürdürülebilirlik için çabalarken; enerji, su ve diğer doğal kaynaklar da dahil olmak üzere atıkların

azaltılmasına yüksek öncelik veriyor. Burada hurda miktarının azaltılması da çok önemlidir. Tutarlılık ve kalite kontrolünün iyileşmesi, daha az birimin hurdaya ayrılması veya yeniden işlenmek zorunda kalması anlamına gelecektir. Verilere doğrudan erişim, ekiplerin makine ayarlarını doğrulamasına, karşılaşılabilecek sorunların çözümü için bilgi bankalarına başvurmasına ve uygun spesifikasyonları ve değişkenleri kontrol altında tutmasına yardımcı olacaktır.

8) Çağrı merkezi: Satış sonrası hizmet operasyonunun teslimatlar, servis anlaşmaları, garanti durumu ve planlı önleyici bakımla ilgili müşteri sorularını yanıtlayabilmesi için müşteri ve ürün ayrıntılarına gerçek zamanlı erişim şart. Verilecek olan servis hizmetinin coğrafyaya, servis anlaşmasına ve aciliyete bağlı olarak doğru kişiyi doğru işe yönlendirebilmesi için teknisyenlerin konumuna ve uygunluğuna da erişim sağlayabilmesi gerekir.

9) İlk aramada çözüm üretmek: Saha teknisyenlerinin üniteyle ilgili ayrıntılara, servis geçmişine, parçaların envanter durumuna, yedek veya terfi ünitelerinin kullanılabilirliğine dair verilere uzaktan erişebilmesi gerekir. Doğru verilere sahip bir teknisyen güvenilir bir danışman olarak benimsenir ve bu da genellikle sahada satışla sonuçlanır. #

İki Yabancı Bir Yerli Önerdim!

Bu yazıyı okuduktan sonra çok azınız aynaya bakıp şöyle diyecek: *"Gördüğüm şey, vahşi bir canavar."*

 Nihat NUYAN

“Güneşli Pazartesiler” filminin en etkileyici sahnelerinden birinde çocuğunu uyutmak için kitap okuyan Santa (Javier Bardem), bilinegelen Ağustosböceği ile Karınca masalında dehşete düşerek şöyle der: “Hikaye kimlerin neden ağustosböceği olarak doğduğundan bahsetmiyor. Bir kere öyle doğdun mu, hapa yutarsın.”

İşsiz bir bireyin evladını uyutmak için anlatması gereken avuntu ve azim dolu hikayelerin biraz uzağında, gerçekliğin göğsüne saplanan bir hançer gibi, uyku kaçıran bir yorumdur bu. Zira sınıf bilincinin değilse de ekonomik bilincin gösterdiği üzere; bir kere fakir doğarsan, hapa yutarsın...

GÜNEŞLİ PAZARTESİLER YA DA GÖLGEDE KALMANIN HÜZNÜ

BM tarafından belirlenen ve küresel refahın ilkeleri olarak benimsenen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA), yoksulluk ve açlık ile mücadele ederken, insana yakışır iş ve çalışma koşullarının sağlanmasının gerekliliğine vurgu yapar. Huzur verici başlığı ile “Güneşli Pazartesiler” filmi ise aksi durumdaki yaşamların dramına ışık tutarken sorgular: Mesele gerçekten Ezop ve La Fontaine masallarında derlenen toplumsal hafızaya dayalı yargıların işaret ettiği gibi varlık zamanında biriktirmenin, yokluk döneminde hazırlıksız yakalanmanın gerekliliği midir? Yoksa ekonomik yaşam standartlarını belirlemenin

çoğu durumda sosyolojik gerekçelerle imkansız olduğu bir dünyada küresel kuzey ve küresel güneyin politik dinamiklerini görmezden gelmek mi?

Bu açıdan filmlere yöneltilen eleştirel bakış yeni farkındalıkların ortaya çıkmasına olanak sunabilir. Çünkü konvansiyonel sinemanın dışında duran, varlıkla yoksulluk arasındaki çizgiyi deşifre eden bir göz olarak politik kamera, sanatı bir mücadele alanı olarak kurgular. Sinema birleştirici bir güçtür; film, eğlence çarkının ötesinde politik bir çıkarımlar bütünüdür.

Sinema bir gerçeklik yaratımı, provokatif bir deşifre aracıdır. Sanat eseri olarak film, gerçeküstü bir yüceliktedir. Gerçek ise geçtiğimiz ay kaçak madende yaşamını yitiren bir mültecinin bedeninden kurtulmak için patronları tarafından yakıldıktan sonra yol kenarına atılmasının utancıyla yüzleşmeyeceğimizdir. Politik kamera, gerçeği görme aracı olarak bir perspektif arayışı, suskunluğa bir saldırıdır...

Los lunes al sol/Güneşli Pazartesiler haksız yere işsiz bırakılmış tersane işçilerinin hayata tutunma çabalarına odaklanan, 2002 yapımı bir Fernando León de Aranoa filmi. Santa rolünde Javier Bardem’in en iyi performansını sergilediği film muhtemelen. Göçmen olmanın değilse de işsiz olmanın, diğer bir ifadeyle ağustosböceği olmanın, her durumda varlı olmamanın imkan yoksunluğundaki insan psikolojisine dair güçlü imajlarla örülü ve sinematografik

açından tahrik edici bir gramere, tahrip edici bir öyküye sahip bir film. Eşit doğulmayan bir dünyada eşit imkanlarla şekillenmeyen insanların eşit şartlar altında yaşam sürdürme çabalarının eşit ölçüdeki imkansızlığı üzerine bir film denebilir özetle. Sosyoloji kaderdir, kapitalizm adlı sömürüye dayalı sistem ise kaderin gerçek hayattaki tezahürüdür; yoksulluk bir “seçenek” olarak sunulmaz. Henry Miller’ın “Yenigeç Dönencesi” kitabında dediği gibi, “Cehennem azabı çekecek olanlar, kendilerine uygun cehennem ısmarlayamıyorlar”dır çünkü.

HÜZÜN ÜÇGENİ: EŞİTLİĞİN İFŞASI

Ruben Östlund’un “Hüzün Üçgeni” filmi de günümüzdeki sosyal gelir adaletsizliğine odaklanan 2022 yapımı ve hiciv dolu olması nedeniyle zevkle izlenebilir bir film (bir de tabii yanmış bir ölü mülteci bedeni yol kenarındaki olduğu için bu bağlamda değerlendirilebilir. Zira “Hüzün Üçgeni” henüz ilk sahnede eşitliğin ve adaletin topografisine bakar. Hayatta avantajlar ve dezavantajlar alansal olarak değişir. Film, erkek modellerin kadın modellerden “üç kat daha az” kazandığını söyleyerek, varsıllıkla yoksulluk arasındaki çizgiyi neşterle kazır. Kimi durumda avantaja çeviremeyeceğimiz tek şey yoksulluktur. Zararımızın çokluğu bazen değiştiremeyeceğimiz pozisyonlarımıza bağlıdır. Satrançta da böyledir bu, aşkta da.

Filmde ise Östlund; “...stilize dünya imajıma uymayan herhangi bir şeyle ilgilenmem” dedirten markaların “Siz de bu gülen, karışık ten renkli grubun parçası olabilirsiniz. Üstelik çok da pahalı değil! #dostluk, #herkeseşittir, #mutluhayat, #iklimdeğişikliğnidurdurun” yaklaşımındaki yeşil boyamasına (greenwashing) mizahi fakat yırtıcı bir dille yaklaşır.

Kimsenin bilmediği kimi moda akımlarının altında ağır dramlar vardır aslında. Düşük bel pantolon örneğinin, siyahilerin polis baskısını protesto etmek için başlattıkları bir tür eşitlik arayışıdır. Yırtık pantolonlar da yoksulluktan türedi. 90’larda çocukken görece bizden daha az fakir fakat görece modayı bizden çok daha iyi bilen liseli Hidayet Abinin, arkadaşı olan işçi abimden boyacı tulumunu istemesindeki şaşkınlığımız da henüz geçmiş değil, yırtık sarı işçi çizmelerimizin (görece) lüks mağazaların vitrinlerini süslemelerinin yarattığı hayret de...

Triangle of Sadness/Hüzün Üçgeni filminde yalnızca moda sektörü veya kadın ile erkek arasındaki eşitlik sorununun sosyolojik ve evrimsel psikoloji bağlamındaki tartışmasına değil, aynı zamanda hizmet sektörünün katmanları arasındaki korkunç ayrımcılığa da vurgu yapılır. Seçkinlere hizmet edenlerle, hizmeti üretenler arasında da ekonomik statü ve beklenti farklılıkları vardır. Baskın ideolojik temsilde bir erkek veya bir kadın değilse, yine ağustosböceğisindir özetle.

Kapitalist sömürü düzeninin eleştirildiği filmde sosyalizmin “cehennem” olduğu göndermesine, sermaye sahiplerinin “kanseri hücreler” gibi yayılmasına atıfta bulunarak yanıt verilir. Bu anlamda, ölen eşinin parmağından pırlanta yüzüğü çeken adam metaforu, (patronları tarafından yakıldıktan sonra yol kenarına göçen yanmış göçmen bedeni bir ağustosböceği) kapitalizme filmde yöneltilen en sert özdeşliklerden biri olarak görülebilir.

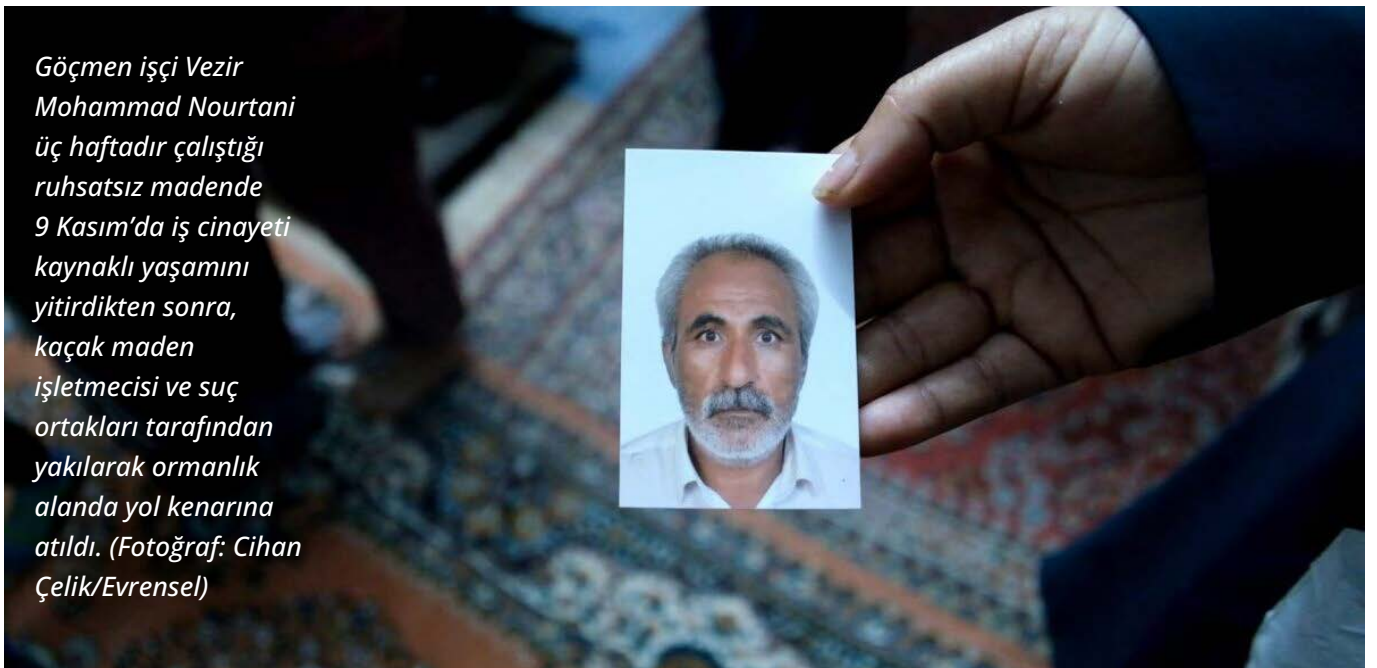
Elbette samimiyetin uzağındaki türlü duyarlıklara demediğini bırakmayan yönetmen, ekolojik gerçekliği ise inkar etmeden ortaya döküyor. Ekonomik skalanın en altından biyolojik skalanın en üstüne geçen Abigail’in derhal “devletleşmesi” ve “halkına” gidip kendi yemeklerini bulmalarını emretmesi sonrası Carl’ın ıssız bir adada olmasına karşın plastik atıklar arasındaki

“olağan” yemek arayışı verilir. Neticede Abigail, kendi doğasını tahsis eden bir iktidarken, medeniyetle tekrar karşılaşınca onu reddeder. Çünkü medeniyet onun için bir yoksunluk ve hiçlik mertebesidir. Özetle ve basitçe kapitalizm her şeyimizi alır der film ve bir gün doğada yaşamak zorunda kalsak ateş yakamayacağımız halde yaşatır. Kapitalizm bir muhtaçlıktır. Doğa ise komün yaşamı gerektirir. Doğa, mücadele eden ve birleştiren ruhuyla insanları bir arada eşitçe yaşamak “zorunda” bırakır ki bu yüzden de doğayı gözetmek gerekir. Hayvanlar üzerindeki ilkel tahakkümlere son vermeyi bir de...

Bu kadar can sıkıcı film ve konunun üzerine bonus **yerli film önerisi**: Kaçak işletilen bir madende iş cinayetine kurban giden bir düzensiz göçmen patronları tarafından #buülkede #gözlerimizinönünde #yakıldı ve bedeni #yolkenarınaatıldı.

Şimdi başa dönelim: iktidarların çıkarıcı politik tutumları ve sömürü düzeninde işçiler ve işsizler olarak, göçmenler ve ağustosböcekleri olarak kimileri yeryüzünün herhangi bir yerinde hayatta kalma mücadelesi veriyor. Bizler, aynaya bakıp gülümsüyoruz.

Politik kamera, huzursuz seyirler diler. #

*Göçmen işçi Vezir
Mohammad Nourtani
üç haftadır çalıştığı
ruhsatsız madende
9 Kasım’da iş cinayeti
kaynaklı yaşamını
yitirdikten sonra,
kaçak maden
işletmecisi ve suç
ortakları tarafından
yakılarak ormanlık
alanda yol kenarına
atıldı. (Fotoğraf: Cihan
Çelik/Evrensel)*

İklim Değişikliğine Karşı Yeşil Anayasalcılık

Yazar: Serkan Köybaşı

Yayınevi: On İki Levha Yayınları

İklim değişikliği ile hukuk arasındaki bağlantı genelde sanılandan daha güçlü. Hatta küresel ısınmanın, modernizmin insan-doğa ikiciliği ve hümanizmin insan üstünlüğü fikrinden kaynaklandığı rahatça iddia edilebilir. Bu felsefi temeller üzerinden yükselen burjuvazinin kurmuş olduğu kapitalist ekonomik düzen ve onun koruyucusu olarak ortaya çıkan modern devlet yapılanması bugünkü varoluşsal sorunumuzun kökenlerini oluşturuyor. Bu nedenle bugün karşı karşıya olduğumuz iklim krizinin mevcut ekonomik, siyasal ve hukuksal düzen sorgulanmadan ve sınırlanmadan çözülmesi mümkün değil. Bunu yapmak ve bilim insanlarının kaldığını söylediği kısa zaman içerisinde toplumlarımızı yeniden doğanın ağırla dayanan yapısıyla uyumlu hale getirmek için anayasalcılık fikrini kullanmalıyız. [Kitap](#) yeşil anayasalcılığın neden zorunlu olduğuna ve nasıl hayata geçirilebileceğine dair bir fikir sunmanın yanında, bu kapsamda şimdiye dek dünya genelinde açılan iklim davalarında yüksek mahkemelerin verdiği kararları da inceliyor.

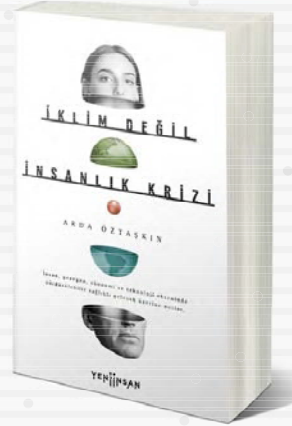

İklim Değil, İnsanlık Krizi

Yazar: Arda Öztaşkın

Yayınevi: Yeni İnsan Yayınevi

İnsanlık zor bir kıskacın içinde. Bir yanda artık kaynaklarının sonsuzcasına tüketilmesine tepki veren gezegenimiz diğer yanda artan nüfus ve katlanan tüketme hırsıyla iyice sağlıksız noktaya gelen üretim ve tüketim pratiklerimiz, jeopolitik sorunlar, ekonomik sıkışma, çözemediğimiz temel insanlık konuları; toplumsal cinsiyet eşitliği, insanca yaşam, özgürlükler, farklı coğrafyalarda göz ardı edilen dramlar, bir de iyi ya da kötü tarafta tüm bunları kaldıraçlayan teknolojik gelişmeler. [Kitap](#), karmaşık sürdürülebilirlik meselelerini insan, gezegen, ekonomi ve teknoloji boyutlarıyla bir iletişimcinin perspektifinden sade, şeffaf ve çarpıcı bir şekilde ortaya koyuyor. Ayrıca bireysel sorumlulukların önemine işaret ederek alınacak basit önlemlerin sürdürülebilir dönüşümün anahtarı olduğunun da altını çiziyor. Kitabın yazar tarafından doğan tüm geliri, Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı'na (TEGV) bağışlanacak.

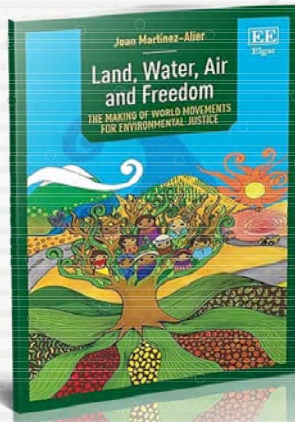
Land, Water, Air and Freedom: The Making of World Movements for Environmental Justice

(*Toprak, Su, Hava ve Özgürlük: Çevresel Adalet Hareketlerinin Dünya Çapında Oluşumu*)

Yazar: Joan Martínez-Alier

Yayınevi: Edward Elgar Yayınları

[Kitap](#) ekonomik ve siyasi ekolojiyi birlikte ele alarak çevresel adaletle karşı atılan küresel hareketi görünür kılıyor. Yazar, Çevresel Adalet Atlası'ndan alınan 500 analizi derinlemesine inceleyerek çevre savunucuları ile suçlularının ortak noktalarını irdeliyor. Kitaptaki her bölüm, iklim eyleminin ve biyolojik çe-

şitlilik kaybının küresel ölçeğini dikkate alırken yoksul ve yerli halklardan aktivistlerin çeşitli kelime dağarcıklarını, ikonografilerini ve dili kullanma biçimlerini inceliyor. Endüstriyel ekonominin merkezindeki döngüsellik açığını ortaya koyan kitap, emtia çıkarma ve atık bertarafının sınırlarına odaklanıyor. Her ne kadar sosyoekonomik sürdürülebilirliğe yönelik taban hareketleri çok çeşitli olsa da, kitapta hareketleri küresel eyleme dönüştürme ve güçlendirme modelleri de paylaşılıyor.